

הישיבה השלושים-ושלוש של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, ג' באדר א' התשמ"ט (8 בפברואר 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:04

א. הצעה לסדר

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתכבד כזה לפתוח את ישיבת הכנסת.

הצעה לסדר לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על שהענקת לי את הזכות להעלות את ההצעה לסדר. ההצעה לסדר שלי היא בנושא ציור צלבי קרס על קברו של בן-גוריון.

מעשה הנבלה של ציור צלבי קרס על קברו של מייסד המדינה ראוי לכל גינוי. מעשים מסוג זה ניוונים מאוירת אימה שזורעים חוגים קיצוניים בציבורנו, המכוונת נגד המדינה, נגד הציונות ונגד ישתנו התרבותית.

בלי לקבוע דבר בקשר לזהותם הקונקרטי של מבצעי הפשע, ובעניין זה יש להמתין לממצאי החקירה המשטרתית, עלינו לדון בסוגיה עצמה ובזרועי זרע הפורענות וההתבמות הזאת. אודה לך אם נקיים דיון בנושא זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס. אני מציע לחבר הכנסת וייס להגיש לנשיאות הכנסת הצעה פורמלית בעניין, ואני בטוח שנשיאות הכנסת, לרבות יושב-ראש הכנסת, תתייחס בכל הרצינות ובכל החומרה הראויה למקרה מחפיר כזה.

ב. שאילתות בעל-פה

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לחבר הכנסת מיכאל בריזהר. כבוד השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפנינו שתי סוגיות: האחת, הטענה בדבר הכאת תלמיד; השנייה, ביטול ריאיון בטלוויזיה החינוכית עם אבי הילד.

לגבי הנושא הראשון, יש בידי דין-וחשבון של המורה, שבמהלך השיעור שלה הפריע התלמיד. לדבריה, היא פנתה לעזרת המנהל. המנהל בא להוציא את הילד מן הכיתה. הילד גילה התנגדות והשמיע עלבונות שונים, והמנהל אומנם השתמש בכוח כדי להוציא את הילד. לדבריו היה זה כוח סביר, לדבריו הורי התלמיד היה זה כוח בלתי סביר.

ביקשתי ממנהל המחוז לבקר במקום. אתמול גשתי אותו ושמעתי מפיו דין-וחשבון. הדברים נמצאים בבירור. כרגיל, יש גרסאות שונות, ויש צורך בבירור של כל העובדות. יש לפני גם מכתב ממורים המעידים לטובתו של המנהל, שבמשך 20 שנות ניהולו הוא לא השתמש בכוח אף לא פעם אחת. אבל המסקנה היא שיש בכל זאת מקום להזמין את המנהל לוועדת המשמעת. תוקם ועדת משמעת, אולי היא כבר הוקמה, והמנהל יוזמן אליה כדי לדון בנושא. לברר את העובדות כהווייתן ולהסיק מסקנות, אם יהיה בכך צורך.

אני רוצה לומר, שעל-פי הוראות מפורשות של משרד החינוך, אין להטיל עונשים גופניים על תלמידים. יש לפעמים מצבים קשים ופרובוקציות, אבל אין להשתמש בכוח גופני. היה שימוש בכוח גופני, ומפעילו יובא לוועדת המשמעת.

אשר לחלק השני: מהטלוויזיה החינוכית הזמינו את האב להופיע ב"ערב חדש" ולהתראיין בנושא. לפי התקנות המקובלות, אין משמיעים טענות של צד אחד בלי שתיתן אפשרות לצד השני, במקרה הזה למישהו מטעם משרד החינוך, להגיב על הדברים.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר היום: שאילתות בעל-פה. שר החינוך והתרבות ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 54 של חבר הכנסת מיכאל בריזהר, בנושא: הכאת תלמיד בבית-ספר בבית-שאן.

בתחילת הישיבה אני חוזר ומבקש מכולם להקפיד על הזמן. אני מפנה את תשומת לבכם לכך, שאני מצדי אקפיד על הזמן, כדי שהשאילתות בעל-פה תהיינה במעמד מתאים ונכון להן, ולא תהפוכנה הצעות רגילות לסדר-היום. אני מבקש מראש שלא לאלץ אותי להפסיק את הדוכרים באמצע דבריהם.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כמה זמן עומד לרשותי?

היו"ר ד' שילנסקי:

לתשובת השר הראשונה יש שלוש דקות, לתשובת השר על שאלות נוספות — שתי דקות. לכל חבר הכנסת השואל שאלה נוספת ניתנת דקה אחת. רק לשואל המקורי ניתנות שתי דקות. חבר הכנסת מיכאל בריזהר, בבקשה.

54. הכאת תלמיד בבית-ספר בבית-שאן

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני שר החינוך, ביום ה', 26 בינואר 1989, פורסם בכלי התקשורת, כי מנהל בית-ספר בבית-שאן הכה תלמיד, והילד נזקק לטיפול רפואי. אבי הילד הזמין להופיע ב"ערב חדש" בטלוויזיה החינוכית, אך לא רואיין על-פי הוראה של הרגע האחרון מטעם מנכ"ל הטלוויזיה החינוכית.

ברצוני לשאול:

1. מה האמת בידיעה?
2. אם הידיעה נכונה, אילו פעולות כדעתך לנקוט?
3. מדוע לא רואיין האב בתוכנית "ערב חדש"?

אורה נמיר (המערך):
שילד יכה מחנך?

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי, על תופעות של ילדים מכים מחנכים לא ידוע לי. בכל אופן, לא נתקלתי בהן. מכל מקום, אינני משלים עם אפשרות כלשהי שמנהל בית-ספר יכה ילד בן 10. זה דבר שאיננו מתקבל על הדעת, ואני שואל את כבוד השר, מדוע הוא לא השעה מייד את המנהל. ראינו את הסיקור העיתונאי של התופעה הזאת, של אלימות ממשית. זה איננו דבר של מה בכך. היתה כאן אלימות נוראה של המנהל כלפי הילד. מדוע לא השעה כבוד השר את המנהל מתפקידו?

שנית, מה בדעת השר לעשות לנוכח כל תופעה של אלימות מחנכים נגד ילדים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. כבוד השר, בבקשה, יש לך שתי דקות לתשובה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

במערכת החינוך יש 10,000 מוסדות חינוך, מגני-ילדים ועד כיתות י"ב, מיליון ורבע תלמידים, 70,000 מורים. זהו ההיקף. בהשוואה לממדי האוכלוסייה — ואני חושב שכל מקרה שקורה הוא חמור ומיותר — מספר התלונות המתקבלות הוא קטן ביותר, יחסית.

מה שצריך לעשות זה לתת הוראות, ומי שעובר על ההוראות הללו, יש להעמידו לדין משמעת. אינני בעד השעיה מיידית של מישור רק על סמך ידיעה בעיתון. וחקרת ודרשת היטב — זה מה שאנו עושים. ואני בטוח שלא תסכים, כמי שעסק בחינוך שנים רבות, שעל סמך תלונה כלשהי, מייד ישעו מנהל. יש לחקור ולברר, וזה מה שמתרחש עכשיו.

הביטוי "כוח סביר" הוא ביטוי של המנהל. יש לי מכתב ממנו, ובו הוא מתאר מה אירע. לא אקרא אותו כאן בכנסת, גם מפני שאין לי זמן וגם משום שיש בו ביטויים, שלדברי המנהל הילד השתמש בהם, ביטויים שמפנים על-פניו כלפי שופט כדורגל. יש איוזו התייחסות לאמא ועוד לאיזה מקצוע עתיק. דברים כאלה נאמרו שם. לא אכנס לכך. הוקמה ועדת משמעת, והיא תבדוק את העניין.

אשר למעשים שיש לעשות בדרך-כלל — אני אומר זאת לחבר הכנסת רענן כהן — יש חוזר מנכ"ל, והוא מפרט בבהירות את הצעדים שאסור לנקוט: אין לרשום נזיפות ביומן הכיתה; אין להפחית ציון בלימודים בגלל התנהגות לא נאותה; אין להטיל עונשי גוף. יש התראות בתחום הזה.

אנו מתכוונים להקפיד על כך שהוראות אלה תבוצענה. במקרה של הפרת הוראה מהוראות אלה, יש להעמיד לדין.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר החקלאות ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 61, מאת חבר הכנסת אלי דיין, בנושא: אספקת המים למושב אביבים.

אני שואל את מזכירות הכנסת, האם ביקש שר החקלאות לדחות את מועד התשובה על שאלתא זו?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

לא ביקש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודיע ששאלתא זו לא תיענה היום. אני אשלח מכתב מחאה לראש הממשלה. השרים חייבים להיות בכנסת בזמן

בגלל קוצר הזמן, שעות אחדות בלבד — דובר משרד החינוך היה במילואים, השר עצמו שהה אז בחוץ-לארץ והמנכ"ל היה בישיבה כלשהי ולא היה ניתן להשיגו — נוצר מצב, שאילו ראינו את האב, היתה נשמעת רק גרסה אחת ללא כל תגובה, בניגוד לחקנות המקובלות בטלוויזיה החינוכית. דומני שגם ברשות השידור — כך צריך להיות, וכך גם נוהגים בדרך כלל. משום כך ראה מנהל הטלוויזיה צורך לבטל את הריאיון.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, מאוד לא נעים לי ומאוד צר לי, אבל אני חייב להפנות את תשומת-לבך — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אבל לאב היה עוד פחות נעים. אני כבר מסיים. אני מציע ליושב-ראש לומר כעבור שתי דקות וחצי שיש עוד חצי דקה, וכך אדע שאני מתקרב לסיום.

אני מצטער על שהאב הוטרח לשווא. זימנתי אלי גם את מנהל הטלוויזיה החינוכית ושוחחתי אתו על המקרה. אני מצדיק את העמדה, שלפיה אין להאשים בלי לתת אפשרות להגיב. כנגד זה, צריך לוודא, לפני שמזמינים אדם מבית-שאן לטלוויזיה החינוכית בתל-אביב, שהאיש אשר אמור להגיב יהיה בהישג-יד. אני מצטער על הטרחה שנגרמה לאב.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל ברוזר.

מיכאל ברוזר (המערך):

אדוני השר, אני מקווה גם, שנקבל דיווח על המסקנות הסופיות בנושא, ברגע שהוא יגיע לידך.

יש לי שאלה נוספת המתקשרת לדברים. באחרונה, לפי ההתרשמות שלי, הולכת וגוברת האלימות בבתי-הספר, גם של מורים כלפי תלמידים — זה אירע, נרמה לי, בחצורה-הגלילית — וגם של תלמידים כלפי מורים. הורה כתב לי מכתב, ובו פירט מקרה שבו ניסה מורה רע להוציא את בנו מהכיתה ולהכות אותו, ואז תפס בנו את הבריון, אני מצטט — הבריון הוא, כמובן, המורה — והצמיד אותו לקיר. על כך זרק אותו בריון את הבן מבית-הספר.

יש פה אווירה מאוד מאוד לא נעימה, ואני רוצה לשאול אותך: מה בדעתך לעשות לנוכח התופעה הזאת של אלימות, משני הכיוונים, הגוברת והולכת בבתי-הספר?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן, ואחרי — לחבר הכנסת עובדיה עלי: כל אחד במשך דקה אחת.

רענן כהן (המערך):

אדוני שר החינוך, באחרונה הופיעו בכלי התקשורת ידיעות על כמה מקרי אלימות והתעללות של מורים בתלמידים בבתי-הספר ובמוסדות חינוך. כיצד מתכוון משרד החינוך להתמודד עם תופעה חמורה זו?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

כבוד השר, שימוש בכוח מעיד על כישלוננו של המחנך. לא הבנתי את ההערה על שימוש בכוח סביר. אין כל אפשרות להשלים עם מצב שבו מחנך יכה ילד. מה זה כוח סביר?

אשר לשאלה, האם היתה בדיקה בנושא מסוים עקב חלונה — אכן היתה בדיקה.

לשאלה השלישית — אין זה מקובל עלי שקצין כלשהו ידווח לכלי התקשורת ללא אישור. הוריתי לרמטכ"ל להטיל על קצין משטרה צבאית ראשי לחקור את עניין ההדלפה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת, במסגרת של דקה, לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

שבח וייס (המערך):

אני קיבלתי תשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, בבקשה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני שר הביטחון אני רוצה להרחיב את השאלה מעבר למסגרת מצ"ח ולהתייחס לכלל קציני צה"ל.

גם בתקופה האחרונה ממשיכים קציני צה"ל לדבר אל העיתונות, לפעמים בעילום שם. אני יודע, שכעבר הורית למנוע מקרים כאלה, וכך גם אמר הרמטכ"ל.

האם ההוראות שניתנו על-ידי ועל-ידי הרמטכ"ל מבוצעות? אם לא — מה בדעתך לעשות בנושא זה? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

השאלה הנוספת של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין חורגת אומנם מנושא השאלתא.

ההוראות בעניין מגעים של קציני צה"ל עם התקשורת קיימות, וועדת החוץ והביטחון שמעה על כך גם מפי וגם מפי הרמטכ"ל.

לעתים מופיעה בעיתון ידיעה על מישהו שהתבטא בעילום שם — לפעמים אפילו נאמר: קצין בכיר — ולא אחת לא ברור אם אכן קצין הוא שאמר את אשר נאמר או שמא המציא זאת עיתונאי.

מכל מקום, ההוראות קיימות, ונעשה הכול על-מנת לוודא שההוראות תקימות על-ידי הקצונה בצה"ל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 59 מאת חבר הכנסת יוסי שריד, בנושא: פגישות אנשי מערכת הביטחון עם אישים מהשטחים. חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

59. פגישות אנשי מערכת הביטחון עם אישים מהשטחים

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, בימים אלה הופיעו פרסומים בדבר פגישות בין השר ונציגיו לבין אישים מקרב חושבי השטחים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים נכונים?

2. מה היא תכלית הפגישות האלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר הביטחון, בבקשה.

שנקבע להם. אם השר לא רוצה להשיב על שאלתא, יש לו דרך — הוא לא בא. זה לא ייתכן. השאלה הזו לא תרד מסדר-היום, ולא נתחשב בזמן שלשר נוח לבוא.

אלי דיין (המערך):

אולי ששר הביטחון יספק בינתיים עוקבי מים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה רק לומר, שיש לי הכבוד להיות אורח כבוד של מושב אביבים, והנושא קרוב מאוד ללבי. אבל אני חייב לשמור על התקנון. אינני יכול לעשות דבר. אם יש לך, חבר הכנסת אלי דיין, הצעה, לפנות לשר הביטחון שיספק עוקבי מים, תפנה לשר ישירות. אם באמצעות הכנסת — לך יש פרוצדורה.

שר הפנים ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 62, מאת חבר הכנסת רפאל פנחסי, בנושא: בניית האינטרדיקטור בירושלים.

אותם דברים שאמרתי לגבי שר החקלאות, אני חוזר ואומר לגבי שר הפנים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני חושב שזה מאורע חסר תקדים בתולדות המוסד של שאלות בעל-פה. שאלות נדחות בזו אחר זו משום שהממשלה אינה מקפידה על כבודו של הבית, על כבודם של החברים ועל כבודו של הציבור שבאמצעותו אנחנו מביאים את השאלות הללו. על כן אני מבקש ממך להכריז על הפסקה, על-מנת לשקול תגובה מתאימה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שר הביטחון יושב פה ומחכה. אני לא צריך להכביד עליו מפני שהוא מחכה, ובמיוחד ששמענו את ההצהרה הקודמת שלו, שהוא גם יקפיד על הזמנים.

אני אשקול את האמצעים. אתם ראייתם שאינני עובר על כך לסדר-היום.

שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 58 מאת חבר הכנסת רפאל איתן, בנושא: דיווח לעיתונאי בדבר חקירה נגד סגן ראש אכ"א. חבר הכנסת איתן, בבקשה.

58. דיווח לעיתונאי בדבר חקירה נגד סגן ראש אכ"א

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיתון "דבר" מיום 29 בינואר 1989 פורסם, שקצין מצ"ח — משטרה צבאית חוקרת — דיווח לעיתונאי בדבר חקירה שנערכה נגד סגן ראש אכ"א.

אדוני שר הביטחון, אודה לך אם תשיב לי:

1. האם ידוע לך הדבר?

2. אם ידועים הפרטים ואם הפרסום מדויק, האם מקובל שקצין צה"ל איש משטרה צבאית חוקרת, מדווח לעיתונאי על מהלך חקירה?

3. אם לא מקובלת עליך התנהגות כזו, מה בדעתך לעשות בנדון?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לי לא ידוע על כך שקצין מצ"ח דיווח לעיתונאי. קראתי על כך בעיתון, כפי שעשית. כנראה, גם אתה, חבר הכנסת רפאל איתן.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אשר לשאלה הספציפית על פגישות שלי עם נציגים או אישים מקרב חושבי יהודה, שומרון ועזה — הפלשתינים — אינני נוהג למסור על כך אינפורמציה.

כעיקרון, מערכת הביטחון ואני כשר הביטחון, המינהל האזרחי והמפקדים הצבאיים בשטח הם השלטון לצורכי האוכלוסייה כולה. לא יעלה על הדעת, שאנחנו לא ניפגש ולא נקיים מגע מתמיד של הידברות עם האוכלוסייה בכל הנושאים הקשורים אליה ובכל הנושאים שבאחריותנו לטפל בהם.

אנו נפגשים עם כל מי שהוא תושב השטחים ומעלה בעיה — כל עוד לא עבר על החוק, כי מי שעובר על החוק מובא בפני בית-המשפט.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, קודם כול, הדברים שברצוני לומר הם במסגרת של דקה ו-45 שניות, ולכן אין שום חשש שאני אגלוש מעבר לזמן.

אני רוצה לומר לשר הביטחון, שאת התיאור המלא של מפגשי שר הביטחון עם הפלשתינים בשטחים אפשר לקרוא מהיום בדיווח-שבועון של מחלקת המדינה האמריקנית. אלה הם מפגשים מהסוג האלים והמדכא, יש בהם הרבה ירי, פיצוצי בתים, גירוש, השפלה ועיוות דין.

המפגשים ה"אנצאריים" של יצחק רבין אינם מובילים לשלום, הם מובילים למלחמה נוספת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זוהי השמעה — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין בתוכניתו של שר הביטחון כל חדש, אין בה ממש, אין בה דרך ואין לה ערך. אין בה נכונות כלשהי לדבר עם אש"ף. במוקדם או במאוחר, במישרין או בעקיפין. על כן, הכול יישאר חקוע ושום דבר לא יזוז. אך אנשים מעשיים חייבים להבחין בהבדל המשמעותי שבין עמידה במקום לבין דריכה באותו מקום.

קריאות:

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש סיבה להתרגשות הזו?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני שומר על מסגרת הזמן.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא באמצע דבריו של חבר הכנסת יוסי שריד.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

מתי דיברו במסדות הכנסת נגד שר הביטחון כדברים האלה? למה זה מוביל?

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, למה אישרת בכלל את השאילתא הזו?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, בתגובה על קריאת הביניים, אני אכן יושב-ראש הכנסת, וללא כל התייחסות לשאלה האם הדברים נעימים לאוזני או לא, חבר הכנסת יוסי שריד ישמיע את דבריו. הפסקתי את מירוץ השעון למשך זמן ההפרעות. חבר הכנסת יוסי שריד, נותרו לך עוד 37 שניות, בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

התוכנית של שר הביטחון היא גרועה נוספת ממחסן הגרועות של הסכמי קמפ-דייוויד, שתמיד אפשר למצוא בו מציאות כמו בשוק הפשפשים. איזה מזל שסבא מנחם השאיר לנו מחסן ענק של כלים וחומרים ישנים.

יש לנו כבר חמש תוכניות דמה כאלה: תוכנית האלופים; תוכנית פרס-רבין, שצצה שבועיים לפני הבחירות; תוכנית שמיר-ארנס, שאולי היתה רק משל; תוכנית רבין החדשה; ובעוד שלושה שבועות, כך אנחנו מתבשרים, תהיה לנו גם תוכנית נוספת של שמעון פרס. מרוב תוכניות אין רואים שום תוכנית.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שריד, זמןך חס.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כי זאת לדעת, רבותי, גם הדרך למלחמה הבאה רצופה תוכניות שלום, וגם במלחמה הבאה לא ניתפס, חלילה, בלי איזה נייר עמדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
מה היתה השאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מתפלא על חברי כנסת ותיקים השואלים מה היתה השאלה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אי-אפשר לנצל את כמת הכנסת להשמעות כאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדשטיין, אני פועל לפי התקנון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אי-אפשר לנצל את כמת הכנסת להשמעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יאיר צבן, שאלה נוספת במסגרת של דקה, ואחריו — חבר הכנסת יצחק לוי, גם כן במסגרת של דקה. חבר הכנסת צבן בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר הביטחון, אני מקשר בין הפגישות עם האישים מהשטחים לבין הכרזתו על תוכנית מדינית שעיקרה בחירות בשטחים, ואני שואל אותך: על מה מבוססת המדיניות שלך, כאשר הנחה אחת שלך היא, שאינך מוכן לנהל משא-ומתן עם אש"ף, והנחה שנייה שלך היא, שאינך מכיר בזכות ההגדרה העצמית של הפלשתינים?

קריאות:

— — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, תראה מה קורה כאן.

הי"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש מחברי הכנסת, שוב הפסקתי את פעולתו של השעון, כדי שחבר הכנסת צבן יוכל להשמיע את דבריו במלוא הזמן העומד לרשותו. חבר הכנסת צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני שואל אותך: בידועך את המצב בשטחים, נניח שהצלחת להשיג דבר שבעיני הוא בלתי אפשרי ותקעת טריז בין תושבי השטחים לבין אש"ף, האם יש לך איזו השערה מה תהיה תביעת המינימום בנושא וכות ההגדרה העצמית מצד כל מנהיגות פלשתינית שתיבחר בשטחים לפי השיטה שלך?

קריאות:

— — —

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ביטון, חבר הכנסת גרופר, את הר"ש ביינס תנהלו בבקשה כחוק ולא פה. חבר הכנסת מצא, גמרת את קריאת הביניים?

יהושע מצא (הליכוד):

הם יוצרים שנאה כלפי העם הזה.

הי"ר ד' שילנסקי:

זאת תשמיע כשתהיה לך רשות הדיבור. בינתיים רשות הדיבור היא לחבר הכנסת יצחק לוי.

קריאות:

— — —

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מצא, רשות הדיבור ניתנה לחבר הכנסת יצחק לוי. חבר הכנסת גרופר, חבר הכנסת מצא וחבר הכנסת גרופר, אולי לא שמעתם שנתתי את רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק לוי. חבר הכנסת לוי, בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני שר הביטחון, יש שני סוגי פגישות. יש פגישות שהן בתחום משרדך, ואין עוררין על כך שאתה צריך לקיים אותן. יש פגישות שנושאות אופי מדיני, ובהן אתה משרד תוכנית מדינית, ועל כך קראנו בעיתונות.

שאלתי היא: האם לדעתך יכול משרד הביטחון לעסוק בתוכניות מדיניות שעוד לא קיבלו את אישור הממשלה?

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מבקש סליחה מחבר הכנסת רפאל איתן. אין אפשרות לשאלה נוספת. אני מצטער. אני מודיע לך שאינני נותן אפשרות לשאלה נוספת.

אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

מאחר שעל-פי תקנון הכנסת אני צריך להשיב על שאלות בהמשך לשאלתך, אינני סבור שבדברי הבלע של חבר הכנסת שריר היתה שאלה, ואינני חושב שראוי בכלל להתייחס בבית הזה לדברים שהוא השמיע פה.

קריאות:

כל הכבוד.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמור לי מי תומכך, ואומר לך מי אתה.

מייכאל איתן (הליכוד):

מאז אינך תומך בשר הביטחון, קרנו עלתה בכל העם.

קריאות:

— — —

הי"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, כל אחד כבר השמיע את קריאת הביניים. כבוד השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

תנו לי להשיב.

לשאלה של חבר הכנסת צבן, אני יודע שיש רוח של תבוסתנות בשולי המחנה בישראל — —

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חמישים אחוזים.

שר הביטחון י' רבין:

— המוכנים למשא-ומתן עם אש"ף, ותחת אלימות מוכנים לפנות את שטחי יהודה שומרון, עזה ומזרח-ירושלים, כל זה בלי הסכם, להסכים לזכות השיבה לישראל שבתחומי "הקו הירוק". אני לא אתם. לא יועיל להם. דעתי בעניין זה ברורה. לא תהיה שום כניעה לאלימות, לא יהיה שום פתרון בלי שנשב סביב שולחן המשא-ומתן. עם אש"ף לא נשב.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

עם מי תשב?

שר הביטחון י' רבין:

עם אש"ף לא נשב.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

לא יהיה לך עם מי לשבת.

קריאות:

— — —

הי"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לאפשר לשר הביטחון לסיים את דבריו. חבר הכנסת דראושה, בלאו הכי לא שומעים את קריאות הביניים שלך, למה אתה משמיע אותן. חבר הכנסת מיעארי, חבר הכנסת מצא, נא לאפשר לשר הביטחון להמשיך.

שר הביטחון י' רבין:

לשאלת חבר הכנסת יצחק לוי — כשר הביטחון אני נושא מטעם הממשלה באחריות לנעשה ולמה שלא נעשה בשטחים. לנוכח ההתקוממות צריכה להיות מדיניות כוללת, הפועלת בשני צירים: ציר מדיני וציר צבאי-ביטחוני. כל אשר העליתי כרעיון מעוגן בקווי היסוד של הממשלה. אי-אפשר לנהל מדיניות של כוח בלא להציע כצד זה הצעה לפתרון הסכסוך סביב שולחן המשא-ומתן.

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

האם אישרה הממשלה את התוכנית האלה, אדוני שר הביטחון?

שר הביטחון י' רבין:

אני שומע שרים, ולא רק שרים, תוקפים ומציעים מדיניות ביטחונית שונה מהמדיניות שאושרה בממשלה. כשכל הממשלה תדבר, בכל התחומים, בקול אחד, גם אני אעשה זאת.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. תמה סדרת השאלות בעל-פה.

ג. שאלות ותשובות

הי"ר ד' שילנסקי:

שר הביטחון י' רבין:
לחלק השני של שאלתך — אם יש בידך עובדות קונקרטיות, אבקשך להעביר אותן אלי, ואוכל להתייחס לכל מקרה שתציין בחומר שיש בידך.

לגבי החלק הראשון של שאלתך: כל עוד נמשכת האלימות, ננקוט את כל הצעדים הנדרשים והמותרים על-פי החוק כדי להגיע לרגיעה.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר הביטחון ישיב על שאלתא מס' 61 מאת חבר הכנסת דוד צוקר.

61. מילוי המלצות בג"ץ לגבי תנאי המעצר בקציעות

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

ביום 8 בינואר 1988 נתן בג"ץ את פסק-דינו בעתירה של כלואים מספר ככלא קציעות. הבג"ץ התייחס לתנאי המעצר במקום, וצה"ל הבטיח כי המלצותיו לשיפור תנאי הכליאה בקציעות ימולאו.

ברצוני לשאול:

1. האם בוצעה ההמלצה להקים ועדה מייעצת קבועה לתנאי הכליאה בכלא זה, ואם לא — מדוע?

2. האם יש במחקן מי רחצה חמים?

3. מדוע אין חלוקת עיתונים סדירה, אין פעולת קנטינה ואין הפעלת רדיו — כפי שמאפשר החוק לגבי עצירים מינהליים הכלואים בישראל?

4. מדוע אין משפרים את התנאים הפיסיים שבהם נערכות הפגישות בין עורכי-דין לכלואים?

5. מדוע מגבילים את משך זמן פגישות עורכי-הדין עם הכלואים, ומדוע אין מאפשרים להם להיפגש במשך זמן רב יותר?

6. האם שוקל משרד הביטחון ליוזם תעסוקה לעצירים?

שר הביטחון י' רבין:

1. ההמלצה נמצאת בשלבי ביצוע.

2. התשובה חיובית.

3. א. במחקן מתבצעת חלוקת עיתונים שבועית; ב. מופעל רדיו באמצעות רמקולים; ג. נשקלת ההצעה באשר להקמת קנטינה.

4. תנאי פגישת עצורים עם עורכי-הדין שופרו, והוקם מתקן לשם כך.

5. זמן פגישת עורכי-הדין עם עצורים נמצא סביר ומקובל.

6. התשובה שלילית.

הי"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, מחנה "אנצאר" תופס מקום לא מבוטל כדוח שהוגש אתמול על-ידי מחלקת המדינה בארצות-הברית, גם עצם כליאתם של עצורים בלא משפט — אלפים מהם — וגם תנאי המעצר, זאת בניגוד לתשובה שנתת עכשיו. האם אדוני

שר הביטחון ישיב על שאלות רגילות. אדוני שר הביטחון, אתה מוזמן להשיב על שאלות רגילות.

60. הודעה למשפחות עצורים

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

בצו מעצר 1220, המוסיף את סעיף 74 רבתי לצו בדבר הוראות ביטחון, נאמר: "נאסר אדם, תימסר ללא שיהוי ידיעה על מעצרו ומקום הימצאו לאדם הקרוב אליו לבקשתו של העצור, כאמור בסעיף קטן ב' — גם לעורך-דין שהעצור נקב בשמו". לאחרונה נודע על מקרים שבהם אין הצו האמור מתבצע כראוי.

ברצוני לשאול:

1. האם הצו עדיין בתוקף? אם כן — האם הוא בחוקף לגבי יהודה ושומרון? האם הוא בחוקף לגבי חבל-עזה?

2. האם יש גוף מוסמך האחראי לביצוע צו זה? מה הוא גוף זה ומה הן סמכויותיו?

3. האם יש גורם המוסמך לבקר את ביצוע הצו האמור?

4. מה בכוונת השר לעשות כדי לשפר את אופן ביצועו של הצו?

5. אם הצו אינו בתוקף, מה הוא הנוהל להודעה על מעצר למשפחת העצור ולעורך-דינו — א. ביהודה ושומרון; ב. בחבל-עזה?

שר הביטחון י' רבין:

1. סעיף 78 לצו בדבר הוראות ביטחון (יהודה ושומרון), שעניינו מסירת הודעות על מעצר, נכנס לתוקפו בפברואר 1988 ולא בוטל, הן באזור יהודה ושומרון והן בעזה.

2. מפקד מחקן הכליאה הרלבנטי מוסמך למסור ידיעה על מעצר לאדם הקרוב לעצור, זולת אם ביקש העצור שלא להודיע, והכול כמפורט בצו.

3. גורמי הפיקוד והיועצים המשפטיים באזור מפקחים על ביצוע הצו.

4. באזור יהודה ושומרון הצו מופעל ומבוצע כלשוננו, ונהלים מתאימים ומפורטים קיימים במתקני הכליאה. באזור חבל-עזה כוחות מערכת הביטחון, על-פי הנחייתי, דרכי פעולה אפשריות לשיפור ביצוע הצו ויישומו, מתוך גמגמה למצוא פתרון לקשיים מסוימים שעלו בנדרן.

5. כאמור לעיל, הצו בתוקף.

הי"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר הביטחון, שתי שאלות: האחת — האם, נוכח ההצהרות שלך בדבר מדיניותך בשטחים, אתה שוקל שחרור חלק מהעצירים המינהליים, כדי להפחית את ממדי הבעיה שאנו עוסקים בה? השנייה — אני נתקל במקרים לא מעטים שבהם לא הודיעו על מעצר למשפחות העצירים. מתי אתה מוכן למסור לכנסת דוח נוסף על שיפור בנהלי מסירת ההודעות למשפחות?

98. פעילות מחבלים בגבול הצפוני

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו שאלה את שר הביטחון ביום ו' בשבט התשמ"ט (12 בינואר 1989):
בחודשים האחרונים אנו עדים לניסיונות חוזרים ונשנים מצד חוליות מחבלים לחדור לישראל ולפגוע ביישובי הצפון. ניסיונות אלה סוכלו על-ידי צה"ל.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועות הסיבות שהניעו את ארגוני החבלה להרכבות בזמן האחרון בניסיונות חדירה ופגיעה ביישובים?
2. מה היתה השתייכותם הארגונית של המחבלים שנהרגו או נפלו בשבי?

3. האם חוליות המחבלים מקבלות סיוע מתושבי אזור הביטחון?

4. אם כן — אילו אמצעים ננקטו נגד המסייעים לחוליות המחבלים?

5. מה היתה תרומת צד"ל לבלילמת ניסיונות החדירה של המחבלים?

שר הביטחון י' רבין:

1. הסיבה נעוצה, להערכתנו, ברצונם של ארגוני החבלה להשתתף במאבק של הפלשתינים ולא להשאירו בידי חושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה בלבד.

2. לארגון "פתח" ואבר-מוסא, החזית הדמוקרטית, "פתח"-ערפאת, הצאיעיקה, אבר-נידל ואחרים.

3—4. לפי מיטב ידיעתנו — לא.

5. תרומת צד"ל לבלילמת ניסיונות החדירה היא חשובה וחיונית.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני שר הביטחון, האם עמדת ארצות-הברית כלפי אש"ף עשויה להשתנות עקב הגילויים של השתתפות אנשי אש"ף במעשי טרור נגד ישראל בגבול הצפון?

שר הביטחון י' רבין:

אינני יודע מה תהיה עמדת ממשלת ארצות-הברית. בעיני ארגון הטרור האש"פיסטי לא פסק מביצוע מעשי טרור, לפי תפיסתי, הן מכיוון לבנון והן מתוך השטחים. בעיני זריקת בקבוק תבערה על אוטובוס של נוסעים אזרחים הוא מעשה טרור נפשע, וכבודאי איום רצחני נגד רבים מבין תושבי השטחים, כהם שהביעו קולם בפומבי נגד המשך ההתקוממות ובעד הידברות עם ישראל; טרור שאמלא היה מתמשם הלכה למעשה, לרכות כרצח פלשתינים בתוך שטחי יהודה ושומרון — היינו רואים נכונות והיענות אחרת של תושבי השטחים להידברות ולמשא-ומתן אתנו.

לכן הטרור האש"פיסטי נמשך. איך ממשלת ארצות-הברית תפרש זאת, לא אני הכתובת לשאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. שר הביטחון ישיב על שאלתא מס' 99 של חבר הכנסת חסיין פארס. חבר הכנסת חסיין פארס אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

השר ומערכת הביטחון מתכוונים להביא בחשבון את ההערות של הסטייט-דפרטמנט — כי הרי את ההערות של הישראלים לא תביאו בחשבון — כאשר תבואו לשפר את תנאי הכליאה של עצורים כלא משפט?

שר הביטחון י' רבין:

אני מכיר מתקן כליאה הנמצא בקציעות. אינני מכיר את המתקן שאליו התייחסת.

אשר למחקן הכליאה בקציעות, כידוע לך — ואף התייחסת לך בשאלתא שלך — המלצות הבג"ץ, כלומר שופטי בית-המשפט העליון הישראלי בשבתם כבית-דין גבוה לצדק — אלה מחייבות אותנו.

אשר לדוח מחלקת המדינה — לא קראתי אותו, וכל עוד לא קראתי אותו, לא אחיחם אליו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר הביטחון ישיב על שאלתא מס' 64 של חבר הכנסת דראושה.

64. חידוש פעילותה של התאחדות העובדים בשכם

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

לפני כחמישה חודשים הוצא צו סגירה למשרדי התאחדות העובדים בשכם. התאחדות משרתת את העובדים ומשפחותיהם.

ברצוני לשאול:

האם מוכן השר לשקול מחדש את צו הסגירה? אם כן — כיצד ומתי תותר הפתיחה מחדש?

שר הביטחון י' רבין:

משרדי התאחדות הפועלים של ה"פתח" נסגרו עקב השימוש שנעשה בהם למען קידום מטרותיו של ארגון ה"פתח".

שבתי ובחנתי את הנושא, אך אין אני מוצא מקום לשנות את ההחלטה המקורית לסגירת משרדי התאחדות.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתה מצהיר על מוכנותך לפתוח במשא-ומתן עם תושבי השטחים — גם היום דיברת על כך — ואתה מדבר על בחירות, אך בו בזמן אתה ממשיך לסגור אפילו את המשרדים של התאחדות העובדים בשטחים. האם אין כאן סתירה בין המלים למעשים שלך? האם אין זה מראה שאין כוונתך להביא למשא-ומתן, אלא ברצונך להסתתר מאחורי הצהרות כדי להמשיך במדיניות הדיכוי שאתה מנהיג בשטחים הכבושים?

שר הביטחון י' רבין:

מאחר שיש הצעות לסדר-היום בנושא שאליו התייחסת, אני רוחה את תשובתי בנושא זה, שהוא איננו נושא שאלתך, לשעה מאוחרת יותר, ולכן אין לי מה להוסיף.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. שר הביטחון ישיב על שאלתא מס' 98 של חבר הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו.

מעיתון "הארץ" מיום 1 בנובמבר 1988 נודע לי, שהבנקים נטלו באוקטובר כ-5 מיליוני ש"ח מעמלות ההפצה שקיבלו קופות הגמל מבנק ישראל. בנק ישראל נוהג לתת לגופים המוסדיים עמלת הפצה של 2% כדי לקדם את מכירת איגרות החוב, אך מתברר כי הבנקים נוהגים לשלוח את עצמם בעמלות ההפצה שמקבלות קופות הגמל. בנק ישראל מכר באוקטובר 1988 איגרות חוב בסכום כולל של 1.83 מיליארד ש"ח. מתוך זה רכשו קופות הגמל איגרות בכמיליארד שקל, ולפיכך הן היו זכאיות לקבל מבנק ישראל עמלת הפצה כוללת בסך 20 מיליון ש"ח. אולם מנהלי הקופות, שהם הבנקים המסחריים עצמם, דאגו לנכות לעצמם עמלת טיפול ממוצעת של 0.5%, שהיא כ-5 מיליוני ש"ח.

ניכוי העמלה נעשה חרף העובדה שהבנקים לא נדרשים לטפל בצורה חריגה בהקצאת האיגרות לקופות הגמל, וכי בכל מקרה הם זכאים לקבלת דמי ניהול שנתיים בשיעור של עד 2% מהיקף הנכסים של הקופות.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן — היש, לדעתך, הצדקה לפגיעה במצבור זכויותיהם של העמיתים?
3. היש כדעת השר לפעול לשינוי המצב?
4. אם כן — כיצד?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. חברי הבורסה, ובכללם בנקים, מקבלים עמלת הפצה בשיעור של 2% על הפצת איגרות חוב של המדינה. העמלה מיועדת לתחזוקת הוצאות ההפצה ולעידודה.

הבנקים נוהגים להעביר לרוכשים גדולים חלק מעמלת ההפצה שהם מקבלים. קופות הגמל מקבלות במקרים רבים חלק ניכר מהעמלה.

3-4. ברור אפוא, שלא זו בלבד שאין פגיעה בעמית קופות הגמל, אלא להיפך — הם נהנים מחלק ניכר מהעמלה המיועדת למפיצים, ולפיכך אין מקום לכל פעולה בנושא מצדנו.

91. בזורים בבתים פרטיים

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר האוצר ביום ו' בשבט התשמ"ט (12 בינואר 1989):
בזמן האחרון אנו עדים לכך שאזרחים מארגנים בבתיהם בזורים, שבהם נמכרים מוצרים שונים, והם נושאים רווחים.

ברצוני לשאול:

1. האם שלטונות מס ההכנסה ומס ערך מוסף מודעים לתופעה זו?
2. האם מגישים מארגני הבזורים חשבוניות על המוצרים שהם מוכרים ומשלמים מע"מ ומס הכנסה כמתחייב?
3. אם לא קיים מעקב בתחום זה מטעם שלטונות המס, מה הן הסיבות לכך?
4. אילו צעדים ינקוט כבוד השר כדי למנוע השתמטות מתשלום המסים המתחייבים על-פי החוק על-ידי מארגני הבזורים?

99. החרמת תעודות זהות של תושבי השטחים

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר הביטחון ביום ו' בשבט התשמ"ט (12 בינואר 1989):

נוכח העובדה כי צה"ל מרכיב בשימוש באמצעי של החרמת תעודות זהות של תושבי השטחים כדי לבצע פינוי מחסומים, הסרת דגלים ומחיקת סממאות, ברצוני לשאול:

1. האם המצב מוכר לשר?
2. האם השימוש באמצעי הנ"ל מקובל על השר?
3. האין חשש לפגיעה באזרחים חפים מפשע?
4. האם פועל משרדך למניעת השימוש באמצעי זה?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1-2. התשובה חיובית.
- 3-4. התשובה שלילית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר הביטחון ישיב על שאלתא מס' 140 של חבר הכנסת מזרחי. חבר הכנסת מזרחי אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

140. קיפוח נכי צה"ל רחיים

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את שר הביטחון ביום ו' בשבט התשמ"ט (19 בינואר 1989):

נכי צה"ל רחיים העלו בפני את טענותיהם בדבר קיפוחם בארגון נכי צה"ל. בין היתר, הם מתלוננים על שאין לנכי צה"ל רחיים אפשרות להשתמש במתקני ה"קאונטרי-קלאב", הפועלים שבעה ימים בשבוע, מפאת אי-צניעות והעדר הכשר במסעדה — הכוונה לבתי-הלוחם, הנכונים על-ידי הארגון: על שאין משתפים אותם במשלחות של הארגון לחוף-לארץ בגלל אי-הקפדה על כשרות ושבת; על שאין הם מקבלים הטבה מטעם משרד הביטחון לחינוך העל-יסודי של בניהם הלומדים בישיבות; וכן על שאינם מקבלים החזר לימודים ות"ר — תמורת טיפול רפואי — על תקופת לימודיהם בישיבה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הפרטים דלעיל?
2. מה עושה משרדך כדי למנוע את קיפוח נכי צה"ל הרחיים?

שר הביטחון י' רבין:

ארגון נכי צה"ל הוא עמותה עצמאית והוא המחזיק ומפעיל את בתי-הלוחם, ולא משרד הביטחון.

מזכיר ארגון נכי צה"ל הודיענו, כי אין הפרטים נכונים, ואין בסיס לטענה בדבר קיפוח נכי צה"ל רחיים.

אשר לטענה, כי אין משרד הביטחון משתתף במימון דמי לימוד של בני נכים הלומדים בישיבות — אין הטענה נכונה, שכן משרד הביטחון מחזיר חלק משכר הלימוד לבני הנכים הלומדים במוסדות מוכרים על-יסודיים, לרבות מכללות וסמינרים דתיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

סגן שר האוצר ישיב על שאלות, כבקשה.

53. עמלות הפצה של קופות הגמל

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר האוצר ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

נוסטרו — כדי לזכות ברווחי הפיחות. יש לציין, כי על-פי ההוראות הקיימות מוגבלים הבנקים בפעולות מסוג זה, ובנק ישראל מקיים בקרה שכוועית על ביצוע הוראות אלה. בכדיקת המפקח על הבנקים לא נמצאו אלא סטיות טכניות מן ההוראות, מן הסוג שנמצא לעתים גם בתקופות אחרות. על חריגות כאלה מן ההוראות מחויבים הבנקים בקנס בשיעור של 70%, שאינו מוכר כהוצאה לצורך מס.

2. הלקח העיקרי שיש ללמוד מן האירועים האחרונים הוא החשיבות שיש בקבלתן במועד של החלטות לגבי המדיניות הכלכלית. קבלתן במועד של החלטות לגבי המדיניות הכלכלית, לרבות החלטות בתחום שניו שער החליפין, מונעת מצבים כגון זה שהמשק היה מצוי בו באחרונה.

ניסיונות להפעיל צעדים אדמיניסטרטיביים כתחליף לקבלת החלטות במועד אינם פתרון הולם, מאחר שבכך תעורר האמינות של כללי המדיניות של משק חופשי, תידחה קבלת החלטות נכונות וחשובות הפעילות העסקית השוטפת במשק. ניסיון העבר מלמד, כי גם בתקופות שבהן היתה התערבות אדמיניסטרטיבית הוכחה זו כבעלת אפקטיביות מוגבלת, כפי שניתן ללמוד מהיקפן של רכישות המט"ח כאשר התפתחו ציפיות חריפות לפיחות.

161. החזרי מס הכנסה לעצמאים

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר האוצר ביום כ' בשבט התשמ"ט (26 בינואר 1989):
ברצוני לשאול:

1. מה הם הסכומים שהחזירו שלטונות מס ההכנסה לנישומים העצמאים בעבור שנת המס 1987/88?
2. כמה נישומים עצמאים קיבלו החזרי מס בשנת 1987/88?
3. נוכח גודלם של הסכומים המוחזרים, האם יש להקטין את המקדמות שמשלמים העצמאים?

סגן שר האוצר י' ביילין:

1 — 2. בחודשים ינואר — אוקטובר 1988 ביצע אגף מס ההכנסה החזרי מס לכ-125,000 נישומים עצמאים בגין שנות המס הקודמות, לרבות שנת 1987/88. סך כל ההיקף הכספי של ההחזרים, לרבות הנפרשי ההצמדה וריבית, הוא כ-352 מיליוני שקלים. ההחזרים נובעים מתשלומי מקדמות, מניכויים במקור ומתשלומי מס ביתר.

3. מקדמות מס ההכנסה נקבעות על-פי שנת כסים, שהיא, בדרך כלל, קודמת בשנתיים לשנה שלגביה נקבעות המקדמות. מטבע הדברים, קביעה מסוג זה אינה מדויקת, ולעתים המקדמה גבוהה או נמוכה מהמגיע. כעת הגשת הדין-וחשבון על ההכנסה נעשה חשבון סופי, ואז נגבים או מוחזרים עודפים. נישום שלהערכתו קביעת המקדמות לגביו גבוהה מדי רשאי לפנות לפקיד השומה בבקשה להקטנתן. הנהוגים דלעיל מוכיחים, כי קביעת המקדמות בשנים האחרונות קרובה יותר למציאות הכלכלית, וכתוצאה מכך, על-פי הדוחות, יש לא רק תוספת מס אלא גם החזרי מס.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פורז, בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שנינו):

אדוני סגן השר, אם אנחנו מרברים על 125,000 נישומים שהיו זכאים להחזרים בסכום של כ-352 מיליוני שקלים, זאת אומרת שיש משהו לקוי בשיטת המקדמות. אתה יודע בוודאי,

סגן שר האוצר י' ביילין:
1. התשובה חיובית.

2. מארגני הבזורים מחויבים בקיום הוראות פקודת מס הכנסה וחוק מס ערך מוסף, ככל נישום ועוסק. כבזורים נערכות ביקורות, ובמקרים שמתגלות עבירות הן מטופלות בהתאם לחוק.

3. המעקב אחר פעילויות מארגני הבזורים נעשה בהתאם לתוכנית הפעילות השוטפת של אגפי המסים — אגף מס הכנסה ואגף המכס ומס ערך מוסף — בכל מגזרי המשק.

4. כל מקרה של גילוי עבריינות מס מטופל בהתאם להוראות החוקים שעל-פיהם פועלים אגפי המסים.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):

אדוני סגן שר האוצר, אם יש מעקב, האם קיימת הערכה בדבר מספרם של האנשים העורכים בזורים ולא מודיעים על כך לשלטונות המס? אם קיימת הערכה בנדרון, מה הם הסכומים שהיו אנשים אלה אמורים לשלם ולא שילמו?

סגן שר האוצר י' ביילין:

אני מוכן לבדוק אם קיימת הערכה כזאת. אם יש הערכה — אשיב על כך בכחב.

136. רכישות מטבע חוץ לפני הפיחות

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר האוצר ביום י"ג בשבט התשמ"ט (19 בינואר 1989):

בעקבות הפיחות האחרון הודיע בנק ישראל, כי הוא בודק מי היו הגורמים העסקיים שקנו כמויות גדולות של דולרים לפני הפיחות, לאיזו מטרה קנו את הדולרים, והאם נעשה הדבר בהתאם לנהלים. זאת לאחר שגורמים אלה רכשו מטבע חוץ בסכום כולל של 2.5 מיליארדי ש"ח והרוויחו את שיעור הפיחות.

ברצוני לשאול:

1. מה היו המסקנות המפורטות של הבדיקה של בנק ישראל?
2. מה בדעת משרד האוצר ובנק ישראל לעשות כדי למנוע תופעות דומות בעתיד?

סגן שר האוצר י' ביילין:

1. אין כרגע סיבה להניח, כי הפעולות שבוצעו על-ידי יחידות עסקיות במשק היו בניגוד לחוק ולהוראות הפיקוח על מטבע חוץ. למסקנה זו יש, לכאורה, חריגים בקנה-מידה מצומצם, ואותם בודק עתה המפקח על מטבע חוץ ביתר פירוט. אם תתגלית עבירות על החוק, יטפל בהן בנק ישראל בכל חומרת הדין. כפי שהוא נוהג כל עת שמתגלות עבירות על הוראות הפיקוח.

מן הבדיקה עולה גם, כי קרוב לוודאי שלא אותן יחידות עסקיות היו מעורבות בקניית המט"ח בסמוך לפיחות ובמכירתו לאחריו. עם זאת, סביר בהחלט להניח, שחלק מן החברות העוסקות הן בייצוא והן בייבוא היו מעורבות בעיכוב תמורות ייצוא בחוץ-לארץ ובהקדמת ייבוא מחוץ-לארץ.

בבדיקה שערך המפקח על הבנקים נמצא, כי בתקופה שקדמה לפיחות לא רכשו הבנקים מטבע חוץ לחשבונם הם —

סגן שר האוצר י" ביילין:

אם באמת יידחה החוק, כפי שנראה היום, אזי יחזור המצב לקדמותו, וכל מי שנהנה קודם מהנחות במס יקבל הנחות במס. זה נוגע במיוחד ליישובי קו העימות, כפי שאמרת, וגם לערי הפיתוח האחרות.

עם זאת, אני סבור, ראשית, שההצעה לגבי ערי פיתוח לא הוכנה כלל וכלל באופן דילטנטי. היא הוכנה בעבודה מאוד יסודית, כאשר הקריטריונים צריכים להיות גם מצבו של המקום וגם הריחוק הגיאוגרפי שלו. אני אישית משוכנע, שיש מקום לסיווג מחדש. זה מאוד בעייתי, בגלל הסיבות הפוליטיות והאידאולוגיות והחזקות של העבר, שלא יקלו את המלאכה. אבל, אני משוכנע שתסכים אתי, שמקומות כמו אריאל או מעלה-אדומים, שהם מקומות קרובים, הם בעייתיים פחות ממקום מרוחק.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מה ההבדל בין אריאל לבין אלקנה? יש פה חלוקה מאוד לא ברורה.

סגן שר האוצר י" ביילין:

נכון שיש בעיה גדולה מאוד לקבוע מי כן ומי לא. אבל, נדמה לי שבשנים האחרונות חלה מעין אינפלציה בנושא הזה. יש מקום להעדרה של מקומות שהם רחוקים גיאוגרפית, ושהאוכלוסייה שלהם סובלת מקשיים כלכליים. אני בעד סיווג מחדש, אבל אני גם מודע לקושי שבכך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

לא ענית על שאלתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורת, אני מצטער. התקנות לא מאפשרות לך שאלה נוספת על שאלה נוספת. אני מודה לסגן שר האוצר.

חברי הכנסת, כבוד שר הפנים שלח לי פתק, ובו הוא כותב שהוא מצטער על שהוא לא נכח באולם כנשאלה השאלתא בעל-פה בקשר לאביבים. הוא היה בבניין, ועכשיו הוא נמצא פה על-מנת לענות על השאלות הרגילות — אתה לא היית היחיד שלא היה כשהבענו מחאה חריפה על העדרות השרים. אבל, לצערי, הזמן של השאלות בעל-פה להיום נגמר, ומתן התשובות יידחה לשבוע הבא. הנושא היה: מים למושב אביבים.

עדנה סולודר (המערך):

זו היתה שאלתא בעל-פה לשר החקלאות.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, זו היתה שאלתא שהיתה מופנית לשר החקלאות. לגבי מושב אביבים אני מקווה, שבשבוע הבא יוכל שר החקלאות לענות על השאלתא בעל-פה במלה אחת: יש להם מים — ואז נהיה כולנו שבעי רצון.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אולי אפשר בכל זאת להעלות את השאלתא שלי בעל-פה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, אני מקבל את זה ששר הפנים נמצא כדי להשיב על השאלות הרגילות, אבל לחזור אחורנית — זאת לא אפשר, כי ארצה לעמוד על כך שהשרים יהיו כמועד, גם

ששיעורי המס השולי הורדו ואין במשק, וגם לא היה בשנים האחרונות, פרוספריטי יוצא דופן, ולכן צורקת טענת ארגוני העצמאים ששלטונות מס ההכנסה גבו במתכוון מקדמות בסכומים גבוהים יותר. אתה גם זוכר בוודאי, שהיתה מעין כוררות וזוטא בעניין הזה בוועדת הכספים של הכנסת בין הצדדים, שהתחייבו לקבל פסיקה, ושכספו של דבר סירב נציב מס הכנסה, יאיר רבינוביץ, לקבל את הפסיקה. מה בכוונתכם לעשות על-מנת שהתופעה המדהימה הזאת, שבה גובים גבייה ביותר מ-125,000 נישומים ואחר-כך מחזירים להם את העודף, תיעלם ותיפסק?

סגן שר האוצר י" ביילין:

אני מרשה לעצמי לחלוק על ההערכה הזאת, כאילו יש החלטה מכוונת של שלטונות המס להגיע לסכומי יתר על-מנת להתזרים אחר כך. כפי שצינתי, ההחזרים האלה מקבילים גם לחובות יתר שמשלמים אחרים. אני חושב שבסופו של דבר המערכת הזאת מתקזזת. אם יש באמת טענה על מקדמה חריגה, אין סיבה שלא לפנות באופן פרטני ולמצוא לה פתרון.

195. הנחה במס לתושבי קריית-שמונה

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר האוצר ביום כ"ז בשבט התשמ"ט (2 בפברואר 1989):

האוצר ביטל את ההנחה במס הכנסה לתושבי קריית-שמונה.

ברצוני לשאול:

1. הנכונה היריעה דלעיל?

2. מה היא הסיבה להחלטה זו?

3. האם מוכן השר לשקול מחדש את ההחלטה ולהחזיר את ההנחה במס הכנסה לתושבי קריית-שמונה?

סגן שר האוצר י" ביילין:

1-2. היריעה אינה מדויקת.

3. קריית-שמונה, ככל יישובי קו העימות, תיכלל במסגרת הזכאים ליהנות מחוק ערי ואזורי פיתוח. אם יוסכם לדחות את ביצוע החוק, ימשיכו כל יישובי קו העימות לקבל הנחה בשיעור של 10%. אם יופעל החוק, יבוטלו ההנחות במס לערי הפיתוח, ואילו יישובי קו העימות ייהנו גם מהנחה במס בשיעור של 5%. בכל מקרה יישאר יתרון ליישובי קו העימות.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

לאחרונה דנה ועדת שרים לענייני ההנחה במיסוי לעיירות הפיתוח ולגורמים נוספים בהצעת חוק שהועלתה בפניה. עיין בהצעת חוק זו מלמד, שהחומר נערך, למיטב הכרתי, באופן דילטנטי למדי. מקומות רבים, בעיקר יישובים חדשים, הן בגליל ובנגב והן ביהודה ובשומרון, נשמטו ללא שום סיבה הגיונית מרשימת היישובים. אני רוצה גם לציין, שאזור יהודה ושומרון, שיש בו כיום סיכונים ביטחוניים לא מעטים בגין האינתיפאדה, משום מה קוצץ במידה רבה, באופן דרסטי.

האם תהיו נכונים לעבור עם המועצות האזוריות ועם נציגי המתיישבים באזורים השונים — אני מרגיש, בכל האזורים — על הצעת החוק הזאת, לפחות כמה שנוגע ליישובים הנמצאים בתחום אחריות המועצות?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

פתרונות אחרים חוץ מהתאזרחות. אבל, יש גם מקרים כאלה, הם לא רבים. אין לנו רישום מדויק, ולכן קשה לי להגיד לך את המספר, אבל המספר אינו גדול. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר הפנים ישיב על שאלתא מס' 117, של חבר הכנסת פרוש. הוא איננו, התשובה מועברת לפרוטוקול.

117. האיציטדיון בירושלים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר הפנים ביום ו' בשבט התשמ"ט (12 בינואר 1989):

בעיתון "יום השישי" מיום כ"ב בטבת התשמ"ט, 30 בדצמבר 1988, פורסם, כי אף שבג"ץ טרם החליט בעניין הקמת האיציטדיון בירושלים, ואף ששר הפנים לא חתם על תוכנית המתאר, ביצעה העירייה עבודות תשתית נרחבות לאיציטדיון של 36,000 מקומות, כרי דשא ב-1.1 מיליון ש"ח ואוטוסטרדות לתנועה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך היקף ביצוע העבודות הנ"ל?
 2. נוכח העובדה שלא נחתמה תוכנית מתאר, האם העבודות חוקיות?
 3. מה עושה משרדך כדי למנוע הפרת החוק בעבודות הנעשות במקום?
- תשובת שר הפנים א' דרעי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העירייה ביצעה עבודות שכללו רק את הכשרת המגרש.
2. העבודות בוצעו בהתאם לשימושים המותרים על-פי תוכנית המתאר הקיימת, שהיא חתומה, ולא היו בניגוד לחוק.

118. התמוטטות תוספת בנייה

חבר הכנסת א' מורחיי שאל את שר הפנים ביום ו' בשבט התשמ"ט (12 בינואר 1989):

ביום ד', כ' בטבת התשמ"ט, נהרג תושב שכונת בית-הכרם בירושלים ואשה נפצעה בהתמוטט אגף בניין שנבנה כתוספת בנייה, ברחוב הארזים.

ברצוני לשאול:

1. האם נערכה חקירה בדבר גורמי ההתמוטטות, ומה היא העלתה?
2. אילו צעדים ננקטו כדי למנוע הישנות תופעות כאלו בעתיד?

שר הפנים א' דרעי:

1. הטיפול בבדיקת גורמי ההתמוטטות מוטל על עיריית ירושלים ולא על משרד הפנים.

2. משרד הפנים, במסגרת ועדות משנה של המועצה הארצית לתכנון ולבנייה, מגבש המלצות לקביעת תקני בנייה, בדיקה ואישור תוכניות ואכיפת התקנים.

בימים אלה הוריתי למנכ"ל משרדי להקים ועדה בין-משרדית לטיפול בנושא המכנים המסוכנים, וכימים הקרובים תחל הוועדה בפעולתה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר הפנים ישיב על שאלתא מס' 119 של חבר הכנסת ליכא. הוא איננו, והתשובה תועבר לפרוטוקול.

למען כבודה של הכנסת וגם למען סדרי העבודה התקנים שלה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
זה נדחה אפוא לשבוע הבא?

היו"ר ד' שילנסקי:

נדחה לשבוע הבא. תודה.

שר הפנים ישיב על שאלתא מס' 115.

115. חוק האזרחות

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר הפנים ביום ו' בשבט התשמ"ט (12 בינואר 1989):

ברצוני לשאול:

1. כמה אנשים התאזרחו במדינת ישראל מכוח סעיף 5 לחוק האזרחות בחמש השנים האחרונות?
2. לכמה אנשים הוענקה האזרחות הישראלית מכוח סעיף 6 לחוק האזרחות, המסמיך את שר הפנים להעניק, בנסיבות מסוימות, אזרחות לחושבי השטחים?

שר הפנים א' דרעי:

1. מספר האנשים שהתאזרחו במדינת ישראל בחמש השנים האחרונות הוא 4,711.

2. אין רישום מיוחד למתאזרחים מכוח סעיף 6 לחוק האזרחות, אולם מדובר במספר קטן מאוד. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני רוצה לשאול, מהי המדיניות של משרד הפנים לגבי בקשות התאזרחות, וזאת בעיקר לאחר שקראנו בעיתונים בשבוע שעבר ידיעה על נערה שנולדה בארץ להורים לא-יהודים מערד, והיא אינה יכולה לקבל אפילו תעודת זהות ישראלית בגלל התנגדות משרד הפנים. האם יש לכם מדיניות השוללת אפשרות של התאזרחות מתושבים לא-יהודים?

שר הפנים א' דרעי:

אינני מכיר את המקרה שאתה מדבר עליו. אני מכיר מקרה אחר שפורסם בעיתונות, ואני מקווה שאותם עיתונים שפרסמו זאת יהיו הגונים דיים כדי להתנצל על מה שהם כתבו. אני כבר עניתי לזאת הכנסת שולמית אלוני ול"ליגה לזכויות האזרח", שפנו אלי, והתשובה שלי מוכיחה בעליל, שכל מה שפורסם בעיתונות הוא שקר וכזב. איני יודע על איזה מקרה אתה מדבר, ולכן אינני יכול להתייחס אליו.

לגבי הקריטריונים — יש חוק ברור בעניין זה, ומהאמור בסעיף 5 הדבר ברור.

מכוח סעיף 6 יש שיקול לשר הפנים. כל מקרה נדון לגופו של עניין, ויש שיקולים שאינני רוצה לפרט אותם פה. הם מובנים מאליהם. חוץ מהתאזרחות יש גם מושג של תושב קבוע. באופן עקרוני אנחנו משתדלים, אם מדובר בנושא של תעסוקה, לפעול בידע עם משרד העבודה והרווחה, כשמדובר בכוח עבודה דרוש או לא דרוש. אם שנמצא פה במשך שנים והוא מבוסס דיו — גם אם הוא אינו יהודי אנחנו מנסים לפתור את בעייתו באמצעות המסגרת של תושב קבוע. יש גם מקרים, כפי שאמרתי, של התאזרחות מכוח סעיף 6. ברור שאלה הם מקרים מועטים, כיוון שאנחנו משתדלים שלא לתת, ויש

131. מיקום הקלפיות בבחירות לעיריית ירושלים

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר הפנים ביום י"ג בשבט התשמ"ט (19 בינואר 1989):

נודע כי בכוננת משרדך לפתוח קלפיות מיוחדות בבחירות לעיריית ירושלים, שלא באזורי מגורי התושבים הערבים בירושלים.

ברצוני לשאול:

1. האם היה לכך תקדים?

2. האם יש בסיס לידיעות, כי נשקל פתרון דומה גם בשאלת השתתפות נטורי-קרתא בבחירות?

תשובת שר הפנים א' דרעי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. ועדת הבחירות בירושלים אישרה פה-אחד את הצעתו של פקיד הבחירות למיקום הקלפיות בירושלים.

הקלפיות מוקמו קרוב למקום המגורים ובהתאם להוראות החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לשר הפנים, השר לקליטת העלייה ישיב על שלוש שאלות במרכז, אבל אני רואה שהוא איננו. המחאה לסדר-היום שהבענו קודם לגבי השרים שנעדרו בזמן השאלות בעל-פה תקפה גם לגבי המקרה הזה.

חברי הכנסת, שר האנרגיה והתשתית ישיב על שאלות בהתאמה, צמוד להצעות לסדר-היום. הוא ביקש זאת, והוסכם על כך.

מיכאל בריזהר (המערך):

שר הקליטה מחפש את שר האנרגיה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

מחפשים זה את זה, הם ימצאו ויבואו יחד. הכול בעזרת השם. אבל שר הביטחון יושב פה כל הזמן בסבלנות רבה. אני מודה לו.

ד. הצעות לסדר-היום

תוכנית שר הביטחון לקיום בחירות בשטחים

והוא זורק, ובצדק, לעברנו, בעדינות, את האתגר, את הבקשה, אולי את התחינה: הציעו דרכים מדיניות על-מנת שחיילי צה"ל לא יאולצו להילחם במלחמה שאי-אפשר לנצח בה, במלחמה נגד אוכלוסייה אזרחית, ששום צבא דמוקרטי — אני מדגיש, שום צבא דמוקרטי — לא ניצח בה מעולם.

אני אינני מציע להתקפל, אני אינני מציע לברוח, אני מציע דבר אחד, וזהו חובתה של ממשלת ישראל: להציע פתרון מדיני.

אני שמעתי שבסודי סודות, בחדרי חדרים, ראש הממשלה יש לו מחשבות, יש לו רעיונות. אפשר לחשוב שזה דבר חדש, שזה עתה הוא נחקל במציאות, אבל האמת היא, והיא פורצת, שאין לו שום רעיון, אין לו שום תוכנית. כי מה הוא אומר? אם הוא אומר שהערבים הם אותם ערבים והיהודים הם אותם יהודים והם הוא אותו ים ודבר לא השתנה, אזי אין צורך להגיש תוכנית, אזי יש צורך להמשיך ולהילחם, יש צורך להמשיך בסטטוס-קוו.

והצרה היא — וזאת אני אומר לראש הממשלה שמיר — שהערבים הם לא אותם ערבים, כבר חתמנו חוזה שלום עם

119. בדיקת מבנים מסוכנים

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר הפנים ביום ו' בשבט התשמ"ט (12 בינואר 1989):

בעקבות התמוטטות תוספת הבנייה ברחוב הארוזים בירושלים בסוף חודש דצמבר פורסמה ידיעה ב"כל העיר", כי 30 בדצמבר 1988, ולפיה טרם הקים משרד הפנים ועדת בדיקה בין-משרדית לעניין מבנים מסוכנים — וזאת על אף הבטחתו של שר הפנים, מלפני שנה, בעת כהונתו כמנכ"ל במשרד, לעשות כך.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בידיעה שלפיה התחייב מנכ"ל משרד הפנים כבר לפני שנה להקים ועדה בין-משרדית לבדיקת נושא המבנים המסוכנים? האם הוקמה הוועדה?

2. אם לא — מדוע לא הוקמה ועדה זו עד היום?

3. אילו צעדים נוספים מתכוון משרד הפנים לנקוט כדי לטפל בנושא זה?

תשובת שר הפנים א' דרעי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מנכ"ל משרד הפנים לא התחייב להקים ועדה בין-משרדית לבדיקת נושא המבנים המסוכנים.

2. משרד הפנים, במסגרת ועדות משנה של המועצה הארצית לתכנון ולבנייה, מגבש המלצות לקביעת תקני בנייה, בדיקה ואישור תוכניות ואכיפת חוקים.

3. הוריתי למנכ"ל משרדי למנות ועדה בין-משרדית לטיפול בנושא. הוועדה תחל בפעילותה בימים הקרובים.

היו"ר ד' שילנסקי:

שר הפנים ישיב על שאלתא מס' 131 של חבר הכנסת דוד מגן. חבר הכנסת מגן איננו. התשובה תועבר לפרוטוקול.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. ההצעות הראשונות — מס' 329, 342, 346 ו-353 — בנושא: תוכנית שר הביטחון לקיום בחירות בשטחים. ראשון המציעים — חבר הכנסת חיים רמון. בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול פורסם דוח של מחלקת המדינה, דוח שצריך לזעזע אותנו, דוח שצריך לחייב את כולנו לחשוב על מה שקורה בשטחים ב-14 החודשים האחרונים.

אני מסכים שצה"ל משתדל לשמור בקפדנות על נורמות מוסריות ועל זכויות האדם בשטחים, והוא פועל במלוא חומרת הדין נגד כל חריג. למרות זאת, לפחות על-פי הדוח, יש 366 הרוגים, 20,000 נפצעו, עשרות אלפים נעצרו, בתוך ההרוגים — 13 הוכו למות, וארבעה מתו מרימוני גז.

הרמטכ"ל מופיע ב"מוקד" — לא איזו אישיות פוליטית — ואומר: אין פתרון צבאי לאינתיפאדה. אפשר להוריד את רמת האלימות, אפשר לצמצם אותה, אבל הפתרון הוא מדיני.

ביקורת, אפשר לומר שיש בה סעיפים בעייתיים, ואני אגיד בהם, אבל בראש ובראשונה בא שר הביטחון ואומר: לצד השימוש בכוח נגד האלימות, נגד ההתקוממות, יש צורך —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חיים רמון (המערך):

יוסי, יוסי, עוזב אותי —

עמנואל זיסמן (המערך):

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להאזין בשקט. חבר הכנסת זיסמן.

חיים רמון (המערך):

— תן לי להתווכח עם הליכוד, הם יותר מעניינים.

עמנואל זיסמן (המערך):

אתה צריך להעיר להם, להם יש תוכנית אחת: לוותר על הכול באופן חד-צדדי ולאחר.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, התוכנית של חיים רמון היא אותו דבר. אתם במערך שותקים, איש כמון במערך שותק.

עמנואל זיסמן (המערך):

תוכנית רבין זה לא אותו דבר, תמוך בתוכנית רבין.

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לחיים רמון להמשיך בדבריו. הוא צריך לסיים.

חיים רמון (המערך):

אני עוד לא התחלתי. שר הביטחון, בעצם הצגת התוכנית

מיכאל בר-זהר (המערך):

אתם כבר לא תומכים ברבין?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בר-זהר, אני מבקש להפסיק. רבותי, אתם תאלצו אותי כאן לקרוא לסדר. אני מבקש שתפסיקו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ריבלין, אני אקרא אותך לסדר. אני מבקש להפסיק.

חיים רמון (המערך):

עצם הצגת התוכנית — — —

מיכאל בר-זהר (המערך):

תזכיר לו — — —

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, נואם כאן חבר הכנסת רמון, ואתם לא מאפשרים לו להמשיך את דבריו.

חיים רמון (המערך):

להתחיל אותם, בעצם.

היו"ר ע' עלי:

נא להאזין בשקט.

מצרים. גם בקרב הפלשתינים חלים שינויים מרחיקים לכת. גם היהודים אינם אותם יהודים, ואפילו הם איננו אותו ים, לצערנו הוא הרבה יותר מזוהם. היחיד שלא השתנה הוא שמיר; שמיר והשקפת העולם שלו, המעדיפה את כל השטח על פני כל שיקול אחר, המעדיפה סטטוס-קוו, המעדיפה את ארץ-ישראל השלמה על פני מדינה יהודית ודמוקרטית. זה לא השתנה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, שר הביטחון חושב בעניין האינתיפאדה כמו שמיר, אולי אפילו בצורה יותר — — —

חיים רמון (המערך):

אני שמעתי שלשר הביטחון יש דוברים, ואני מציע — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני שואל אותך בתור חבר כנסת.

דן תיכון (הליכוד):

מי מנהל את הישיבה?

חיים רמון (המערך):

אני מציע שאתה ודאי לא תנהל אותה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת תיכון.

עמנואל זיסמן (המערך):

למה הבא אחריו לא מנהל הישיבה?

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, נא לא לנהל שיחות. חבר הכנסת זיסמן, הקשב.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, אני מבקש תשובה: האם אתה מפנה את חציך רק כלפי שמיר?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ריבלין, אני מבקש: קראת קריאת ביניים קצרה — בסדר. כעת אני מבקש לשבת ולהאזין ולא להפריע.

חיים רמון (המערך):

שר הביטחון, לפי מיטב ידיעתי — שמעתי אותו לא פעם אחת ולא פעמיים — חוזר ואומר, שאין פתרון צבאי לאינתיפאדה. צריך להילחם בה, צריך לשאוף להורדת רמת האלימות, אבל טועה מי שחולם — ואני מצטט פחות או יותר את שר הביטחון — שניתן להביא לשקט מוחלט באמצעים צבאיים. זה הוויכוח, כי יש רק פתרון מדיני. והראיה — שר הביטחון עצמו בא והציג תוכנית מדינית.

ראובן ריבלין (הליכוד):

שתכליתם חיסול האינתיפאדה, קודם כול.

חיים רמון (המערך):

באמצעים מדיניים. זה מה שאני טוען. זה הוויכוח שיש לנו אתכם, שמעל הדוכן הזה אתם אומרים: צריך לחסל את האינתיפאדה, נקודה וזהו, ואינכם מציעים שום תוכנית מדינית. שר הביטחון בא ומציע תוכנית מדינית. יכולה להיות עליה

גדולים מהסיכויים של מועמדים אחרים. ומי זה פייצל חוסייני?
— הנציג הבכיר של אש"ף בשטחים. למה? איך אני יודע? כי
שמו אותו בבית-הסוהר על הבסיס הזה. ואנחנו נדבר אהם. הווי
אומר, אנחנו מסכימים להידבר עם אנשים שמזדהים עם אש"ף.
ואם אין אומץ או יכולת פוליטית להידבר במישרין, נדבר
בעקיפין, ואני מברך על כך.

ומכיוון שכל הדרכים האחרות חסומות, וכרגע אנחנו
תקועים בסטטוס-קוו, ומי שמצפה מארנס או משמיר שיגיש
תוכנית ותחול שם איזו פריצת דרך — חי בטעות. גם גאולה
כהן וגם חנן פורת יכולים להירגע. הם לא בנין, הם רק יותר
מתוחכמים מכם, והם ימשיכו בסטטוס-קוו ובמסווה
הסטטוס-קוו ימשיכו בסיפוח.

אין דרך אחרת, אני אומר זאת גם לידידי משמאל, להתחיל
במשא-ומתן אלא באמצעות בחירות בשטחים. זה תהליך בלתי
נמנע. הוא יוביל גם להידברות נוספת, אבל זוהי הדרך היחידה
שבה ניתן אולי להגיע לקונסנזוס, או לדחוק את הימין לפיתוח
האמיתית ולחבר את שמיר עם גאולה כהן, כפי שהם באמת.

צחי הנגבי (הליכוד):
הגיע הזמן.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אתה צריך לתת תשובה לעם היהודי בישראל. למה לך
להטיל אשמה כזאת? — — —

אורה נמיר (המערך):
זו האשמה? זו מחמאה.

עוזי לנדאו (הליכוד):
מחמאה — כל אחד לשיטתו.

חיים רמון (המערך):
אני סבור שיש לקדם את תוכניתו של שר הביטחון, ורצוי
לקדם אותה, אבל אני סבור שיש בה בעיה מרכזית אחת,
שעלולה להכשיל אותה, והיא הקביעה והדרישה, שתהיה
רגיעה.

מה משמעות התביעה הזאת? — שכל מי שמתנגד
לתוכנית, שכל מי שמתנגד לבחירות, יש לו זכות וטו, ומאחר
שלא חסרים קיצונים, הם יפגעו בכוונה תחילה בתוכנית, יפגעו
בקיום בחירות, ומכיוון שכך — — —

חגי מירום (המערך):
אפשר לקיים בחירות בלי רגיעה?

עמנואל זיסמן (המערך):
אתה בעד הגברת האלימות? הגברת האלימות תוך כדי
הבחירות?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
חבר כנסת חדש ואקטיבי.

חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת זיסמן, אין לי זמן להסביר לך זאת עכשיו, כבר
הסברתי זאת בישיבת הסיעה.

מה שאני מציע לשר הביטחון הוא — לקבוע מועד
לבחירות, בעוד שלושה חודשים, בעוד חצי שנה, ולהעביר את
הכדור למגרש שלהם. לומר להם: יש בחירות. אתם רוצים
להשתתף — תשתתפו, אינכם רוצים — אל תשתתפו. ישתתפו
— טוב. לא ישתתפו — הצגנו, פנינו, ביקשנו, עשינו, ניסינו
לעשות משהו, אין לנו מה להפסיד. אין דרך אחרת, לדעתי, שר
הביטחון מאשר לקבוע כעובדה — — —

חיים רמון (המערך):

שר הביטחון בא ומציג תוכנית. הוא בא ואומר: כל התזה
שלכם, שרק בכוח זה ילך, היא לא נכונה. אומר את זה שר
הביטחון.

אורה נמיר (המערך):

— — —

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק שם את הדיבורים.

אורה נמיר (המערך):

אנחנו הבהרנו את תוכנית שר הביטחון לחברי המערך.

היו"ר ע' עלי:

נשמע את דבריו של שר הביטחון.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, הגענו פה לקואליציה של יונים ונצים
— — — ובא לציון גואל.

היו"ר ע' עלי:

אני שמח שהגעעתם להסכמה ואבקש להפסיק את
ההפרעות.

חיים רמון (המערך):

אני רוצה להתייחס לתוכנית: מלבד עצם החיוב שיש
בהצגתה, הדבר המרכזי, החשוב והבסיסי בתוכניתו של שר
הביטחון — ועליו אני מברך — הוא עצם קיום הבחירות. מה
המשמעות של הצעת בחירות ומה משמעות האמירה שמי
שייבחר — ייבחר? שאנחנו נדבר למעשה עם אנשים שהם
חברי אש"ף. הם יושבים פה.

שר הביטחון י" רבין:

זה אתה אומר.

חיים רמון (המערך):

אני אומר, ודאי שאני אומר.

אבנר חי שאקי (המפלגה הדתית הלאומית):

אתה מפרש אותו לא נכון.

חיים רמון (המערך):

אני אומר, ודאי שאני אומר. מי זה פייצל חוסייני?

קריאה:

— — —

חיים רמון (המערך):

זה בלתי אפשרי, לא דיברתי שני משפטים באופן רצוף.
אני מבקש מכם.

אורה נמיר (המערך):

מה יש? זה מעניין אותנו. שגם נשב וגם נשחק?

חיים רמון (המערך):

אבל אני מבקש להגיד משפט אחד בלי — — — גם לזה
יש גבול.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, כך אי-אפשר להמשיך.

חיים רמון (המערך):

מה המשמעות של עצם קיום הבחירות, קיום בחירות
ואמירה שמי שייבחר — ייבחר? וברור לנו מי ייבחר, אין ספק
מי ייבחר. אני מניח שהסיכויים שפייצל חוסייני ייבחר הם יותר

כנישולן שבירת האינתיפאדה. היא נולדה מתוך תסכול, מתוך הכנישולן שבבירת האינתיפאדה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ד. עצם קיום הדוח של מחלקת המדינה נובע מהצגה מעוותת של מה שקורה בישראל בפני העולם ומתפיסה מעוותת שלנו את המצב. אנחנו מציגים את מה שקורה כהתפרעויות. היום כבר שמעתי מונח חדש ממשרד החוץ — התגריות בשטחים. אנחנו מציגים את האינתיפאדה כאילו היתה הפרת סדר, ואנו שם בתפקיד המשטרה.

אדוני שר הביטחון, אתה אמרת פעמים רבות מעל דוכן זה, שזוהי מלחמה, שזוהי המשכה של מלחמת 1948 באמצעים אחרים. ואם זאת מלחמה, האם היה עולה על הדעת שמישהו שם בווינגטון יכתוב דוח על מלחמת 1948? או על 1967? או על 1973? הם יכתבו דוח? הם כותבים דוח כי אנחנו מציגים את המצב כאילו מדובר באיוו הפרת-סדר עלידי אורחים.

הם לא אורחים, הם אויב. ואתה לא ממשלה בעיניהם, אתה שלטון אויב. לכן, הם נלחמים נגד שלטון אויב. איזו הפרת סדר? איזה התפרעויות של אורחים? לכן הם כותבים שם דוח.

אני רוצה לומר: אילו הוצגה המלחמה כפי שהיתה צריכה להיות מוצגת — והיא הוצגה כך פה, עלידיך, עד שהופעלו לחצים, ואני עוד אדבר עליהם — אתה הצגת את העניין כאילו אין רק פתרון צבאי, ואז, אם אין רק — נוצר פה פתח להמון דברים.

כאן באה התפיסה התבוסתנית ואומרת: אנחנו לא יכולים לנצח אותם בשטח. ואני שואלת אותך: מלחמת 1947 לא נגרמה בשל בעיה מדינית שיצרו הערבים? מלחמת 1967 לא נגרמה בשל בעיה מדינית שיצרו הערבים? הם רצו מדינה. ומלחמת 1973? לכל המלחמות היו שורשים מדיניים. אתה לא שלחת את צה"ל לחסל את צבא האויב? האם אמרת: קודם כול נפתור את הבעיה בדרך מדינית, או שמא שלחת את צה"ל כדי לשבור ולחסל? אבל פה מצד אחד זו מלחמה, ומצד אחר זו לא מלחמה. האם זה פלא, שאנחנו מקבלים היום דוח כפי שאנחנו מקבלים?

אבל, אני רוצה לומר דבר חמור יותר, ואני פונה עכשיו לשמאל. כל אימת שמאשימים אותם הם מתקוממים, ואני דווקא שמחה על ההתקוממות שלהם, מפני שהיא מראה שהם אינם מוכנים להיות מואשמים כמה שאני הולכת להאשים אותם. אבל אני אינני מוכנה לשם נקודה במקום שאתם רוצים שאני אשים אותה. אני הולכת להאשם, כי אל"ף יוצר ב"ת ובי"ת יוצר גימ"ל. אתם רוצים לומר רק מה שאתם אומרים ולהציב נקודה, אני לא.

לכן אני אומרת, שטביעות האצבעות של הדוח הזה הן בירושלים, הן בתל-אביב, הן בחיפה, הן כאן, בארץ הזאת. אין זה דוח אמריקני, זה קודם כול דוח ישראלי, ואילו חובר בידי ישראלים כמו דן אלמגור, למשל, הוא היה חריף פי אלף. דן אלמגור מאשים אותנו בפשעי מלחמה וקורא לנו להיות כמו אייכמן בתא הזכוכית, אז מה לנו כי נלן? — שאל זאת היום חבר הכנסת שריר ברדיו, בהקשר אחר — על האמריקנים? והוא אמר: את הדוח הזה חיבר לא-יהודי, ולכן הדוח לא כל כך חריף. אילו היה יהודי, אילו היה ישראלי, אילו היה אחד מן השמאל מחבר את הדוח הזה, כי אז היה הדוח חמור פי אלף. בכלל, חסרה שם ההאשמה שאנחנו נאשים.

אני אומרת, שיש בתוכנו גיס חמישי. עלי רק להיזכר ב"דרך הניצחון" כדי לומר: יש גיס חמישי בתוכנו. מה זה "דרך

חיים רמון (המערך):

אם לא ירצו להשתתף, לא יהיה יום בחירות. אבל אם ירצו להשתתף, אם יבקשו להשתתף, תהיה להם בעיה, הם יצטרכו לבוא, הם יצטרכו להתייחס לעניין. כיום הם פטורים.

אם יהיו בחירות ותיבחר נציגות, זו תהיה תחילת ההידברות הישירה בינינו לבין הנציגות הישירה של הפלשתינים, נציגות אמיתית, שלא תהיה מחלוקת לגביה. היא תבוא עם דרישותיה, עם בקשותיה, אנחנו נבוא עם עמדותינו, וננהל דרישה.

אם לא נגיע לכך, מה שהיה עד היום הוא שיהיה — המשך האינתיפאדה, המשך המצב הקיים ומצב של סטטוס-קוו, שיוליך בסופו של דבר לכידוד בין-לאומי, לפגיעה נוראה במעמדה של מדינת ישראל, ורק יגביר שפיכות דמים ויצרף למעגל שפיכות הדמים גם את מי שהיום איננו שותף לו. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רמון. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחבר הכנסת תופיק טובי.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני הייתי רוצה לבסס את דברי עלידי קביעת עובדות.

א. אינני יודעת אם היציאה מלבנון הוציאה אותנו אומנם ממה שכינו אז רכין "הפלונטר הלבנוני", אבל לי אין ספק. שדרך היציאה מלבנון או, יותר נכון, הבריחה מלבנון כפי שנעשתה הכניסה אותנו, או תרמה לפלונטר שאנחנו נמצאים בו היום.

שר הביטחון י' רבין:

הכניסה ללבנון הכניסה אותנו לפלונטר.

גאולה כהן (התחיה):

הרי אתה היית בעד הכניסה ללבנון.

שר הביטחון י' רבין:

לא הייתי בעד המטרות — — — זו המלחמה הישראלית-הפלשתינית הראשונה מאז 1948.

גאולה כהן (התחיה):

אני לא מדברת על הכניסה, שאתה היית בעדה, אני מדברת על דרך היציאה מלבנון, על דרך הבריחה מלבנון.

שר הביטחון י' רבין:

גאולה כהן (התחיה):

אתה לא כינית את הכניסה ללבנון "פלונטר", אלא את המצב שנוצר, ואחר כך הוצאת אותנו בדרך כזאת, שלדעתי תרמה לפלונטר של האינתיפאדה היום כיהודה, שומרון ועזה.

ב. שר הביטחון אומר, שאת גילויי האינתיפאדה בשטח אי-אפשר לדכא בכוח או רק בדרך צבאית. ואני אומרת: את גילויי, ואני מדגישה, גילויי האינתיפאדה בשטח אפשר לדכא ולשבור, ולגמור אותה בכוח. מה שאי-אפשר לעשות בכוח זה מה שאתה מנסה לעשות היום — לכפות על הפלשתינים מנהיגות שאתה רוצה בה והם אינם רוצים בה. את זאת לא תוכל לעשות בכוח.

ג. לדעתי, עצם קיומה של תוכנית-רבין הוא הודאה

מה הם יעשו? — הם ינסו לשכנע את ערפאת או אחרים. ומה יהיה כשהוא ישוב? — כאמת יהיו בחירות, והבחירות הן השלב הראשון של המדינה הפלשתינית. בסופו של דבר, מדינת ישראל תנהל את המשא-ומתן. על מה היא תנהל את המשא-ומתן? כפי שאמרת א-פעם בטלוויזיה, אדוני שר הביטחון, אתם אין לנהל משא-ומתן אלא על מדינה פלשתינית, זהו אש"ף.

שר הביטחון י' רבין:

— — —

גאולה כהן (התחיה):

אתה אמרת שעם אש"ף אתה לא חשב, אבל אני אומרת שמי שייבחר שם זה אש"ף. זה אומנם לא יהיה ערפאת, אבל זה יהיה אש"ף. אמרת בטלוויזיה, שאינך מוכן לנהל משא-ומתן עם אש"ף מפני שלדבר אתו פירושו לדבר על מדינה פלשתינית. על מה אפשר לדבר אתו? אפשר לדבר אתו רק על מדינה פלשתינית.

אני אומרת לך: ראשית, הדיבורים עם אש"ף החלו. הדיבור עם חוסייני הוא דיבור עם אש"ף. לא צריך להסוות את זה ולא צריך להשלות את העם שיש כאן איזה מין פלשתינים. אני אומרת, שהשלב הראשון הזה יוביל — אין לי זמן לנתח את הדברים — באופן הפשוט ביותר לערובות הביטחוניות ולפצויות הכספיים שתציע לנו ארצות-הברית בנושא, וזאת דרך שאם אתה תעלה עליה, יחד עם שמיר ויחד עם הליכוד, היא תוביל ליעד אחד בלבד — למדינה הפלשתינית.

לכן אני מבקשת ממך שלא להשלות את עצמך ולא להשלות אותנו — זה לא רק אתה, אני מבינה שארנס, שמיר ואחרים תומכים בנושא הזה. יש ללכת למשא-ומתן שישאיר את יש"ע בשליטת ישראל כדי שנוכל להחיל עליו, בכוא היום, בתהליך, את השליטה שלנו. אל לנו להשאיר חלל פוליטי ריק, שמן ההכרח ישקרא, בעיני כל אדם הגויני בעולם, להקמת מדינה פלשתינית. כשאין תובע שם שום ריבונות ואתה משאיר חלל ריק מדוע לא יתבע מישהו אחר ריבונות?

אתה אמרת לפלשתינים, אדוני שר הביטחון, שמאז 1948 עשו הערבים את כל השגיאות האפשריות. גם אנחנו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת גאולה כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו, אחרון — לחבר הכנסת חנן פורת.

שר הביטחון י' רבין:

תראי את מצבנו ותראי את מצבם.

גאולה כהן (התחיה):

בשגיאה הזאת נבטל את כל ההישגים שלנו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין אני מעלה כאן לדיון את מה שנקרא "תוכנית השר רבין לשלום" כדי לנגח ולגחך. המצב שהגענו אליו, ההידרדרות המסוכנת של העימות של כוחות צה"ל עם המוני העם הפלשתיני בשטחים הכבושים, מחייב מאמץ כל-צדדי כדי לנסות לחלק את שני העמים מסכנות חמורות עוד יותר ולהעלותם סוף סוף על דרך השלום.

אנחנו עכשיו בחודש ה-15 של האינתיפאדה. אנחנו עדיין זוכרים את ההבטחות של שרי הממשלה, ובראשם ראש הממשלה ושר הביטחון, שזה עניין של כמה ימים או כמה שבועות עד שהפלשתינים יתעייפו ונשכור אותם. הוזהרנו, שאי-אפשר לדכא את האינתיפאדה — לא בשבירת עצמות, לא

הניצוץ" אם לא גיס חמישי ממש, המשרת את האויב, המשתף אתו פעולה? אני אומרת, שהשמאל חייב לעצמו דין-וחשבון בשאלה, היכן לשים את הנקודה. הוא חייב להגיד: אם נקודה נמחקת על-ידי האויב והופכת לעירוד ולתמיכה ומשרתת את האינטרסים שלו, זה מחייב חשבון נפש: ולא — זה שיתוף פעולה, זה שירות לאויב. ורוצים לסרס את צה"ל כדי שהוא ייכנע בסוף.

אגב, אילו היינו נלחמים במלחמה לא היינו זקוקים למקלות ולכל הדברים האלה. כאן אני רוצה לקבוע קביעה נוספת: אדוני שר הביטחון, מהבחינה הזאת אתה יכול לפזר את המטכ"ל. בכל המלחמות במזרח התיכון סוריה, ירדן וכל האויבים לא יצטרכו כלל לגייס כספים כדי לקנות טנקים. הם ישלחו ילדים ונשים למלחמה הבאה. הם ישלחו רק ילדים, נשים וזקנים, ואז אנחנו נגיע לים התיכון. נו, מה תעשה נגד נשים, ילדים וזקנים? הלא אלה התפרעויות. מה תעשה? סוריה אינה צריכה לבזבז את הכסף, שתשמור אותו, שלא תקנה טנקים, שתשלח את הילדים שלה, את הנשים שלה ואת הזקנים שלה מול צבא ישראל, והוא ייסוג אחור, עד הים. נו, מה הוא יעשה נגד ילדים?

אין לנו זמן לקרוא את כל הציטטות מדברי דן אלמגור ואחרים. אמרתי בעבר מעל הבמה הזאת, ואני חוזרת ואומרת זאת: בקרב האינטיגנציה של מה שקרוי "השמאל" יש עניין לא של העדר פטריסיות — הלוואי שזה היה כך, היה קל יותר להוכיח זאת — אלא יש מחלה. אמרתי, שחלקם חולים במחלת איידס לאומית. מה היא מחלת איידס? היא איבוד המנגנון החיסוני של הגוף. אתה מאבד את הרגישות, את המנגנון החיסוני. הם איבדו —

עמיר פרץ (המערך):

— — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
עמיר, עזוב.

גאולה כהן (התחיה):

אמרתי, שחלק מהאינטיגנציה חולה במחלת איידס לאומית, הוא איבד את מערכת החיסון של הגוף הלאומי שלנו. הוא לא רגיש לסכנות, הוא לא רגיש למחלות.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

אני כבר מסיימת. עכשיו מלה אחת על עניין הבחירות. אדוני שר הביטחון, אם ייבחרו שם, ייבחרו אנשי אש"ף. אם ערפאת לא יסכים, לא יהיו בחירות. ערפאת, כמוכך, לא מעוניין לתת לחוסייני להיבחר. הוא אינו רוצה לאבד את עצמאותו, את השליטה האישית שלו. סוף סוף, הרי הוא לא נבחר, הוא הוסמך על-ידי הליגה הלאומית הערבית ומדינות ערב. אם הם ייבחרו ישירות בשטחים, תהיה להם סמכות גדולה פי אלף, תהיה להם עצמאות רבה יותר, ולכן ערפאת אינו רוצה זאת. אבל יכול להיות, שבסופו של דבר הוא ישובנע מסיבה זו או אחרת, כי אישית הוא לא רוצה בכך. אין שום בעיה אחרת. הוא צריך היה להיות מעוניין שפיצל חוסייני לך לבחירות, אבל הוא לא מעוניין. מה יקרה אם הוא ישובנע? השמאל שלנו נמצא במלכוד בעניין הזה, כי את אנשיו לא מעניין ערפאת אישית. מעניין אותם הקיזי של המדינה הפלשתינית, שתפתור, לדעתם, את הבעיות, ומעניינים אותם דווקא הפלשתינים. אבל

השטחים הכבושים כולם, מאליאס פרג' ועד הקיבוצי ביותר בעיניכם, כולם אומרים בלשון אחת: דברו עם אש"ף.

פיצל אל-חוסייני, שיצא חופשי לאחר שהסתיים צו מעצרו המינהלי, אמר, ובצדק, שלא תמצאו קוויזלינג אחד, אבל כן תמצאו מאה נלטון מנדלה. מדוע, אם כך, מתעקשת ממשלת ישראל שלא לקיים שום משא-ומתן עם אש"ף, למרות העמדות החדשות שלו, שנתקבלו במועצה הלאומית הפלשתינית, במושב באלג'יר בחודש נובמבר שעבר, ובהחלטות אלה הושטה יד לשלום-אמת עם ישראל על בסיס שתי מדינות לשני העמים, שיתקיימו בשלום, בשיתוף פעולה ובהכרה הדדית?

אתם מתעקשים לא רק שלא לדבר עם אש"ף, החוכנית של שר הביטחון אומרת מראש לפלשתינים בשטחים הכבושים מה יהיה להם מהבחירות ומהמשא-ומתן: תקום אוטונומיה בנוסח של מפי-דייוויד, שאחריה יישאר למעשה לנצח כיבוש ישראלי ללא כל אפשרות לממש את זכות ההגדרה העצמית.

תוכנית שר הביטחון אומרת מראש לא רק שלא לדבר עם אש"ף, אלא שלא תהיה מדינה פלשתינית. לעם הפלשתיני לא תהיה הזכות למימוש זכותו להגדרה עצמית כפי שעשה עם ישראל לפני 40 שנה, בהתאם להחלטת האו"ם שקבעה הסדר בארץ הזאת לשלום על בסיס קיום זכות ההגדרה העצמית לשני העמים, זה בצד זה, מדינה אחת בצד המדינה השנייה. כל זמן שכן הן העמדות אשר בהן מתבצרות הממשלה ותוכניתו של שר הביטחון, שום בחירות ושום תוכנית למראית עין לא יביאו להסדר, לא יביאו לשלום, אם לא תוכר זכותו של העם הפלשתיני למדינתו העצמאית בצדה של ישראל.

ובסיום, הרשה לי שני משפטים, אדוני היושב-ראש. אדוני השר, ברצוני לשאול אותך, אם הצעותיך אינן מתכוונות רק להפסיק את האינתיפאדה, ואחר כך לומר לתושבי השטחים: תחכו למן מן השמים — מדוע לא תוכיח את כוונותיך הטובות? מדוע לא תנקוט כמה צעדים שיפגו חששות וייצרו בעצמם מצב חדש?

אני קורא לך להתאזר באומץ לב ציבורי ולשחרר את אלפי העצורים הפלשתינים הנמקים בבתי-הסוהר ובמחנות המעצר. אתה הודית שהגירוש לא יעילים. מדוע לא תבטל את צו הגירוש נגד תשעה מקבלי הצו שעדיין נשארו בארץ בתוקף פנייתם לבג"ץ? אני קורא לך לבטל את צו הגירוש נגד אנשי ציבור שוחר שלום ידועים, כמו חייסר אל-עארורי, איש המדע מאוניברסיטת ביר-זית, ושמורת חבריו. הרי אם אנשים כאלה תגרשו, עם מי אתם מתכוונים לדבר?

אדוני השר, האינתיפאדה העמידה היום מעל לכל ספק את הצורך הדחוף בהשלמת פתרון הבעיה הפלשתינית, וזה אומר כיום מימוש זכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתיני, כפי שעם ישראל מימש את זכותו שלו.

שתי מדינות לשני העמים. זאת היא התוכנית שממשלת ישראל צריכה להיענות לה כיום, כדי להוציא את שני העמים מהמצור. תוכנית שלום שתביא בחשבון עובדה זו היא שתוכל את שני העמים לחוף המבטחים. תודה רבה.

היור' ע' עלי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. לאחר מכן ישיב שר הביטחון.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הביטחון, דברי במסגרת זו מכוונים בראש ובראשונה אל שר הביטחון

בכדורי גומי או פלסטיק, לא בגירוש מהמולדת, לא בהריסת בתים ובעונשים קולקטיביים, לא במעצרים של אלפי בני אדם, לא בסגירת בתי-ספר ואוניברסיטאות, לא בסנקציות כלכליות, לא בהרעבת ילדים והוריהם. כל זה רק יחמיר את המצב ויביא להוקעת ישראל בעולם, כפי שאנו רואים אפילו בדוח האמריקני על זכויות האדם.

אמרנו, שרק צעדים פוליטיים לסיום המצב של שלטון עם על עם שני יביאו לפתרון הבעיה הפלשתינית, להפסקת פשיכות הדמים ולהסכם שלום. כמה מאות הרוגים ואלפי פצועים ובעלי מום ומאות בתים הרוסים ואלפי יושבים במעצר היו עד שהכריז השר רבין בוועדת החוץ והביטחון, ב-24 בינואר, שצה"ל מצמצם כיום את השימוש בגירוש, כי נמצא שהם לא יעילים כמאבק נגד האינתיפאדה בת השלושה-עשר חודש וחצי. כך נכתב ב"ג'רוסלם פוסט" מ-25 בינואר, בדיווח על ועדת החוץ והביטחון.

שר הביטחון והרמטכ"ל הודו בהכרזות שונות, שהכוח הצבאי וכל אמצעי הדיכוי נכשלו, ושהמוצא יכול להיות רק פוליטי, רק הסדר שלום. חבל שהבנה זאת היתה צריכה לעלות כה הרבה דם, הרס ואיבה.

האומנם הגיע השר רבין בתוכניתו, שאותה העלה כתוכנית להסדר שלום, לא רק כתוכנית לבחירות, למסקנות המתבקשות מהמשך האינתיפאדה ומהצורך לפתור את המשבר בדרך פוליטית, בחתירה לפתרון שורשי למשבר?

מעיון ראשון במה שנקרא "תוכנית השלבים של השר רבין" אפשר בקל להגיע למסקנה, שתוכנית זו לא באה להשיג שלום קבע ישראלי-פלשתיני. היא באה להפסיק את האינתיפאדה ולהציל מדיניות פושטת רגל של הממשלה, אך עדיין יש ביכולתה למנוע הסדר שלום.

התוכנית אומרת להמוני העם הפלשתיני בשטחים הכבושים: תחזרו לכלוב הכיבוש. נבחן את התנהגותכם, ואחר-כך נידבר. להגיד כך פירושו שאין מבינים מדוע פרצה האינתיפאדה, ברור שהיא לא תיפסק כדי לחזור לאותו כלוב של כיבוש ללא כל תקווה לצאת מעברות לחירות. האינתיפאדה לא תיפסק בלי צעדים קונקרטיים שיוליכו לתקופה חדשה של סיום הכיבוש ולשלום.

הקריאה לעריכת בחירות בצל הכיבוש, כדי למצוא את הנציגים הפלשתינים שינהלו משא-ומתן במקום אש"ף, פירושה לקבוע מראש שלא יהיה משא-ומתן ולא יהיה שלום. ברור לעולם כולו שהעם הפלשתיני בשטחים הכבושים קבע מזמן שאש"ף הוא הנציג היחיד והלגיטימי שלו. הוא יושב באו"ם כנציגו של העם הפלשתיני. לא ממשלת ישראל תקבע מי ייצג את העם הפלשתיני בשטחים הכבושים, כשם ששום גורם זולת העם בישראל לא יקבע מי ייצג אותו.

אתם אומרים שאש"ף הפך הגוף המייצג בעזרת טרור שהוא הטיל על תושבי השטחים? שרי הממשלה, השר רבין, שימו ידכם על הלב ואמרו את האמת. אתם חושבים שהעולם הוא גולם? כמאה צורות נשאלו הפלשתינים בשטחים הכבושים, והוכיחו בצורה בלתי משוחדת שאש"ף מייצג אותם.

תראה מי מדבר על הפעלת טרור אש"ף, כביכול, נגד תושבי השטחים, כדי שלא יבטאו את דעותיהם. האם יש טרור ולחץ על התושבים בשטחים יותר קשה מהטרור של שלטונות הכיבוש הישראלי? ולמרות הטרור האנטי-אש"ף הזה, תושבי

מתרע מפני בחירות לראשי ערים בגדה. שר הביטחון יענה ואני מכבד את דבריו. כלפני אני רוצה באמת להיות ענייני ולא לנסות להתחכם.

אומר שר הביטחון בעיתון "דבר", הדברים מצוטטים: "מי שרוצה לסכל כל סיכוי להגיע אי-פעם לשלום, ילך לבחירות של ראשי ערים בגדה. בחירות אלה יהיו ניצחון לאש"ף, כיוון שיתנהלו בצל הטרור". אלה היו מלותיך.

אני רוצה לשאול, שר הביטחון, אף-על-פי שאתה מנסה להעמיד את האבחנה בין בחירות לראשי ערים לבחירות להנהגת ציבור, שאתה תרון במשאומתן מדיני — אם יש איזה הבדל, הוא בריוק היפוכו של דבר. ואכן, היית בבחינת "איהו חכם — הוראה את הנולד". לפני מונחת, הראיתי את הדברים ואני רוצה להציג אותם באופן ציבורי, הכרוניקה העיתונאית מאותם ימים. "השב"כ התרע על עליה צפויה של אש"ף בגדה", נאמר אז בעקבות ההצעה שהיתה אז של שר הביטחון שמעון פרס לבחירות לראשי ערים. אני קורא רק את הכותרות — "ניצחון לקומוניסטים ולתומכי אש"ף בגדה". "בחברון לא נבחר אף אחד מהמועמדים שהועמדו על-ידי ג'עבריי", שהיה כיודע האיש בעל היכולת והכריזמה בחברון. "הגוש הלאומי זכה בכל עשרת המקומות במועצת העיר". "בשכם כבשו הלאומנים שמונה מתוך עשרה מקומות. רבים מהנבחרים היו עבר עזירים על רקע ביטחוני. זה מה שהיה אז בפועל.

ולאחר מכן, לא איחרה השעה ועל רקע בסאם שקעה ואחרים: "ויצמן גיש היום את המלצותיו לצעדים נגד ראש עיריית שכם". הכרוניקה הבאה: "ביהודה ובשומרון מתחילים כבר 'לצפצף' על הממשל הצבאי". ולאחר מכן: "לראשי הערים בגדה יש הרגשה שכבר החלה הנסיגה הישראלית". "שיתוף פעולה בין כל ראשי הערים לזירוח של הנסיגה". אני רוצה להרחיב ולקרוא.

אני שואל, ובאמת, האם אתה סבור שההבחנה הזאת בין נציגי אש"ף פורמליים לבין אלה שמזדהים עם אש"ף, כפה ובכיתי, ושעמדו לימין אש"ף, אם מרצון, ויש כאלה, ואם מאימת הטרור, בכלל זה פייצל אל-חסייני, האם אינך סבור שזוהי תמונה פשוטה של ראיית הנולד?

אתה, אדוני שר הביטחון, מדבר על רגיעה. האם יש לך ספק באיזו אווירה ייערכו בחירות מעין אלה? אילו דגלים יונפו שם? אילו כרזות יונפו שם? מה תהיה התמונה שם? בעבר לא הותר לי להביא לכאן, לכנסת, מוצגים כדי לשחף את הבית בתחושה הזאת. ביקשתי אפוא רק להראות את הדברים הללו במסגרת תמונות שנמצאות — אמסור אחר כך לידך את האלבום הזה — אלבום שבו יש כל השיטות של מה שמכונה אינתיפאדה, ולאמיתו של דבר אינו אלא טרור. אומנם טרור כנשק קר, החל בבקבוקי התבערה, המשך כגרונים, וכלה בחריבות, בחצים, בדוקרנים, דברים שכל אחד מהם די בו כדי להרוג אנשים, כדי לשפוך דם. דוח מחלקת המדינה האמריקנית מתעלם מכל התמונה הזאת. כביכול אנשים יורים והורגים אנשים כך סתם. אני רץ כעת על הרוח הזה. אבל, אדוני שר הביטחון, למי שרואה את הנולד אין ספק שזאת תהיה האווירה.

אני רוצה לומר, שבאווירה כגון זו, ובשליטה כגון זו של אש"ף, אלה שייבחרו, אין ספק גם על מה הם ידברו. מותר להקשיב לימין ולשמאל, גם אם יש חילוקי דעות ביניהם, הערכת התמונה שלהם אינה שונה אלא אם הם רוצים בכך. השאלה היא, אדוני שר הביטחון, אם אתה רוצה בכך.

שאלת אותי, בשעה שנדברנו בנושא הזה, מהי האלטרנטיבה. אולי הדבר יפתיע. אני רוצה להבהיר, גם על

כמי שהעלה את התוכנית שלו, כמי שמתייצב מאחוריה בכלי התקשורת, כמי שגם פועל, אם כי עדיין בתחום האפור שבין ההכרזה לבין המעשה, למען השכנוע למימושה.

אינני סבור שהמבחן לאמת הוא אם חוקפים אותי גם מימין וגם משמאל. אינני אומר שהאמת עמי. אבל אמת, על כל פנים חוכמה של ראיית הנולד, אינה יכולה להישקל רק על-פי האיוון שבין מה שמכונה ימין למה שמכונה שמאל. הדברים צריכים להישקל לגופם, בכנות וברצינות.

ובכן, ראשית, הערה אחת בכל זאת, אף שהדברים לא יערבבו לחכך, אשר לדרך. כבר שמענו את דבריו כמי שאומר: ההצעה הזאת היא הצעה פרטית; קבלו אותה או לא תקבלו אותה. ובכל זאת אני סבור, שגם אם אין כאן חריגה מן הכללים הפורמליים, יש כאן חריגה קשה מדרך תפקודה הנאות של הממשלה, עם כל הסיבוכים והמורכבות שבה. שר הביטחון איננו אדם פרטי. להצעתו יש השלכות, ויש גם דינמיקה בשטח.

אין לי ספק שנכון היה, לו עמדה ההצעה לנגד עיניך ואתה גם דבקת בה, שהיא תובא לדיון ראשית כול עם ראש הממשלה, כפורום המצומצם ביותר, בקבינט, ומשם תצא כתוכנית ממשלה. יישום של תוכנית מטעם שר הביטחון — ובמקרה זה שר הביטחון יותר מאשר שר הפנים או שר האוצר, כמי שמפקד על הסוגיה הזאת — כשהיא יוצאת כתוכנית פרטית, מעידה על משהו לקוי בסדרי קבלת החלטות.

אבל נראה לי חמור יותר שהצעה זו, לפחות בקוויה הכלליים, מובאת להתייעצות, לדיון ולשיקול דעת לגורמים פלשתיניים, לפייצל אל-חסייני למשל, וללא ספק ידוע לך, ואולי גם נרמז שכן רצוי שהיה, הם יביאו את הרברים הללו לידיעתם ולשיקול דעתם של ארגוני הטרור.

ובכן, יש כאן איזו דינמיקה, שאלמלא נחשפה שלא בכונה תחילה בכלי התקשורת, היתה יכולה לצבור תאוצה. קשה לומר אם יש פה תחום אפור, במסגרת הבעת דעה שאין מאחוריה תהליכים לפחות עד לבירור עמדת הצד שכנגד בעניין זה.

אני סבור שכדורי ירייה כאלה יכולים להישלח על-ידי הממשלה, אם זו עמדתה, אבל על-ידי הממשלה כממשלה.

אינני רוצה למקד את דברי בתחום של ה"אין" אלא בתחום של ה"מה". אני חוזר ואומר, כמיוחד לאחר ששמענו את דבריו של שר החוץ בעניין זה בשישיבת הסיעה של המפד"ל ואת דבריו של ראש הממשלה, שאין לתת לתוכנית זו תאוצה ותנופה בלא דיון בממשלה, או בקבינט לפחות, שבו ניתן יהיה לכל אחד לומר את דעתו, כדי שאם אכן תתקבל תוכנית זו, תהיה זו תוכנית הממשלה. אני רוצה להרגיש את הנקודה הזאת כנקודה לסדר, ואני יודע שאתה מקפיד בדרך כלל לפחות להציג את הדרך הנכונה מבחינת סדרי מינהל תקין להעלאת דברים מעין אלה.

ועכשיו לגופו של עניין. אדוני שר הביטחון, אתה עצמך, ב-1976, בשעה שעמדו על הפרק הבחירות לראשי ערים, הדגשת והבהרת, ומצויה לפני גם הכרוניקה העיתונאית בהקשר הזה, שבבחירות לראשי ערים יביאו לידי בחירה של אנשי אש"ף.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא התכוון להנהגה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
חבר הכנסת שריר, מונח לפני העיתון: שר הביטחון

בשטחי יהודה, שומרון ועזה, ובעבר היתה גם מצרים, וכן ארצות-הברית. המציאות היום היא, שמצרים איננה שותפה למשא-ומתן על המשך מימוש הסכמי קמפ-דייוויד. ירדן הסתלקה מן התהליך לפחות בשלב זה. אנחנו צריכים להתמודד עם האלימות של התושבים בשטחים, אלימות שמטרתה איננה מימוש זכויות אדם, איננה פתרון בעיות מוניציפליות; מטרתה היא מטרה מדינית מרחיקת-לכת, שלפי מיטב הכרתי תפגע בעתידה ובכביטחונה של ישראל.

לנוכח ההתמודדות עם אוכלוסייה של 1.5 מיליון תושבים, שכרוכה, גם אם היא איננה נוטלת יום יום חלק פעיל באלימות, היא שותפה למטרות של מי שמובילים אותה מתוכה; לנוכח בעיה כזאת צריכה להיות מדיניות כוללת, מדיניות המשלבת מרכיב מדיני, הצעה למשא-ומתן לפתרון הבעיה, ומרכיב צבאי, שיפעל לחיסול האלימות. מדיניות כוללת איננה יכולה לעמוד רק על רגל אחת — רק מדינית או רק צבאית.

אני רוצה להזכיר לכנסת, שמעולם לא הוטל על צה"ל, בעת הימצאותו במלחמה עם מדינות ערב, כעבר ובהווה, לחסל את המלחמה, אלא להגן על מדינת ישראל; למגר בכל חוקף, אבל לא לחסל את המלחמה. זה לא הוטל על צה"ל. מעולם, פרט למקרה אחד, לא הוטל על צה"ל כמשימה לחסל את הטרור כמזרח התיכון המופנה נגד ישראל. באותה פעם שבה ניסו לחסל אותו, לעוקרו מן השורש, ולו גם במדינה אחת — נכשלנו.

לכן הממשלה לא הטילה על צה"ל את חיסול האינתיפאדה. בקווי-היסוד של הממשלה כתוב: צה"ל וכוחות הביטחון האחזים ימשיכו לפעול להבטחת שלום כל התושבים, יפעלו בתקיפות בלתי-מהומות, למניעת האלימות ולהשבת הסדר על כנו. גם על המשטרה ועל מערכת המשפט לא מוטל לחסל אחת ולתמיד את הפשע.

לכן, אני עושה הפרדה ורואה במדיניות הכוללת מדיניות הפועלת בזמנית בשני צירים: האחד — פנייה לתושבים בשטחים לעשות שלום סביב שולחן המשא-ומתן; והשני — הפעלת הכוח לחיסול האלימות, אבל בסייג אחד, החוק.

הייתי רוצה להבהיר דבר מסוים לגבי מה שהעלתה חברת הכנסת גאולה כהן. במלחמה יש קווי חזית ועורף. במלחמה אחת מתמודד עם מי שבא לתקוף אותך, יהיו אלה ארגוני הטרור מלבנון או מכל מקום אחר, או צבאות מדינות ערב. יש מלחמה בגורמי טרור מאורגנים, המפעילים נשק ואמצעי לחימה. הבעיה עם תושבי השטחים היא, שההתמודדות היא מול אוכלוסייה אזרחית — מצד אחד חובתנו לקיים את החוק, את הסדר והשלום, ומצד שני, בהיותנו השלטון בשטחים, אנחנו אחראים לרווחתם של התושבים החיים בהם. אין לנו אחריות כזאת כלפי כל אויב מבחוץ. לכן דיני המלחמה שאת מתייחסת אליהם, על-פי החוק הבין-לאומי לא נוגעים לכאן. למצבים כזה יש חוקים משלהם, אמנת ז'נבה הרביעית, ואם כי לא כללנו אותם בחוק שלנו, בחוק הישראלי — בניגוד להצעה של חבר כנסת מסוים — הודיעו כל ממשלות ישראל שאנחנו רואים את האמנות הבין-לאומיות כמחייבות אותנו. לכן כללי ההתנהגות ומסגרת החוק שונים כאשר מדובר באוכלוסייה התוונה תחת שלטוננו ופועלת, כאזרחים, באמצעים אלימים שאינם בבחינת נשק תקני.

גאולה כהן (התחיה):
מותר לשאול אותך שאלה?

שר הביטחון י' רבין:
לא.

דעת מפלגתי כולה: איננו שוללים בחירות לנציגים ביהודה ובשומרון. אנחנו סבורים שאם נעמיד בראש ובראשונה וללא תנאים, כי עצם הצגת התוכנית היא כבר בעצם תנאי, את מיגורה של האינתיפאדה במלוא העוצמה, ובעניין זה אנחנו כנים אתך שיש אפשרות להגיע לידי כך — ייתכן שצריך אמצעים נוספים, ייתכן שצריך אמצעים יותר מתוחכמים. לא על כך נדון כעת, העליתי את הדברים בשעת — חיוק האחיזה שלנו, ומעל לכול, חיוק אמונתנו שלנו, במסגרת עבודה חינוכית גדולה, בצוקת הדרך שלנו; אם מתוך כך, על רקע שכירת זרוע הטרור, על רקע שכירת אימת אש"ף, נגיש הצעה שעל-פיה ייבחרו נציגים שיחתרו מראש ויבהירו בכך נכונות להזדהות באופן ציבורי — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
זה בלי תנאים?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אינני מדבר על תנאים כלפיך. אינני מדבר על תנאים. מיגור האינתיפאדה הוא ללא תנאים, גם ללא התנאים אלה.

אם על רקע זה, אדוני שר הביטחון, תוצג התוכנית לבחירות, שלפיה אלה שייבחרו ידעו ויודיעו מראש, יחתמו מראש, שהם בוחרים למינהל העצמי המוניציפלי תחת שלטון ישראל; אם על רקע זה נדון בדבר שהוא בעיני חשוב וחיוני מאוד — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
יגישו מכתב התפטרות מראש.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אינני מתוכנן אתכם. יש השלמה עם מציאות, כשם שערכי מדינת ישראל השלימו עם המציאות. יש השלמה עם המציאות שלאחריה באה גם ברכה.

ואז, יחד אתם, נדון על שיקום מחנות הפליטים. אני חושב שאנחנו צריכים לנקוט צעדים לשיקום מחנות הפליטים, שאותו מונע היום אש"ף, כאימתו. יחד אתם נדון על סדרים מוניציפליים — לא באווירה הזאת, אדוני שר הביטחון, לא במציאות שבה כל צעד כזה מתפרש כניצחון לאש"ף, כהכרה בניצוגות שתשאב אחר-כך את כוחה מאש"ף בדיון אתנו על מדינה פלשתינית.

עוד תגיע השעה שבה הכלים הללו שוב לא יעמדו לנגד עינינו, שבה הטרור על גרזנו ועל חרכותיו שוב לא יעמוד לנגד עינינו. עוד תגיע השעה שהאוכלוסייה הערבית, זו שרוצה לחיות בתוכנו, תאמר: יעיש ישראל.

היור"ע עלי:
תודה לחבר הכנסת חנן פורת. שר הביטחון ישיב על ההצעות לסדר-היום, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:
אדוני הישכיראש, כנסת נפכרה, כפי שנאמר, הכיוון, הרעיון, הדרך שהעליתי למעבר מהעדר פתרון מדיני למכלול היחסים, למכלול הבעיות בגבולנו המזרחי — זוהי דעה אישית, אבל דעה זו מעוגנת בקווי-היסוד של הממשלה.

אין אפשרות להגיע לשלום בגבולנו המזרחי אלא על-ידי ראייה משולבת של תהליך מדיני ועוצמה צבאית ופעילות צבאית, שימנעו ניסיון לכפות עלינו באלימות דעה.

הפרטנרים לשלום בגבולנו המזרחי על-פי הסכמי קמפ-דייוויד הם — ירדן, נציגות התושבים הפלשתינים

כוחניים במסגרת החוק, להציג גם את הציר השני, לומר להם: יש דרך להגיע לפתרון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איזו?

שר הביטחון י' רבין:

מה שהעליתי מעוגן בקווי היסוד של הממשלה, ואדגיש זאת. בסעיף 7: "הממשלה תוסיף להעמיד את שאיפת השלום בראש דאגתה ולא תחסוך כל מאמץ לקדם את השלום". בסעיף 9: "הממשלה תפעל להמשך תהליך השלום על-פי המסגרת לשלום במזרח התיכון שהוסכם עליה בקמפ-דייוויד ולחידוש המשא-ומתן לכינון האוטונומיה המלאה לתושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה". בסעיף 11: "ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה ישתתפו בקביעת עתידם כאמור בהסכמי קמפ-דייוויד. ישראל תעודד נציגים של ערביי יהודה, שומרון ועזה ליטול חלק בתהליך השלום".

הכיוון שהצעתי מעוגן בשלבים המונחים ביסוד עקרונות הסכמי קמפ-דייוויד, בהבדל אחד: היום אין עם מי להגיע להסכם במשא-ומתן על האוטונומיה המורחבת או על תקופת המעבר. מצרים הודיעה שהיא אינה ממשיכה במשא-ומתן, ירדן הסתלקה. האלטרנטיבות הן אש"ף או תושבי השטחים.

אני רואה צורך, וראיתי צורך עוד עם כניסתי לתפקיד שר הביטחון, שלוש שנים לפני תחילת ההתקוממות, לדבר, לעודד את התושבים בשטחים לראות בעצמם, בנציגיהם, את הפרטנר המרכזי להידברות אתנו. לא התחלתי בזה לפני חודש, לא לפני 14 חודשים. התחלתי בזה לפני למעלה מארבע שנים. כי בעיני זו התבונה בעקרונות של הסכמי קמפ-דייוויד: ראית התושבים, מיליון וחצי הפלשתינים, הריכוז הפלשתיני הגדול ביותר. איפה הם הפלשתינים? 700,000-800,000 — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

בירדן יש יותר.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש שלא להפריע לשר הביטחון.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה לא לתקן עובדות?

שר הביטחון י' רבין:

אתה מתקן תיקון לא מדויק.

לפי הנחונים הידועים לי, בין 700,000 ל-800,000 ערביי ישראל הם אזרחי מדינת ישראל; בין 1.5 מיליון ל-1.6 מיליון יושבים בשטחי יהודה, שומרון ועזה; בין 1.2 מיליון ל-1.3 מיליון פלשתינים יושבים בירדן והם מחצית האוכלוסייה בירדן. בין 50% ל-60% — יחד 3.5 מיליוני פלשתינים. עוד כמיליון פלשתינים פזורים: 500,000, אולי אפילו 600,000, בלבנון וסוריה; 200,000 בכוחית; ועוד 200,000 — 300,000 בכל מיני מקומות. יש, אם כן, 4.5 מיליוני פלשתינים, אלא אם כן תגלה לי שהפלשתינים הם יותר מ-5 מיליונים, אם תוסיף להם חצי מיליון בירדן מעבר ל-1.2-1.3 מיליון.

עיקר הריכוז הפלשתיני קיים בשטחי יהודה, שומרון, ירדן וישראל. אלה שבלבנון, בסוריה ובכוויית הם פליטי 1948, פליטי מלחמה שהם יזמו. את פתרון בעייתם יש לנתק מהתהליך המדיני. יש לקשר אותו למסגרת של ועידה בין-לאומית, שתדון בגורלם ובפצויים, בפתרון הבעיות של הפליטים הפלשתינים והיהודים שצירה מלחמת 1948, זו מול

היו"ר ע' עלי:

לא, סליחה, אני לא מאפשר. אני מבקש לאפשר לשר הביטחון לדבר.

גאולה כהן (התחיה):
אני רוצה לשאול.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת כהן, אני מבקש שלא להפריע עכשיו.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו מלחמה לשחרור לאומי.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

חיים רמון (המערך):

הוא לא לוחם.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חברת הכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה ומבקש שתפסיקי לדבר. חברת הכנסת גאולה כהן, קראתי אותך לסדר בפעם השנייה.

שר הביטחון י' רבין:

כדי להבהיר, כי שמעתי פה פרשנות שונה למה שאמרתי, אומר שאנחנו חייבים לפעול נוכח ההתקוממות של התושבים בשטחים בשני צירים: מצד אחד, להגיע לפתרון אפשרי באמצעות משא-ומתן מדיני. בלי משא-ומתן מדיני לא נגיע לפתרון. באותה מידה, בציר השני, בפעילות של צה"ל, משמר הגבול וזרועות הביטחון האחרות, חייבים לקיים את החוק, הסדר, הביטחון והשלום לכל התושבים. ציר אחד משלים את השני, אין האחד בא במקום השני. בלא להמחיש לתושבים בשטחים שבאלימות לא ישיגו דבר לא נגיע לשולחן המשא-ומתן.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הם השיגו המון. הם השיגו את ההכרה האמריקנית. הם השיגו המון. איפה אתה ח'?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הוא מתכסה בשמיכה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ביטון, אל תפריע. חבר הכנסת שריד, אני מבקש ממך שלא להפריע. אני אקרא אותך לסדר.

שר הביטחון י' רבין:

תיהנה מזה, חבר הכנסת שריד, ותעזוב אותי במנוחה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

למה שהוא יעזוב אותך במנוחה?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ביטון.

שר הביטחון י' רבין:

מישראל הם לא השיגו דבר. אני חשבתי, דווקא כשר הביטחון, דווקא כאיש המופקד על ההפעלה של צה"ל במטרה להביא לקיום החוק, הסדר, הביטחון והשלום באמצעים

גאולה כהן (התחיה):

— — —

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חיים רמון.

שר הביטחון י' רבין:

כושר עמידה וגם הבנה שבכזר העמידה הצבאית צריך ללכת לכיוון מדיני.

ומה את רוצה לומר לי? מאז פינה צה"ל את לבנון — טוב ששנינו זאת — שלוש שנים וחצי — — —

גאולה כהן (התחיה):

הוא פינה — — —

שר הביטחון י' רבין:

חברת הכנסת כהן, את מערכיבירות לא אני פינית. את הריי-השוף לא אני פינית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה היית שם.

שר הביטחון י' רבין:

אני משוכנע שעשינו טוב. והיום אנחנו נלחמים יום ולילה מול הטרור כבר שלוש שנים וחצי, כי הטרור בלבנון לא חוסל. הוא קיים, הוא פעיל. 30 ארגונים פועלים משם. לא מצאנו דרך לחסל את הטרור, אלא למנוע ממנו להשיג את יעדיו המדיניים והביטחוניים. וכך צריך לנהוג גם לגבי האלימות בשטחים. ואני מפריד בין ההתקוממות לבין האלימות. אל מול האלימות — נפעיל את מלוא הכוח במסגרת החוק. זה ייקח זמן.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

שר הביטחון י' רבין:

יכול להיות.

גאולה כהן (התחיה):

מה ההבדל בין התקוממות ובין אלימות?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה מעניין מה שהוא אומר.

שר הביטחון י' רבין:

כל דבר שהוא אלימות — זריקת אבן, הפגנה אלימה, מחסום, ודאי בקבוק תבערה: שכיתת מסחר אינה כהכרת תופעה אלימה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שנה ורבע מסבירים לך עד שסוף סוף הגעת להבחנה הזאת.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

שר הביטחון י' רבין:

אני מבין שאלה מימין לקואליציה — — —

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שריד.

זו. יש להפריד בין שתי הבעיות, בין ההתקדמות לכיוון של שלום בגבולנו המזרחי ופתרון בעיית הפלשתינים בשטחים לבין בעיות הפליטים שנוצרו ב-1948 — פליטים יהודים וערבים, לא רק ערבים.

אז וגם היום הצעתי בדיוק את השלבים של הסכמי קמפ-דייוויד, בהתאמה לנסיבות. קודם יש להגיע להסכמה כללית. אחרי זה, שלב א' — רגיעה; שלב ב' — בחירות של אישים מקרב תושבי השטחים ועליידי תושבי השטחים לנציגות פוליטית. למה? — למשא-ומתן אתנו על תקופת המעבר. ורק חמש שנים לאחר כינונה, הם, אנחנו וירדן — משא-ומתן לפתרון הקבע. כאשר אנו שומרים לעצמנו את הזכות לבוא עם מה שנחליט אנחנו לגבינו. זו תמצית העקרונות של הסכמי קמפ-דייוויד, והם מותאמים לנסיבות שהשתנו.

חנן פורת (המפלגה הרתית הלאומית):

למה אתה לא מציע זאת לממשלה?

שר הביטחון י' רבין:

כאשר אני אמצא זאת לנחון, אני אציע זאת לממשלה. שמעתי הרבה הצעות בכל מיני תחומים מפי שרי ממשלה, בתחומי הביטחון ובתחומים אחרים, שדיברו עליהן לפני שהציעו לממשלה, בכלל זה אלה שבשכנוע או בשכנועיים גומרים הכול.

חיים רמון (המערך):

ממדיר.

שר הביטחון י' רבין:

ולא התייחסתי לזה.

לכן, מה שמותר לשר בממשלה מותר גם לי — בהבדל אחד, שאני יכול לעגן כל דבר בקווי-היסוד. לא חרגתי מקווי-היסוד.

אני יודע שיש פה בכנסת כאלה המתנגדים להסכמי קמפ-דייוויד. הממשלה, מדינת ישראל, מחויבת להם. גם ארצות-הברית. לכן יש לנו בסיס משותף לא רק כשאנו אומרים "לא" אלא גם אם נבוא לדבר אתם על ה"כן".

ואני חוזר ואומר: זה כיוון אחד, זה מרכיב אחד במדיניות. זה לא בא בשום פנים במקום המשך הפעילות הצבאית, שנועדה להביא לידי כך שהחוק, הסדר, השלום והביטחון יושגו. מי שחושב שיש נוסחאות פלא להביא לרגיעה מחר, אתמול, אני מציע לו שיראה את המציאות כמות שהיא. לישראל היו התמודדויות צבאיות וטרוריסטיות מוגבלות, שהתמשכו זמן רב. המבחן הוא קודם-כול הידיעה מה רוצים בשני הצירים, המדיני והביטחוני, כי לא ניתן לנתק ביניהם. צריך להתמיד, גם אם לעתים זה קשה, לעתים בלתי-נעים. לעתים כואב — — —

גאולה כהן (התחיה):

בלתי-אפשרי.

שר הביטחון י' רבין:

מי אמר בלתי-אפשרי?

גאולה כהן (התחיה):

אני אומרת את זה. שנה ורבע אתה אומר את זה — — —

שר הביטחון י' רבין:

שלוש שנים התקיימה מלחמת ההתשה והיא נגמרה, מפני שלעם היה כושר עמידה, מפני שהוא ידע — — —

לגבי העיתוי, העלאת התוכנית עליידי שר הביטחון בשעה שהערכים מרגישים שהם בשיא הצלחתם, על סף כיבושה של ארצות-הבית, כאשר ישראל נמצאת תחת לחץ כבד של הפגנותיהם, של בקבוקים, של אבנים, כאשר בתנאים אלה מציג שר הביטחון את תוכניתו, היא נראית אצל הציבור המתפרע ביהודה ובשומרון כניסיון לחפש מפלט מדיני לאחר שנכשלה תוכנית הביטחון. הדבר הזה מתפרש עליידי כחולשה. על כן אך טבעי היה לצפות מראש שהם ידחו את התוכנית, והם אכן דחו אותה. ועכשיו, אדוני השר, ממך הם יצפו לתוכנית חדשה, שיש בה ויתורים מעבר למה שאדוני כבר הציג. אבל משום שהדבר הזה גם מתפרש כחולשה עליידי — זו תוכנית שלנו שנכשלה — עצם הצגתה מזמינה מהומות נוספות. העובדה היא שהמהומות נמשכות. אינני חושב שזה רק בעקבות הצגת התוכנית, בשום פנים לא, אבל ודאי שהיא הוסיפה שמן על המדורה.

הדבר השני שאני מצטער עליו היא הצורה. יש ממשלה, יש קואליציה. צריך להצטער על שכבר נמצאו שרים החוקקים זה את זה בחוף. ודאי שצריך להצטער על ששר מעלה תוכנית משלו בנושא כה רגיש, בבעיה כה מורכבת, בנושא כה מרכזי

שר הביטחון י' רבין:

גם השרים שלכם, בנושאי ביטחון — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, שמעת בוודאי את הערתי לגבי התנהגות שרים מחוץ לממשלה. אבל ודאי, אדוני, שנורמות ההתנהגות צריכות לחייב את כולם.

שר הביטחון י' רבין:

— — — שר חוץ — — —

חיים רמון (המערך):

עוזי לנדאו (הליכוד):

אייאפשר ששרים יציגו תוכניות משלהם בנושאים כה מרכזיים, בלי שהדברים האלה יהיו על דעתו של ראש הממשלה ובתיאום עמו, ועל דעת הממשלה כולה.

הנושא השלישי הוא התוכן. ברצוני לחדד נקודה אחת בתוכניתו של השר. שר הביטחון לא אומר רק משא-ומתן עם מנהיגים — אלה דברים מקובלים — הוא אומר משא-ומתן עכשיו, עם מנהיגים שייבחרו בבחירות. אילו בחירות עכשיו? הרי הנסיבות הן כאלה, שאיש שאיננו מועמד של אש"ף לא יעז להציג את מועמדותו. אש"ף דהיום איננו בא לפתור את בעיית ערביי יהודה ושומרון, הוא בא לפתור את בעיית פליטי 1948. הוא בא לפתור את בעיית מחנות הפליטים בסכרה, בשחילה, בכורג'י-אל-כרונה. הם רוצים לחזור ליפו, לחיפה ולבית-שאן. המטרה שלהם איננה להביא לשלום.

לכן, אדוני מציג בחירות שיתנו מעין לגיטימציה לבחירות דמוקרטיות, לבחירתם של מי שבאים לייצג את האינטרסים האפלים ביותר של אחד הארגונים האפלים ביותר שיש.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

עוזי לנדאו (הליכוד):

על כן, אדוני השר, אני סבור שתנאי לכל — — —

שר הביטחון י' רבין:
אל תריבו ביניכם. אני מציע להפסיק את המריבה בין חברי הכנסת.

היו"ר ע' עלי:
רבתי, חברי הכנסת, אל תאלצו אותי להוציא אתכם מהאולם.

שר הביטחון י' רבין:
אני מבין שדעתה של המפלגה שחברת הכנסת כהן מייצגת אותה היא בכיוון מסוים, היא נגד הסכמי קמפ-דייוויד ונגד כל המשתמע מהם. אני מבין שהמפלגות משמאל לקואליציה היו מוכנות כבר מחר להתחבק עם אש"ף, לסגת לקווי 1967. להביא לחלוקת ירושלים, להסכים לזכות השיבה.

קריאה:

— — —

שר הביטחון י' רבין:
אולי תגידו בעד מה אתם. אי-פעם אולי נדע.

לכן ברור לי שאלה ואלה יבקרו את הממשלה על מדיניותה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היום הבינות את מה שאנו מנסים להסביר לך זה שנה ורבע.

היו"ר ע' עלי:
חבר הכנסת שריד, אני מבקש ממך להפסיק את קריאות הביניים. אני תיכף אקרא אותך לסדר.

שר הביטחון י' רבין:
בסיום, אדוני היושב-ראש, אין לי כל סיבה שלא להעביר את ההצעות לסדר-היום לדיון בוועדת החוץ והביטחון. היא ממילא דנה בזה.

היו"ר ע' עלי:
תודה לשר הביטחון. יש הצעות אחרות.

קריאה:
מה ההצעה של שר הביטחון?

היו"ר ע' עלי:
ההצעה של שר הביטחון היא להעביר את ההצעות לסדר-היום לוועדת החוץ והביטחון.

רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת עוזי לנדאו. בבקשה. רבותי, הנושא הזה מאוד מתסס, אבל אני מבקש לשמור על הסדר. רבותי, להצעה אחרת מוקצות שלוש דקות, ואני אבקש לעמוד בלוח הזמנים.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אציע להסיר מעל סדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת רמון. הנושא הוא רציני, ולצערי מה שהציע חבר הכנסת רמון הוא לא ניתוח של הצעת תוכנית שר הביטחון. זה היה יותר מסע של הקנטה, קנטור, מסע של קטרוג — כמעט הוספתי אמונה, אבל היא איננה שם. ועל כן אציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת רמון מסדר-היום.

אני מסכים עם גישתו של שר הביטחון, שמה שדרוש לכל מדינה הוא הליכה בשני קווים מקבילים — גם בקו הצבאי וגם בקו המדיני של הצגת תוכניות מדיניות. אבל המחלוקת עם שר הביטחון היא על העיתוי של הצגת התוכנית שלו, על הצורה שלה ועל תוכנה בכמה נקודות. עם כמה נקודות אני מסכים.

אני מסכים, שהפתרון לפלשתינים הנמצאים במדינות הסמוכות אלינו, לרבות הפלשתינים שעזבו ב-1947 וב-1948, ימצא בוועידה בין-לאומית, שתחייב את כל המדינות באזור.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת גאולה כהן: פעם אחת כדאי שתביני, שמדיניות ההפחדה והניסיון להשתמש בסממאות של מלחמה וטרור — ועכשיו הכנסת גם ססמאות חדשות, מונחים רפואיים, שאפילו לי לא נעים להשתמש בהן — כל זה פשוט אינו מדבר לקהל הישראלי. עובדה היא שגם תוצאות הבחירות לא הצביעו על כך שמישהו מתרגש במיוחד מכל אותה מערכת הפחדה שאת מנסה לערוך בקרב הציבור הישראלי. מרוב שאת חוזרת על הססמה של מדינה פלשתינית, בסוף עוד יתרגלו לזה. כל הזמן את מדברת על עתידם של בנינו. אולי פעם אחת תפיהי בהם גם תקווה, ולא תשלחי אותם למערה, שממנה יחזרו מצולקים ומוכים? איך מציבה להם שום תקווה לפתרון כלשהו. פקחי את עיניך וראי מה מתרחש סביבנו. נסי להביט נכוחה. כל חיך התנגדת לכל הסכם של שלום. התנגדת לקמפ־דייוויד, התנגדת ליציאה מלבנון, התנגדת לכל סיכוי להביא שלום לאזור הזה. פעם אחת תאמרי מלה שיש בה גם שלום.

גאולה כהן (התחיה):
המפלגה שלך שלחה אותם למלחמה במשך 40 שנה. כמה קולות קיבלת בבחירות מאלה שיש להם צלקות?

הי"ר ע' עלי:
תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ. רשות הדיבור לחבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):
אדוני היושב־ראש, אדוני שר הביטחון, חברי הכנסת הנוכחים, בשנת 1973 אמר יצחק רבין: "בעיות כאלה נפתרו כבר בעולם המודרני. בעיות מסוג זה נפתרו על־ידי הזזת אוכלוסייה במקום זה ואחר" — דברי רבין. "כרית המועצות הביאה לשינויי גבול באירופה המזרחית, שגרמו להזזת אוכלוסייה בהיקף של 30 מיליון איש" — דברי רבין. "אחת הדוגמאות לכך היה פתרון חבל הסודטים, כאשר פינו 3 מיליוני גרמנים משם. ניתן לדעתי להביא לתזוזת אוכלוסייה על בסיס אחר מאשר שימוש בכוח. אני רוצה ליצור תנאים שבמשך 10 — 20 השנים הבאות תהיה נדידת אוכלוסייה טבעית לגדה המזרחית". גמר ציטוט.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
צריך להזיז אותך.

רחבעם זאבי (מולדת):
אני שואל אותך, אדוני שר הביטחון, מה השתנה משנת 1973 ועד היום במצב הגיאוגרפי הבסיסי שבין ישראל למדינות ערב, לבד מהחרפת המצב, המצדיקה את דבריך הנכונים והנכוחים. שנאמרו בשנת 1973?

הדברים שציטטתי לקוחים משיח רמטכ"לים שהתקיים בבית "מעריב" ופורסם ב"מעריב". הם לא הוכחו מעולם, וצוטטו אין־ספור פעמים, גם על־ידי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא היה גם בעד טרנספר?

רחבעם זאבי (מולדת):
בוודאי, לא רק הוא, גם מורך ורכך פנחס ספיר, ואמרחי לך זאת אתמול. כל מנהיגי תנועת העבודה היו בעד טרנספר. אני למדתי את הרעיון הזה בבית־האולפנה של תנועת העבודה

חיים רמון (המערך):
בקמפ־דייוויד יש בחירות.

עוזי לנדאו (הליכוד):
לא, אני בעד קמפ־דייוויד.

— — — שתנאי לכל הצלחה מדינית — — —

חיים רמון (המערך):
— — —

מיכאל איתן (הליכוד):
— — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):
תציע להציע את מה שאני הצעתי.

אדוני השר, תנאי לכל הצלחה מדינית, תנאי להצלחה בכל משא־ומתן הוא בראש ובראשונה דיכוי של המהומות. צריך להביס את הטרור כשם ששר המשטרה צריך להביס את הפשע המאורגן. יהיה פשע, אבל צריך להילחם בו.

אדוני השר, צריך לרצות ולעשות את מה שאפשר. אם נרצה, אין זו אגדה. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:
תודה רבה לחבר הכנסת עוזי לנדאו. רשות הדיבור לחבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה. ואחריו — לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן מסדר־היום. אבקש לנמק, אני אינני מתרפק על ימי המחחרות, ואיני רוצה להישאר "נעול" כל הזמן בתפיסה המסורבת להביט בכל שינוי המתרחש באזור שלנו. אני חושב שתוכניתו של שר הביטחון מעלה אפשרויות חדשות, כיוונים חדשים. אני כשלעצמי רואה בתוכנית שר הביטחון את הפתרון לבעיה המרכזית המטרידה אותי. מטרידה אותי השאלה, כיצד מטפלים בזכות השיבה של הפלשתינים. אני מוכן לכל מהלך — — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
זכות השיבה? אתה יודע מה משמעות דבריו?

עמיר פרץ (המערך):
תן לי לסיים את דברי. אני מוכן לכל מהלך שיעזור לנו להתמודד עם בעיית הפלשתינים הנמצאים בשטחים.

ראובן ריבלין (הליכוד):
לפי דברי חבר הכנסת שריד, חוסיין ויתר על זכות השיבה.

עמיר פרץ (המערך):
תן לי לסיים את המשפט. אני יודע שמדינת ישראל לא תוכל להתמודד עם בעיית זכות השיבה. לכן תוכניתו של שר הביטחון פוטרת אותנו, ומפרידה בעניין הזה. ההויכוח שמנסים לערוך בשאלה מי ייבחר באותן בחירות שתיערכנה בשטחים, האם יהיו אלה אנשי אש"ף או לא אנשי אש"ף — ויכוח זה, לדעתי, אינו לעניין, מכיוון שאיש מן היושבים כאן אינו מסוגל לבחון את העניין הזה.

ההפרדה בין גורמים חיצוניים המייצגים את הבעיה הפלשתינית כולה לבין גורמים הנמצאים וחיים בשטחים — זהו שלב חשוב לקראת הסכם כולל.

הדוח הזה כתבו זרים על מה שקורה אצלנו. הוא לא עוסק בזריקת אבנים בני-יורק ובהצתת מכוניות בושינגטון; הוא לא עוסק באמריקנים. הדוח הזה מתייחס לדרכי ההגנה שלנו על החיים של יהודים בארץ-ישראל, על פגיעות בירושלים בירתנו, על שרפת כלי רכב עם יהודים בתוכם ברחבי המולדת שלנו.

הייתי אולי מציע, שמישהו יכתוב פעם אחת דוח כיצד כבשו האמריקנים את ארצות-הברית ומה הם עשו לאינדיאנים. לא, חלילה, שזה משמש מופת, אבל שיבואו בידיים נקיות לבדוק אותנו.

אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת טובי. תודה.

גאולה כהן (התחיה):

חיים רמון (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

זו הגלותיות שלך.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להודיע, שמייד בתום ההצבעה על סעיף זה יוגש להצבעה על חוק מימון מפלגות, וזאת בהתאם להחלטת יושב-ראש הכנסת. מייד אחרי דבריו של חבר הכנסת צחי הנגבי ולאחר ההצבעה על ההצעות לסדר-היום, לפי החלטת יושב-ראש הכנסת אנחנו משנים את סדר-היום ועוברים להצבעה ולנימוקים של ההסתייגויות בקשר לחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8), התשמ"ט — 1989. חבר הכנסת צחי הנגבי, בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הביטחון. האם שר הביטחון נמצא כאן?

היו"ר ע' עלי:

הוא שומע אותך, חבר הכנסת הנגבי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לנאומים שלך יש לפחות יתרון אחד — כל הזמן שותקים. שלוש דקות שקט.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת הנגבי, בבקשה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ביטון, אני קורא אותך לסדר. אני מבקש להפסיק להפריע.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם אוכל לבקש משר הביטחון לשמוע את דברי?

היו"ר ע' עלי:

הוא שומע אותך. הוא מקשיב.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני שר הביטחון, הייתי מעוניין שתשמע את דברי. אני פונה אליך, אדוני שר הביטחון.

תוכניתו של שר הביטחון לקיים בחירות ביהודה ובשומרון איננה הסוגיה המרכזית, מה גם שהיא לא הובאה

ממורי, ממנהיגי, ממפקדי בצבא-ההגנה לישראל. אין זו המצאה של הימין. דווקא ד"בטינסקי הסתיר זאת. רק לעתים נדירות הוא פלט זאת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רחבעם זאבי (מולדת):

אני עובר לעניין האינתיפאדה. את האינתיפאדה ניתן ואפשר לחסל. צריך לחסל אותה באמצעים יותר אפקטיביים מאשר ירי, ולו גם ירי של כדורי גומי או כדורי פלסטיק.

אברהם בורג (המערך):

רחבעם זאבי (מולדת):

אנו יודעים שמשוחררי עסקת ג'יבריל הזכורה לדיראון — 600 מהם שנשארו בארץ היו מחוללי האינתיפאדה, והם מהווים היום את חוט השדרה שלה. נעשה מחקר על זה ואפילו עליי קצין ממשל ערבי, הנתון לפיקודך.

שר הביטחון י' רבין:

יש 5,800 כמעצרי היום. ה-600 הם שעשו זאת?

רחבעם זאבי (מולדת):

ה-600 האלה היו חוט השדרה, ויש מחקר של קצין ממשל ערבי הנתון לפיקודך, המוכיח שהם היו מחוללי האינתיפאדה. אם ניקח את ה-600 האלה, שרובם נשארו כאן, ונוציא אותם מארץ-ישראל — בכך אנחנו שוברים את חוט השדרה של האינתיפאדה. ננקוט גם אמצעים אחרים, כגון הוצאת התקשורת מהשטחים — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא לא עומד לעצור אותם אלא להוציא אותם. הפטנטים המטורפים האלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

האם הבריטים היו פחות דמוקרטיים מאתנו כשהם לא לקחו למלחמה באיי פוקלנד את התקשורת? האם האמריקנים, שהלכו למלחמה בגרנדה והשאירו את התקשורת בבית, היו פחות דמוקרטיים?

איננו יכולים להילחם בילדים. ההורים שלהם יכולים לשלוט בהם. אם נחייב את ההורים באחריות למעשי בניהם בכך שניקח 30, 40 או 100 משפחות של ילדים הזורקים אבנים ונוביל אותן מזרחה — הם יבינו את כללי המשחק. האינתיפאדה תיפסק. אני מכיר אותם, נולדתי בארץ הזאת, חייתי ביניהם. הייתי במשך חמש שנים ורבע אלוף פיקוד המרכז, ואני מכיר אותם היטב. אני מכיר את מנהיגיהם ויודע לאיזה מרחק הם ילכו ולאן הם לא ילכו.

רק השבוע אמר לי ערבי מוסמך מחברון: אתם לא מבינים איך לשחק, תטפלו בהורים — הילדים לא יפעלו.

אברהם בורג (המערך):

מה זה "ערבי מוסמך"?

רחבעם זאבי (מולדת):

ערבי לאומי, שלא רוצה את מדינת ישראל אבל גם לא רוצה שיהיה פה רצח של אחיו.

אברהם בורג (המערך):

מי נתן לו את ההסמכה?

רחבעם זאבי (מולדת):

אני רוצה להגיד מלה אחרונה על דוח מחלקת המדינה. את

גאולה כהן (ההחיה):
כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת תופיק טובי, האם אתה מסכים?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חנן פורת, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדה?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצבעה. מי להצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת חיים רמון לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ח' רמון לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

מי להצעה להעביר את ההצעה של חברת הכנסת גאולה כהן לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת הכנסת ג' כהן לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

מי בעד ההצעה להעביר את ההצעה של חבר הכנסת תופיק טובי לוועדה, כהצעת שר הביטחון? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ח' טובי לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

מי בעד ההצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת לוועדת החוץ והביטחון? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ח' פורת לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

למשלה ולכנסת וטרם נדונה במוסדות אלה. משום כך יהא זה כלתי ראוי לקיים דיון על פרט אחד בלבד מתוך החוכנית הזאת — הפרט הנוגע לבחירות — בלי להתייחס לכלל מרכיביה. שטרם הובאו לפני הציבור.

רבותי חברי הכנסת, הרי הבעיה איננה מועד הבחירות, האם הבחירות תתקיימנה לפני שתתפסק האלימות או במהלך הרגעת האלימות או לאחר תום האלימות. השאלה המרכזית העומדת לפנינו היא, מה הוא המניע האלימות המתחוללת ביהודה, בשומרון וחבל-עזה זה חודשים ארוכים? האלימות הזאת, חברי הכנסת, אינה אלא ביטוי מודרני לאותה לאומנות ערבית המשחוללת בארץ הזאת עוד מן המאה הקודמת. פצצות התבערה, הטרור, האכנים ומעשי הקטל ביהודים ובמתנחלים הם רק שלב נוסף במסע שמטרתו לחסל את הקיום והנוכחות היהודית-ציונית, מסע שבמאה השנים האחרונות לא הצליח לשבור את רוחנו ולשחוק את כוח עמידתנו, זאת מסיבה פשוטה: לנו, בניגוד ל-20 מדינות ערביות, אין מולדת חלופית. אנחנו לא יכולים לנטוש את הארץ הזאת גם אם יכו בנו, גם אם יקטלו בנו. לנו אין אפשרות, רבותי חברי הכנסת, לנטוש את אלג'יר ולחזור לאורזותיה של פריס או לברוח מן הג'ונגלים של וייטנאם ולחזור לרחובות ניו-יורק. לנו יש אפשרות אחת בלבד, לבחור בין שתי האלטרנטיבות: האחת — להתקפל, והשנייה — למגר את האינתיפאדה, למגר את האלימות הזאת בעוצמה ובכוח כאלה ששום ערבי בארץ הזאת לא יחלום עוד על זריקתנו מכאן.

אדוני שר הביטחון, איש לא ביקש ממך לנסות לשים קץ ללאומנות הערבית. איש לא יכול לצפות ממך, ואין זו סמכותך או חובתך, לגרום לכך ששום ערבי לא יחלום על השלכתנו מכאן. אבל אם ערכים מסוימים להשליך בקבוקי תבערה ולזרוק אבנים קטלניות, מחובתך לשים לכך קץ ולמגר את האלימות הזאת בעוצמה, בכוח, באמצעים החריפים ביותר, להכות בהם ללא סנטימנטים וללא רחמים, כי אלה הם קווי היסוד של הממשלה. אחת הזכרת אותם, אדוני שר הביטחון: "הממשלה צריכה לפעול בתקיפות כדי להשיב את הסדר על כנו, להבטיח את שלום התושבים, למנוע את האלימות, לבלום את המהומות ולהילחם בטרור". את זה אפשר לעשות בעוצמה, בכוח ובמחויבות.

אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת מסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה. חבר הכנסת רמון, האם אתה מסכים להצעת שר הביטחון להעביר את הנושא לוועדה?

חיים רמון (המערך):

כן.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת גאולה כהן, האם את מסכימה להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה?

ה. הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8), התשמ"ט — 1989*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

יואש צידון (צומת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, על התנגדותנו להכנסת היד לכיס האזרח באמצעות חוק, כדי לממן אוברדרפט של איש

היו"ר ע' עלי:

נעבור לסעיף השני: חוק מימון מפלגות. לפני כן ביקש חבר הכנסת יואש צידון הצעה לסדר. בבקשה.

* "דברי הכנסת", חוב' י"א, עמ' 805: נספחות.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אבל למה קוראים לחוק הזה חוק מימון מפלגות? זה חוק — — מפלגות.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פורז, תירגע.

מיכאל חריש (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8), התשמ"ט — 1989. החוק מכון בעיקר לשני תיקונים בעניין מימון מפלגות, ואנכ כך מוצעים כמה תיקונים בדיני דרכי תעמולה בבחירות.

התיקון הראשון עוסק במצב שמתעורר כאשר הדין וחשבון של מבקר המדינה לגבי חשבונות של מפלגה, לגבי הוצאות בחירות או לגבי הוצאות שוטפות, איננו חיובי. בסעיף 10(ה)1) הדין הקיים לגבי הוצאות בחירות הוא, שעל כל חריגה, קטנה או גדולה, נשללת מהסיעה, קטנה או גדולה, מתוך הסכום המגיע לה בשל המנדטים שבהם זכתה, היתרה של 15%, המשולמת רק כאשר הדין-יחשבון הוא חיובי. הדין הקיים לגבי הוצאות שוטפות הוא, שעל כל חריגה, קטנה או גדולה, נשללים מהסיעה, קטנה או גדולה, שלושת התשלומים הקרובים למימון הוצאותיה השוטפות. לפי החוק המוצע יישלל מהסיעה החורגת בהוצאות בחירות או בהוצאות שוטפות שליש מסכום החריגה, ובלבד ששליש זה אינו יותר מ-15% מכלל מימון הבחירות המגיע לסיעה או מהמימון השנתי המגיע לה, לפי העניין.

בשלב הדין בוועדה החזירה הוועדה סנקציה על קבלת תרומות מתאגידים, שהושמטה בעת ניסוח ההצעה המקורית. הסנקציה הוחזרה, תוך מתן אפשרות למבקר המדינה להמליץ, בהתחשב באופי החריגה, על שלילת סכומים קטנים מאלה הנקובים בסעיף 10(ה)1), והיינו 15% של היתרה לעניין מימון בחירות או שלושת התשלומים של מימון הוצאות שוטפות.

בעת דיוניה השמיטה הוועדה גם סעיף שקבע, כי יושב-ראש הכנסת רשאי להורות שלא יפורסם פרט מסוים מתוך דוח מבקר המדינה על ביקורת חשבונות הסיעות. הוועדה שמעה ממבקר המדינה, שאכן כוונתו לפרסם שמות אנשים שתרמו יותר מסכום מסוים, ועם זאת לשקול אי-פרסום במקרה שהדבר עלול לפגוע שלא בצדק ביחידים בארץ או בחוץ-לארץ.

התיקון השני הוא אשרור הוראה בהחלטת ועדת הכספים בדבר הגדלת יחידת המימון. הוראה הבאה להחיל את ההגדלה אף על הבחירות לכנסת השתים-עשרה, שנתקיימו לפני שההחלטה נתקבלה.

נוסף על תיקונים אלה מוצעים שלושה תיקונים בחוק הבחירות (דרכי תעמולה), שיהיה בהם כדי להפחית בהוצאות המפלגות ובויתןן למימון:

1. סעיף 10 הקיים קובע הגבלות על מודעות תעמולה המוצגות ברבים, ואכן מוצע לקבוע הגבלות גם על מודעות תעמולה המתפרסמות בעיתונים, בשבועונים ובירחונים. הוראה חדשה זו תחול גם על הבחירות לרשויות המקומיות.

2. מוצע כי שידורים של תעמולת בחירות לכנסת בטלוויזיה לא יהיו אלא ב-21 הימים שלפני הבחירות.

פרטי או של גוף פרטי, כבר דיברנו. כעת עלי להפנות את תשומת-לבכם לכך, שהחוק שאתם עומדים להעביר היום הוא, כמונחים משפטיים, שלא כדן. הסיבה לכך היא, שבסעיף 46 לחוק-יסוד: הכנסת נאמר, שכל שינוי בעקרון שוויון הסיכויים של הרשימות מחייב רוב מיוחד של 61 חברי כנסת בכל שלב משלבי החקיקה. הצעת החוק הנוכחית לא עברה ברוב של 61 בדיון המוקדם, שנערך ב-26 בדצמבר 1988. באולם נכחו פחות ממספר זה של חברי הכנסת וחלקם הצביעו נגד הצעת החוק. פרט לכך, לא נמנו הקולות.

הנוהג הפרלמנטרי של הכנסת מאז 1974 הוא, כי דיון מוקדם בהצעת חוק פרטית נחשב לשלב בתהליך החקיקה. כך החליטה הכנסת ב-6 באוגוסט 1974 בוועדת הפרושים של הכנסת, שהחלטתה היא, לפי תקנון הכנסת, סופית. אני מתייחס לתקנה 149(ג) לתקנון הכנסת.

אני מודע להודעת יושב-ראש הכנסת מ-1986, אבל ערער עליה חבר הכנסת מיעארי בפני הבג"ץ. והבג"ץ הודיע שהוא יתייחס לנושא לאחר שהליכי החקיקה יסתיימו. זה חוק דומה. זה לא היה אפוא בסמכותו של יושב-ראש הישיבה, שבה התקיים הדיון המוקדם, להכריז כי הצעת החוק נתקבלה, שכן, כאמור, לא נערך כלל מניין קולות ולא הצביעו בעד הצעת החוק 61 חברי כנסת. קבלת החוק במצב החוקי הקיים עלולה לגרום לביזיון הכנסת, בכך שבג"ץ יקבע כי החוק התקבל שלא כדן.

מיכאל איתן (הליכוד):
להיפך.

יואש צידון (צומת):

בג"ץ פסק, על סמך הודעת פרקליטות המדינה בשם יושב-ראש הכנסת, כי התשלום לא יבוצע אלא לאחר שבועיים מעת העברת החוק, ונתן שהות למי שירצה בכך לפנות לבג"ץ לשם בדיקת תוקפו החוקי של החוק. אני מבטיח כי אומנם נעשה זאת.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, מונחת לפנינו שאלה משפטית סבוכה, שכבר היה לה תקדים. יושב-ראש הכנסת הקודם, חבר הכנסת שלמה הלל, שקל את הסוגיה הזאת בעניין ההצבעה על חוק-יסוד: הכנסת — בשלב של דיון מוקדם — תיקון שנת בחירות, התשמ"ו — 1986, ואני מבקש להעיר כמה הערות על הדברים של חבר הכנסת יואש צידון.

ראשית, בג"ץ לא התערב בחקיקה, ובצעם גם בכנסת לא היה ערעור על הודעתו של יושב-ראש הכנסת בסוגיה הזאת. והכנסת פועלת על-פי החלטת יושב-ראש הכנסת. בעניין זה הפרושה הנכון של סעיף 46 של חוק-היסוד, כפי שהזכרת אותו, הפירוש שניתן אז על-ידי יושב-ראש הכנסת, על סמך חוות-ידעת של היועץ המשפטי לממשלה, היה שצריך רוב מיוחד בכל אחת מהקריאות — הראשונה, השנייה והשלישית. אבל הדברים לא חלים על הקריאה הטרונית, וכך גם נהגה הפעם.

אני מבקש לגשת לדיון בקריאה שנייה ושלישית בחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8), התשמ"ט — 1989. החוק הזה נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום כ"ה בשבט התשמ"ט, והועבר לוועדת הכספים של הכנסת. החוק מוגש כאן בצירוף ההסתייגויות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ואני מבין שיושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת חריש, רוצה להציג אותו.

את המעשים שלנו, על-מנת שתהיה ביקורת ציבורית עלינו, כפי שאנחנו חובעים ביקורת ציבורית על כל זרוע של הממשל?

נקודה נוספת: צריך להיות שוויון בפני החוק גם כעמידתנו כנציגי המפלגות, ואם אנחנו עוברים על החוק — שתהיה סנקציה.

אני שואל את עצמי כל הזמן שאלה מאוד מורוה. הנה אני מפנה את השאלה ליושבים-ראש של שתי המפלגות הגדולות, יצחק שמיר, ראש הממשלה ומנהיג הליכוד, ושמעון פרס, מנהיג מפלגת העבודה: מדוע אינכם מסתפקים במימון הציבורי הפתוח בפניכם? היום אתם נותנים לנו הוראות —

סליחה, אני רואה שהיושבים-ראש מאותו לי וקובע שזמני תם. ובכן, אני מבקש להסב את תשומת לבו של היושבים-ראש לכך, שאני הגשתי שורה ארוכה מאוד של הסתייגויות, ועל-פי התקנון, להנמקת כל הסתייגות מגיעות לי חמש דקות. אני לא אצל את מלוא הזמן, אבל אבקש מהיושבים-ראש שלא לקיים את ההתחשבות הזאת, כי אם הוא יאלץ אותי לקיימה, ייתכן מאוד ששכרו יצא בהפסדו והוא יצטרך להאריך לי את הזמן. אגא, אדוני היושבים-ראש, אפשר לי לסיים את דברי ואני מבטיח שלא אעבור את המכסה המגיעה לי על-פי התקנון.

היו"ר ע' עלי:
שמעתי את ה"איום", ואני מאפשר לך לדבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני שואל שאלה שקשה לי לתת עליה תשובה. הקופה הציבורית פתוחה, המימון הציבורי קיים. הנה אנחנו נדרשים היום לבוא ולהצביע בעד הגדלת מימון. זה לא נעים לפעמים להתכוות בפני הציבור, אבל האם יותר נעים להתכוות בשביל המפלגה בפני סוחרי קרקעות, בפני סרסור בבורסה? האם פרשת בלאס היתה כל כך נעימה לך, אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה? האם גיוס הכסף מסוחרי הקרקעות היה נעים לך כל כך, אדוני ראש הממשלה יצחק שמיר?

מדוע אנו עושים את הדברים האלה? הרי אפשר לבוא, לקבל כסף מהקופה הציבורית, ואני שואל את עצמי, מה מניע אותנו לעשות את המעשים האלה? אני שותף למעשים האלה, אינני מוציא את עצמי מן הכלל ואינני מציג את עצמי כנקי וטהור. אבל כל הזמן עולה בראשי השאלה: מדוע אנחנו עושים את זה? הרי הציבור הוא המממן.

וא, עולה בדעתי השאלה: מהו בעצם המנגנון? המנגנון הוא אווילי וטיפשי, מנגנון אימה של הליכוד מול המערך, כשכל אחד אומר לעצמו: אתחכם לצד השני ואגייס כספים בחוץ-לארץ, בארץ, בשביל מה אנחנו צריכים את זה? אם אנחנו נגיע לאיזה מנגנון רציונלי ונפסיק את מאזן האימה, ונאמר שהמימון יהיה ציבורי ושווה לפי הכוח, לפי החוק, נסיר מעצמנו את הצורך לעשות את המעשים שאיש מכאן לא עושה אותם ברצון, איש מכאן לא עושה אותם בתענוג, ושוש מעשה כזה גם לא מוסיף למדינה. שרים יוצאים לחוץ-לארץ, הולכים לאסוף שם כספים מאנשים שאינם אזרחי המדינה. האם אין שום מחויבות לעצור את התהליך הזה?

קריאות:

כמה זמן הוא מדבר?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אדבר ככל שהתקנון מאפשר לי.

3. מוצע כי תוספת זמן השידור הנתונה לכל מפלגה המיוצגת בכנסת היוצאת תהיה לא שש דקות אלא שלוש דקות לכל חבר שלה בכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן, הוא לא להביא את כל ההסתייגויות יחד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושבים-ראש, כנסת נכבדה, אנו, נציגי המפלגות היושבים בבית הזה לא רק כמייצגי המפלגות אלא גם כנציגי הציבור כולו, נדרשים היום לחוק מימון המפלגות.

השאלה הראשונה הנשאלת, בבואנו לדרון בנושא זה: האם יש סתירה או ניגוד אינטרסים בין חובתנו כלפי הציבור לבין החובה המוטלת עלינו כלפי המפלגה שבאמצעותה הגענו הנה? לכאורה, קיים ניגוד אינטרסים כזה, שהרי ניתן לומר שמצד חובתנו כלפי הציבור עלינו להקפיד לצמצם את ההוצאה הציבורית ולמנוע הוצאות מיותרות. ואילו, בתוקף תפקידנו כשליחי המפלגות נתבקשנו לחמוק בהגדלת התקציבים של המפלגות על חשבון הציבור. יתר על כן, כמעט כולנו מודים שחלק מהצורך הזה להטיל מס נוסף על הציבור נובע ממחדלים שכולנו אחראים להם, כולנו, כל נציגי המפלגות, אשר מערכת הבחירות האחרונה, שכולנו היינו שותפים לה, נוהלה בצורה בזבזנית וגרמה להוצאה ציבורית שעכשיו אנחנו באים לציבור ומבקשים את השתתפותו בה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אבל אפשר להחזיר את הכספים — — — לא צריך —

מיכאל איתן (הליכוד):

האם זהו ניגוד אינטרסים מוחלט? אני לא בטוח בכך, כי בסופו של דבר גם לציבור יש עניין בקיומן של המפלגות, במצב הדברים הנוכחי יש לציבור יש אינטרס שהמפלגות תוכלנה להמשיך להתקיים, שהרי הציבור יוכל בסופו של דבר להשפיע ולשפוט כל מפלגה ומפלגה שבאה לבית הזה ומבקשת תוספת המימון ולשים את הבקשה הזאת בכף התוכה או הזכות, בבואו להכריע.

אדוני היושבים-ראש, כנסת נכבדה, השאלה המרכזית כיום איננה האם על הציבור לממן את המפלגות. השאלה המרכזית היום איננה האם אנחנו עוברים לשיטה אחרת. השאלה המרכזית שאנחנו צריכים להירש אליה היא, האם יש לציבור כלים לשקול ולשפוט את המפלגות כבואן להתמודד במערכת הבחירות על אמון הציבור. האומנם המערכת המפלגתית צריכה להתנהל בדרך של "טמני הול", אותה דרך של מפלגה דמוקרטית ידועה לשמצה בארצות-הברית, או בדרך אחרת, שבה מעשי המפלגות, ככל גוף שממומן על-ידי הציבור, מבוקרים וגלויים?

והשאלה המשמעותית השנייה שעליה אנחנו צריכים לתת את הדעת היא: האם הכול שווים בפני החוק? האם ייתכן מצב שהחוק יקבע נורמות מסוימות שאסור לעבור עליהן, אבל לא יקבע שום סנקציה בצדה של אותה נורמה, אך ורק בגלל העובדה שאנחנו, חברי הכנסת ונציגי המפלגות, עלולים להיות בעצם נושאייה של אותה עבירה?

אם כן, שתי השאלות המרכזיות האלה הן המנחות אותי היום בבואי לדרון במכלול שעליו אנחנו מדברים. האם יש לציבור, וצריך שיהיו לציבור, די כלים על-מנת שיוכל לבחון

ובכן, ההסתייגות השנייה מתייחסת לסעיף 8, שיש בו הגבלה על תרומה מתאגיד. כתוב: "לא תקבל סיעה, במשרתן או בעקיפין, כל תרומה מתאגיד", אבל יש כאן דבר אבסורדי. מצד אחד כתוב שלסיעה אסור לקבל תרומה, אבל מצד שני יש מצב שמי שנותן את הכסף, עליו לא חל שום איסור. החוק קובע נורמה: לא תקבל סיעה, במשרתן או בעקיפין, כל תרומה מתאגיד. על-מנת לתת לו שיניים צריך להוסיף שני דברים: ראשית, לקבוע סנקציה רצינית יותר מזו הקבועה בחוק, היינו הקטנה חלקית של המימון; שנית, להטיל סנקציה על מי שעושה את המעשה הזה.

ההשגה הבאה היא על סעיף 8א, וכאן אני פונה אל חברי ועמית, בעיקר לחברי הקיבוצים ולחברי האגודות השיטופיות. סעיף 8א מהווה חריג לגבי סעיף 8. המטיל איסור כולל על קבלת תרומות מתאגידים, והוא אמר שתורמות לסיעה מקיבוץ או מאגודה או מאגודה חקלאית, הבאות במקום תרומות אישיות של חבריהן. לא ייחשבו כתורמות מתאגיד וכו'. אני שואל אתכם: מדוע נחרץ החריג הזה? האם לא הגיעה העת לכך שדווקא הקיבוצים לא יזלזלו גם בפרט, באינדיבידואל, ביחיד, שיעניקו לו את שיקול הדעת? עברו כבר הזמנים של הקולקטיביות הרעיונית. מדוע הנהלת הקיבוץ היא המוסמכת לקבוע ששולחים איזה שיק בשם כל חברי הקיבוץ? אין להם מה להגיד כשזו תרומה אישית? הרי גם המציאות כיום היא שהצבעות בתנועה הקיבוצית אינן הצבעות חר-מפלגתיות. אם זו באמת תרומה אישית, תנהגו כפי שנוהגים לגבי כל אורחי ישראל. לא מגיעה כאן שום פריבילגיה להתאחדות הזאת, במיוחד לא בסעיף הזה.

אני מדלג על ההסתייגות בסעיף 8ב.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, בדקתי ומצאתי, שיש לך לכל ההסתייגויות 20 דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, אדוני, חסלח לי, יש לי 15 הסתייגויות.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, אתה טועה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה לא ספרת את ההסתייגויות.

היו"ר ד' שילנסקי:

ספרתי. לא מגיעות לך חמש דקות לכל פרט מסעיף, מגיעות לך חמש דקות לכל סעיף בשלמותו. אתה מתקרב לסוף מבחינת הזמן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, לספור את ההסתייגויות. תן לי לסיים בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חמשין, אספור שנית.

מיכאל איתן (הליכוד):

על-מנת שלא להאריך כדיבור אתיחס במשפט אחד בלבד לכל ההסתייגויות לגבי תיקון סעיף 9א. כל ההסתייגויות שלי קשורות למתן שיניים לחוק. דיכרתי על כך שצריך לתת שיניים לחוק הזה, הקובע נורמות מסוימות. מדובר בסנקציות כלפי סיעות העוברות על החוק, כלפי יחידים העוברים עליו, כלפי שותפים לדבר עבירה או אפילו כלפי אלה שיוזמים אותה. מי שתורמים למפלגות אף שאסור להם לתרום, והם יודעים זאת,

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא עומד במסגרת הזמן. יש לו כמה הסתייגויות. אני מבקש, יש מי ששומר כאן על הזמנים והמועדים. נא לאפשר לו להמשיך.

מיכאל איתן (הליכוד):

במקום לצעוק, חבר הכנסת רענן כהן, אני מציע לך לפתוח את התקנון ולבדוק את מכסת הזמן. כמו כן, אני מציע לך לעיין בלוח ההסתייגויות, ואם קשה לך לחשב מה התוצאה כאשר מכפילים את מספר ההסתייגויות בחמש דקות — חבקש עזרה, אני בטוח שמישהו ימצא את הדרך לעזור לך.

ובכן, אני סבור שאחד הדברים החמורים ביותר, ואנחנו חייבים לשים לכך קץ, הוא מעורבותם של גורמים שאינם אזרחים ישראלים, שאינם תושבים ישראלים. באופן טבעי כל מדינה שומרת אקסלוסיבית את הכוח להשתתף ולהשפיע על החיים הדמוקרטיים, על התושבים, על האזרחים שלה. אפילו לתושבים איננו נותנים זכות להצביע ולהשתתף בהליכים הדמוקרטיים. כאן נותנים אפשרות להשפיע באמצעות כספים רבים. זה לא בריא, זה לא טוב וזה מיותר לחלוטין, אם כל הצדדים יחליטו בהסכמה להפסיק את זה.

אני מבקש לגשת להסתייגויות אחת לאחת. אעשה זאת בקיצור. אסביר אותן אחת לאחת.

היו"ר ד' שילנסקי:

מבחינת הזמן אתה כבר לא כל כך חופשי. נא להצטמצם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הגשתי כ-15 הסתייגויות. אני מבטיח שלא אנצל את מלוא הזמן העומד לרשותי.

ובכן, ההסתייגות הראשונה נוגעת לנושא גוף הקשור לסיעה. גוף הקשור לסיעה מוכר בחוק. החוק קובע, שגוף הקשור לסיעה, יכול שמבקר המדינה יקבע שהוא משתתף בתעמולת הבחירות. אבל ייתכן בהחלט מצב, שגוף הקשור לסיעה ימשיך לסייע למפלגה בקידום מטרותיה גם לאחר מכן.

אני מבקש מכל אלה שמצאו שנושא זה חשוב דיו כדי שיטריחו את עצמם ויבואו לכאן להצביע להקדיש גם מעט תשומת לב לשאלה למה הם מצביעים ולכל מה שקשור בהצבעה זו.

מיכאל בר-זהר (המערך):

רחם עלינו.

מיכאל איתן (הליכוד):

הנושא של גוף הקשור לסיעה הוא אחד האמצעים שדרכם ניתן לעקוף את החוק. על כן אני סבור, שצריך ליצור מצב שמבקר המדינה יוכל, כבואו לבדוק את חשבונות הסיעה, במקרים שבהם יגיע למסקנה שהדבר הזה נחרץ, להביא להרמת המסך ולומר כאילו מקרים אותו גוף הקשור לסיעה אינו מתפקד כגוף עצמאי אלא משמש מכשיר להשגת מטרותיה של הסיעה — ובהתאם לכך יחולו כל ההגבלות, ומבקר המדינה יוכל להעביר תחת שבת ביקורתו גם את הפעולות של הגוף הקשור לסיעה.

יהושע מצא (הליכוד):

מה ההסתייגות האחרונה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני יכול להגיע להסתייגות האחרונה. סבלנות, אני אגיע. ככל שתפריע לי יותר אזדקק לזמן רב יותר כדי להגיע להסתייגות האחרונה.

רוצה לומר שבקריאה שנייה אומנם אצביע בעד ההסתייגויות שלי. בקריאה השלישית אצביע בעד החוק אך ורק בגלל התקדמות הנושא, ההתקדמות בעניין הפרסום, ואלה המצויים בנושא יודעים אותם.

בדקה האחרונה שאתה מקציב לי אקרא את מספר ההסתייגויות שלי מתוך הדף הזהוב, על-מנת שירשמו בפרוטוקול, ואז נראה מי בכנסת הזאת יודע לספור: הסתייגויות מס' 1 — תיקון סעיף 1; הסתייגויות מס' 2 — תיקון סעיף 8; הסתייגויות מס' 3 — ביטול סעיף 8א; הסתייגויות מס' 4 — החלפת סעיף 8ב; הסתייגויות מס' 5 — תיקון סעיף 9א; הסתייגויות מס' 6 — לפני סעיף 4; הסתייגויות מס' 7 — הוספת סעיף 18א.

ואני שואל: אני לא יודע לספור? אתם לא מתביישים. כך סופרים? מזכיר הכנסת לא יודע לספור?

היו"ר ד' שילנסקי:

גם אני ספרתי, לא רק מזכיר הכנסת.

מיכאל איתן (הליכוד):

קראתי את זה בשביל הפרוטוקול.

תכבדו את הבית, את הפרוצדורה, לפרוצדורה יש כוח. לפעמים יש לה מסר מסוים. אנחנו דנים בנושא חשוב. אני לא מבין את זה. כל חיי חלמתי שכאשר אניע לכנסת אצליח לשנות דברים שנראים בעיני לא הוגנים. ביקשתי, אמרו לי: משמעת סיעתית. אמרתי שזה מקובל עלי. אמרתי שנקיים דיון בסיעת הליכוד, אנסה לשכנע את חברי, לאחר מכן נצביע ואני אקבל את דעת הרוב. אמרו לי: לא כדאי, הליכוד יתכזה. אז אין משמעת סיעתית, אם כך. לא רצו לקיים את הדיון. אני בא לכאן ואומר: תנו לי את הזמן המגיע לי על-מנת שאוכל לנמק את ההסתייגויות. שבו במונח, תחזרו אחר כך לכאן — האם גם לזה אין סבלנות? אז נוקטים שיטה של ספירה לא מדויקת, כאשר זה מופיע בחוברת הזהובה? אני לא הדפסתי את זה, מזכירות הכנסת הדפיסה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן, זמןך חם. רשות הדיבור להסתייגויות לחבר הכנסת חיים אורון.

לנוכח ההאשמות של חבר הכנסת איתן, אני רוצה להבהיר את הדברים. חבר הכנסת איתן סופר חמש דקות להסתייגויות על כל סעיף משנה. לא כך הדבר. חמש הדקות הן לכל סעיף וסעיף, לרבות סעיפי המשנה שבכל סעיף. מכאן הטעות שלך, חבר הכנסת איתן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הגשנו שורה של הסתייגויות לחוק המוצע כאן. לפני שאנמק אותן, ואני מקווה שלא לעבור את מכת הזמן המוקצבת, אני רוצה לומר משהו בקשר להליך קבלת ההחלטה.

עובדה היא, שבקריאה הטורמית נאמר לכנסת על-ידי מציעי ההחלטה משתי הסיעות הגדולות, שיש פה סעיף 2, תיקון, שהוא בעצם העילה, הכופתה בכל ההגדרה הזאת, המגדיל את מימון המפלגות, ושנחנו צריכים אותו, כי האלטרנטיבה למצב הזה היא המשך השגת הכספים ממקורות שהם עוד פחות ראויים.

אינני רוצה להרחיב בנקודה הזאת. נדמה לי שחברים אחרים שהגישו הסתייגויות ירחיבו בה יותר. אבל, נאמר לנו אז, שבהודמנו זו נכיה לכנסת חוק מימון מפלגות כזה, שבו

עושים זאת בודאי מטעמים לא הוגנים, כי אילו היו הוגנים הם לא היו מסתכנים במעשים שהחוק רואה אותם בעין לא יפה. הם צריכים לבוא על עונשם, ועל כן באה שורה של הצעות שקבלתן תאפשר להעניש אותם.

אני רוצה לייחד את הדיבור לסעיף 9א כפי שהוא היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, מאחר שלא ציפיתי שתאריך כל כך לא הבטתי בשעון כשהתחלתי לדבר, אבל בדקתי, יש לך 20 דקות להסתייגויות.

מיכאל איתן (הליכוד):

כמה הסתייגויות ספרתי? יש לי כאן 15 הסתייגויות. אני רוצה לדעת כמה הסתייגויות יש לי, ולפי זה אדע.

היו"ר ד' שילנסקי:

ארבע הסתייגויות.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, אני אקרא אותן, הן מודפסות על הגייר הזהוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני רוצה לגזול את זמנם של חברי הכנסת בהתיידינות הזאת בינינו. אבקש בינתיים ממזכיר הכנסת לספור. גם מזכיר הכנסת ספר ארבע הסתייגויות. אני מבקש ממך לסיים. בלי להביט על השעון אני קובע, שמציית פחות או יותר את 20 הדקות. אתה מקבל עוד שתי דקות לסיים. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, אדוני היושב-ראש, אי-אפשר להתווכח עם מה שמופיע בנייר הזהוב שבידי. אפשר לספור ולראות שמופיעות כאן 15 הסתייגויות לפחות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אבקש ממזכיר הכנסת לספור זאת עוד הפעם.

מיכאל איתן (הליכוד):

לנושא הזה הקדשתי הרבה מאוד שעות עבודה, הרבה שעות של עיון. אני באתי אל הכנסת הזאת, בין השאר, כדי להיאבק בדברים האלה. ואם ראש הממשלה נמצא כאן עכשיו לצורך העניין, זאת ההודמנות שלי לומר את הדברים גם כדי שראש הממשלה ישמע אותם. זו אמונתי. בשביל זה באתי הנה. אני לא מוכן לקבל את כל הפתקים האלה, המביעים זלזול בנושא הזה. אם לא באנו בשביל לשנות את הדברים האלה, בשביל מה באנו הנה?

אני מוכן להיות מורחק מהמשחק הפוליטי אם לא אוכל לומר את הדברים על-פי התקנון. על-פי החוק, גם נוכח חוסר הסבלנות של מי שרוצים לקבל את הכסף.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מכבד כל חבר כנסת. לכל אחד יש זעקת הלב שלו. אבל אתה יודע, שאני הפסקתי גם שרים מאוד נכבדים כאשר הם עברו את מכת הזמן. אני קובע שלך יש 20 דקות להסתייגויות. אני קובע, שפחות או יותר עברת את הזמן. אני נותן לך עוד שתי דקות. אני מצטער, אינני יכול לעשות אפליה. אינני יכול שלא להביט על השעון בעת נאומו של חבר כנסת אחד, במיוחד כשהוא חבר שלי, וכן להסתכל על השעון בעת נאומו של חבר כנסת אחר. אני נותן לך עוד שתי דקות, ואני מבקש ממך לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

את שתי הדקות האלה אנצל להבהרת שתי נקודות. אני

אני חושב שהכנסת חייבת לשים בחקיקה סוף לתופעה חמורה מאין כמוה, שעומד אותו גביר, לפעמים גם בתקשורת, ומסביר לעם ישראל שהוא מחלק את הנוזקים באופן שווה. הוא תורם למפלגה הגדולה מימין, הוא תורם למפלגה הגדולה משמאל, הוא תורם למפלגה השלישית, ומבטיח את עצמו בכל העולמות. אם יש למושג שוחד בחירות איזה קשר לתרומות, הרי הוא בהקשר הזה. אנחנו מציעים חד-משמעית, שייאסר מתן תרומה ליותר מלפלגה אחת כמערכת בחירות אחת. קשה לי לראות כיצד חבר כנסת כלשהו יכול להסתייג מהתיקון הזה.

שבח וייס (המערך):

מה אם משהו תומך נניח במפלגת העבודה ובמפ"ם?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת שבח וייס, אני רוצה להתייחס לטענה באופן ענייני, היא גם עלתה בוועדת הכספים. אני בטוח שניתן לקבוע סייג כזה, שיאפשר תרומה לשתי מפלגות מאוד קרובות. אני חושש מאוד שהפרצות בחוק הזה כל כך רבות, והרי הטיעון המרכזי המושמע כלפי כל ההסתייגויות הוא שמימלא יעקפו אותן, כי מימלא יש חכמים מעבר לכל ההסתייגויות. לכן, אנחנו מציעים כללים ברורים מאוד, חדים מאוד, גם אם הם עשויים לפגוע במיוחד במפלגות קטנות.

אני רוצה להתייחס למכלול שני שמופיע בהצעות ואנחנו מגישים לגביו הסתייגות.

שבח וייס (המערך):

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כל ההגדרות שמופיעות בחוק לגבי יחיד יתפסו גם כאן. מה שהחוק מכיר כיחיד לצרכים אחרים יוכר גם כאן. אנחנו לא מציעים שום מבנה משפחתי או אחר לצורכי חוק מימון מפלגות. נדמה לי שלו הגענו לנקודה הזאת, היו כל השאלות נפתרות.

אני רוצה להתייחס למכלול נוסף, והוא ההצעות המופיעות פה בנושא תעמולת הבחירות, המקובלות עלינו. אנחנו מציעים הצעה שונה כאשר לחלוקת הזמן בטלוויזיה. עלי-פי ההצעה המוגשת כאן, יש צמצום שאנחנו תומכים בו של הזמן המוקדש בטלוויזיה לצורך מערכת הבחירות. נראה לנו שיש מידה רבה של אי-צדק בעובדה שיש הקצבה שווה לכל חבר הכנסת. אנחנו משוכנעים שיש הכרח להגדיל את מינימום הדקות המוקצב לסיעה, גם קטנה וגם גדולה, ולהעלות אותו מ-10 דקות ל-15 דקות. אנחנו חושבים שהקצאת הדקות בהמשך צריכה להיות פרוגרסיבית, כאשר על חמשת חברי הכנסת הראשונים צריך לתת חמש דקות, כמפורט בהצעה, עד ל-15 חברי הכנסת הראשונים, ואחר כך שלוש דקות לכל חבר הכנסת. אנחנו חושבים שזה מאושרת הדמוקרטיה, ואני יודע שיש סכנה שההסתייגות הזאת תנוצל גם לשלילה. גם במערכת הבחירות האחרונה היו דוגמאות של רשימות שניצלו את הופעתן בטלוויזיה לא לצורך מערכת הבחירות עצמה אלא למינימים זרים. למרות הסכנה הזאת, אני חושב שיהיה נכון לאפשר לגורם ציבורי שהחליט ללכת למערכת בחירות חשיפה רבה יותר, או לפחות סף שווה למפלגות הגדולות, שיש להן יתרונות רבים אחרים בנגישות לאמצעי התקשורת. מהיות חבריהן שרים, חברי כנסת, ראשי ממשלה. אני חושב שההצעה המוגשת פה עלי-דינו יוצרת מידה מסוימת של פרוגרסיביות בחלוקת זמן בטלוויזיה, היא נכונה מבחינת חיווקה של הדמוקרטיה ומאפשרת גם לגופים קטנים ולגופים חדשים ליצור לפחות תחילה נאותה במאבק על דעת הקהל, על הצבעת הבוחרים ועל האפשרות למצוא לעצמם ייצוג בכנסת.

נקבל שורה של החלטות שימנעו, לאחר הבחירות הבאות, את הישנות המצב הזה שהכנסת נתונה בו עכשיו, מצב שאיש מן המציעים אינו רואה סיבה להתגאות בו.

מה קרה מאז האמירות הללו שנשמעו בדיון בטרומי? אני מקווה שאני לא מדליף מדיון סודי בוועדת הכספים כאשר אספר כאן, שהאמירה המוצלחת ביותר היתה זו של ראש אחת הסיעות הגדולות בוועדת הכספים. כאשר התכנסו חברי ועדת הכספים, וגם כאלה שאינם חברי ועדת הכספים, לצורך ההצבעה, ואחד החברים שאל: רגע, אני רוצה להבין על מה אני מצביע. נאמר לו: אתה באת לכאן כשביל להצביע, לא כשביל להבין.

יש לי הרגשה מרה, שההתקלות הגדולה כאן של חברי הכנסת, של השרים ושל כבוד ראש הממשלה באה לצורך ההצבעה — ואיני רוצה כמובן לפגוע באיש — ולא לצורך הדבר השני שעליו דיבר אותו חבר ועדת הכספים — הכנה. אני חושב, שאפילו לא מנסים להתייחס כרצינות, אף לא למראית עין, אל אותם חלקים בחוק שיכולים אולי להבטיח, שהתמונה שבה אנחנו נגלים היום לעיני העם לא תחזור.

אני רוצה לנמק כמה הסתייגויות שהגשנו, מתוך תקווה שאולי יימצאו כמה חברי כנסת, שגם אם המשמעת הסיעתית תפעל לגביהם, בהצבעה על סעיף המימון אולי ימצאו עוז כנפשמם שלא לקבל את המשמעת הזאת.

הנושא הראשון הוא נושא התרומות — יש פה שורה של הסתייגויות הקשורה בנושא התרומות. חברי הכנסת: עניין התרומות, המסעות סביב הגלובוס של שרים, ראשי ממשלה, ראשי ממשלה לשעבר וכל המתלווה לזה — אלה מן ההכרח שייפסקו. נדמה לי, שאין מועד הראוי יותר להפסקת התופעה הזאת ממועד קיום הדיון הזה פה בכנסת, כאשר אנחנו מכילים את מימון המפלגות.

על-פי הצעתנו, אנחנו חושבים שיש להטיל מגבלה על שיעור התרומה למפלגה — מגבלה של 15,000 שקל לשנה בין הבחירות, ובשנת הבחירות מגבלה של 30,000 שקל. אני יודע שאני מעלה עכשיו חיוכים ואירוניה בקרב גדולי המתרימים שנמצאים עכשיו באולם ומחוצה לו, וזאת בדיוק כוונת ההצעה.

אם אכן חוק מימון המפלגות הוא חוק שצריך להסדיר את פעולתן של המפלגות, ואני חושב שהחוק הוא נכון ואני חושב שצריך להימצא מקור ציבורי לפעולת המפלגות, אלא שהוא מוכרח להיות מותנה בהפסקת התופעה החמורה מאין כמותה של התרומות בארץ ומחוצה לה, אנחנו מציעים להגביל את היקף ההתרמה הזאת.

אני שמח שלפחות בנקודה אחת יש שינוי בין הצעת החוק בקריאה הראשונה לבין הצעת החוק בקריאה השנייה. הרעיון להפקיע מסמכותה של מבקרת המדינה את פרסום שמות המתרימים ירד, וזה לזכותן של שתי המפלגות הגדולות.

אני חושב שהגבלת הסכום לתרומה למפלגה היא הכרח, ואני חושב שההגבלה, כפי שהיא מופיעה כאן, היא די גדולה כשביל לתת סיפוק לאמוריים אידיאולוגיים או אחרים.

אנחנו מציעים גם שתיאסר באופן מוחלט התרומה למערכת הבחירות בארץ של מי שאיננו חושב המדינה. אנחנו כל כך מקפידים באבחנה על זכות הבחירה, לא רק לגבי תושבי ישראל אלא גם לגבי מי שנמצאים כאן, ולעומת זאת, בנושא ההתרומות התמונה פרוצה לחלוטין. אנחנו מציעים להטיל איסור על קבלת תרומות מאיש שאיננו תושב ישראל.

המימון השוטף, ולא לחוקק חקיקה רטרואקטיבית, לפחות כדי שהכנס השחור הזה לא ידבק בספר החוקים. הרי בפעם הקודמת זה מה שנעשה. בפעם הקודמת, לאחר הבחירות הקודמות, קיבלה הכנסת חוק דומה לזה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אמרת את זה. לא הצעת זאת.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
הצעת, ודאי שהצעת.

יגאל הורביץ (הליכוד):

זה לא מופיע.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

בסדר. אני מוכן שנצביע נגד החוק. הרי אני לא יכול להציע זאת כאן. הגדלת ההקצבה היא החלטה של ועדת הכספים. את זה צריך לבטל. תצביע נגד החוק ותתמוך בי בהגדלת ההקצבה.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שהיו דברים מעולם — לאחר הבחירות הקודמות לכנסת קיבלה הכנסת חוק דומה, לא ברוב של 61. הלכתי לבית-המשפט העליון. בית-המשפט העליון ביטל את החוק של הכנסת. איש לא העלה בדעתו להעביר ברוב של 61 חוק רטרואקטיבי, חוק שהוא נגד בית-המשפט העליון ונגד מבקר המדינה ונגד ההגיון ונגד הצדק ונגד הכול. היום עושים זאת.

אני יודע שדברי כאן לא יפילו על אוזן כרויה, אבל בכל זאת אני רוצה לומר, שאין דבר הפוגע במעמד הכנסת יותר מחוק הזה. זהו חוק שמצדיק בעצם כל מעשה אלימות של מי שיש לו "יד על השיבר", יד על הקופה, של מי שנרחף בכוח לראש התור, משתק שירותים ציבוריים, פורע חוק וסדר. הוא אומר: יש לי כוח, אני מצפצף.

עם זאת, אני מוכרח לומר, שאיני יכול להבין איך אי-אפשר להצביע בעד חלק מההסתייגויות של חבר כנסת חיים אורון ושלי. הרי כאן על הרוחן הזה עמד יושב-ראש סיעת המערך והבטיח, שאגב התיקון, שהוא אינו חפץ ביקור, ייעשו דברים חיוניים ותוגבל התרומה. מה פירוש הגבלת התרומה? מה אנחנו דורשים כאן? אני גם לא יכול להבין את חברי ועמיתי מהליכוד ומהמערך. אנשי הליכוד אומרים: המיליונרים הם בצד המערך. המערך כל הזמן טוען, שצריך את החוק הזה כדי שלא להיות תלויים בחסדי גבירי, אז למה בשם שמים לא תקבלו את ההגבלה הזאת? 30,000 שקל זה לא הרכה? על אילו תרומות אתם מדברים? ואם אתם מדברים על התרומות הגדולות האלה, שמבקר המדינה הנוכחית ומבקר המדינה הקודם גינו אותן — זאת איננה תרומה. זה שוחד.

מיכאל איתן (הליכוד):

500,000 דולר.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

500,000 דולר. מבקר המדינה יצחק טוניק ז"ל הזכיר זאת בדוח שלו וביקש הגבלה. רבותי, חברי הכנסת מהמערך, אתם רוצים לחזור על פרשת בלאס? הרי זו פרשה שאין שיעור לחומרתה, שהיא מבישה כמעט כמו פרשת התרומה של סוחרי הקרקעות בשטחים בנוכחות ראש הממשלה, שבית-המשפט המחוזי נוף כל כך בכל הנוכחים בעטיה. אתם רוצים בזאת מרצונכם החופשי?

באים הגזברים ואומרים לכם להצביע נגד. הראו שיום אחד בשנה אתם עצמאים וחופשיים מהגזברים, והרימו יד בעד

לסיכום דברי אני רוצה לחזור לנקודה שהעליתי בהתחלה. אנחנו מדברים רבות על מעמדה של הכנסת, על דמותה של הכנסת, על אופן תפקודה. העובדה היא, שבועדת הכספים של הכנסת בעצם לא התקיים שום דיון רציני בהסתייגויות לגופן, להוציא אותו סעיף שזכה לביקורת קשה מאוד של מבקר המדינה, ואני שמח שהוא שונה. הוועדה התייצבה פה אחד מאחורי הביקורת הזאת והסעיף הזה לא הופיע בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. ההכטחה שניתנה עליידי נציגי המפלגות הגדולות לקיים דיון ענייני לגופו של עניין, לא פולמוסים, בכל הנושאים האחרים הקשורים באופיה, בעלותה ובדמותה של מערכת הבחירות, שהיא ללא ספק הסמינר המרכזי לדמוקרטיה שמתנהל בחברה אחת לארבע שנים, הסמינר הזה, שוועדת הכספים ומליאת הכנסת היו צריכות לעסוק בו במידה מסוימת של רצינות, לא התקיים.

אני מקווה שיימצאו חברי כנסת שייתמכו, לא רק מעל הדוכן כנאום אלא גם בהצבעה, באותן הסתייגויות, שבכל מיני מקומות הם אומרים שהם תומכים בהן, אבל — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הסתייגויות לשלושה סעיפים לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרי הכול יודעים שאנחנו עומדים בפני ריטואל, שבו זומנו למעלה מ-61 חברי הכנסת, לרבות האירוע העל-טבעי של נוכחות כמעט כל הממשלה בדיוני המליאה בשעת ההצבעה, דבר שכמעט לא נשמע כמותו בדברי ימי הכנסת, ואין טעם רב להשמיע את ההסתייגויות באוזניהם.

עם זאת, אני רוצה להעיר כמה הערות. קודם כול, אדוני היושב-ראש, גם אם תעבור הצעת החוק הזאת ברוב של 61, עדיין אין שום ביטחון בכך שבית-המשפט העליון יאשר את תקפות החוק. עדיין נותרה השאלה, האם בקריאה טרומית יש צורך ברוב של 61 חברי כנסת אם לאו. בית-המשפט העליון יחליט להשאיר את זה בצריך עיון עד לאחר ההצבעה היום. אני משוכנע שגם אם בית-המשפט העליון יחליט שהחוק אינו חקף, תכונס הכנסת והרוב האוטומטי של 61 פלוס יבוא ויצביע מחדש גם בקריאה טרומית, גם בקריאה ראשונה, גם בקריאה שנייה וגם בקריאה שלישית.

שנית, אדוני היושב-ראש, כיוון שאתה באופן אישי כל כך אמון על כבוד הכנסת, אני רוצה לספר לך על כך שהיום, כאן באולם למטה, היתה לי פגישה עם יותר מ-120 קציני צה"ל העוברים השתלמות בטרם קבלם את דרגת רב-סרן, קצינים מכל החיילות. זו היתה שיחה מאוד מאוד אינטליגנטית, כמקובל במפגשים שלנו עם קציני צה"ל. עיקר זעמם ניתן על עניין זה. עניינים אחרים שבהם העיתונות חוקפת את הכנסת, כגון עניין המשכורות ועניינים אחרים — זאת אתה יכול להסביר. את העניין הזה אינך יכול להסביר. אין לך תשובה. מפני שהכנסת נותנת כאן, כפי שנאמר שם, מופת שלילי של אדם ש"יש לו יד על השיבר".

מה היינו אומרים למי שהיה משתק את החשמל במדינה מפני שיש לו "יד על השיבר", ובכך הוא מנסה לגייס לעצמו תמיכה וכסף ותוספת משכורת? כולנו היינו קמים ומגנים אותו בכל לשון של גינוי.

המערך והליכוד יש להם יד על השיבר, שנקרא קופת המדינה. אני הצעתי לעמיתי מן המערך והליכוד להגדיל את

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חברת הכנסת שולמית אלוני ביקשה שאנמק את
ההסתייגות שלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, חבר הכנסת רן כהן. סעיף ד' של תקנה 126
קובע: נרשמה הסתייגות לסעיף מסוים, יקבל המסתייג רשות
הדיבור לחמש דקות להנמקת ההסתייגות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש נוהג בכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני יודע שבעבר היו יושבים־ראש בכנסת שפירשו זאת
לקולא ולחומרא. אני מודיע, שאני מפרש את הסעיף כמו
שהוא. שמתם לב שאני משתדל להיות צמוד לתקנון. זו פעם
ראשונה שאני קובע את עמדת, והיא תהיה כזאת לאורך כל
הדרך. הסעיף קובע כך במפורש.

חבר הכנסת צבן מבקש לומר משהו. אודה לכם אם
תקצרו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב־ראש, אני מאוד מבקש, יש כאן שינוי
חקדימי חשוב מאוד. אנחנו פעלנו כך. הרבר קשור גם בסדרי
העבודה בסיעות, קשור בתהליך הגשת ההסתייגויות בוועדות
מסוימות. אנא, הקפא את עמדתך, עד שיהיה סיפק בידינו,
בפגישה השנייה של יושב־ראש הכנסת עם ראשי סיעות,
להחליף דברים לפני שתיפסק הלכה. כי לא נעים לערער כאן על
החלטת היושב־ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מקבל את הפנייה כשאני מדגיש, שאני מקבל היום את
הפנייה כדי לתת אפשרות לאלה החולקים על דעתי לנסות
לשכנע אותי שאני טועה. אני מאפשר זאת הפעם, אבל אין
לפרש זאת כתקדים.

חבר הכנסת רן כהן, בבקשה, חמש דקות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תודה רבה, אדוני היושב־ראש. אני מבקש שייקבע תקדים
נוסף: כשמשנים את פרשנות התקנון, יש להודיע על כך מראש,
כדי שאפשר יהיה להיערך. אני מקבל את הדברים כפי שקבעת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא שינית. יש יושבים־ראש שפירשו זאת כך והיו
שפירשו זאת אחרת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כשמשנים פרשנות, אין ברירה אלא להודיע על כך מראש.
אני מקבל את הדברים כפי שסיכמת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, השעון עובר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני אקצר גם משום
שההסתייגות שלנו היא לגבי נושא אחד בלבד. אנחנו נתמוך
כמובן בתיקונים החיוביים — מגבלות המודעות, זמן השידור
וכן הלאה. אני אקצר בעיקר בגלל רמת הציניות שבדיון, רמת
הציניות שכנושא ורמת הציניות שמזומנת לנו לקראת
ההצבעה.

אני מבקש לומר רק דברים קצרים, אם כי חריפים
וחד־משמעיים. חקיקה רטרואקטיבית היא דבר פסול עקרונית,

ההסתייגות הזו, הסתייגות המקובלת בכל מקום בעולם. שיעור
התרומה חייב להיות מוגבל.

אני בכלל אינני מכין דבר אחד. אדוני יושב־ראש הכנסת,
כאן זה כבר לא עניין של ריבונות הכנסת ומעמד הכנסת. יש
כאן עניין של כבוד מדינת ישראל. חבריך חמיד מדברים על
מעמד המדינה, על זקיפות קומתנו. אין דבר שפוגע במעמד
המדינה יותר מנסיעות השנור של ראשי המדינה וחברי
הממשלה לקבל תרומות מאזרחים זרים, אפילו הם יהודים,
שאינם להם זכות בחירה כאן בארץ. ובאיוזה היקף, באילו לחצים.
לחלק מהם יש מפעלים בארץ. הנסיעות האלה, אני רוצה לומר
לכם, אני לא מכיר דבר חמור מהן. מי שמדבר על הנסיעות
האלה חייב להשתמש כמנחים לא־פרלמנטריים. נוסעים שרים
על חשבון תקציב המדינה, מכוח תפקידם, כנסיעה רשמית.
מגובים על־ידי כל המנגנון של שגרירויות ישראל וכל המהומה
הזאת סביב ביקורי שרים, וזאת למטרה אחת בלבד — לגייס
כסף למפלגות שלהם.

אנחנו, חבר הכנסת אורון ואנוכי — ואני חושב שגם כל
האופוזיציה — מציעים דבר אלמנטרי: נגביל את הסכום, ולא
ניתן יד גם לכבושה הזאת, שבה נדיב ידוע שאני מעריך אותו ואת
השקעותיו בישראל — אני אגב כשר תקשורת נסעתי אליו כדי
לעניין אותו בהשקעות בארץ — מר רוברט מקסוול, אומר: אני
נותן לכולם. אינני יודע אם זה נכון או לא נכון, זה לא מעניין
אותי. מה פירוש נותן לכולם?

מיכאל איתן (הליכוד):

ספר להם מה הוא מקבל מכולם.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

נותן שווה בשווה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

נותן שווה בשווה, בלי אפליה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם את האופוזיציה צריך לרפד, כדי שלא תעשה בעיות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

רבוחי, אני אומר לכם, הרי זוהי התבזות.

הבה נחשוב על העיקר. לשם מה חוקקנו את חוק מימון
מפלגות? תקראו את דברי המציעים, את דברי חבר הכנסת
קרגמן ז"ל, יושב־ראש ועדת הכספים של הכנסת, את דברי כל
מי שעסק בעניין, בכלל זה דברי שמעון פרס בעת היותו ראש
הממשלה. הם אמרו: אנחנו מביאים את חוק מימון מפלגות כדי
שלא נצטרך לחזור אחר גבירים: שלא נהיה תלויים בתורמים;
שלא תהיה כאן שחיתות: שלא נהיה חייבים לבעלי המאה;
שבעלי המאה לא יהיו בעלי הדעה בכנסת. אני יכול להביא
עשרות ציטוטים כאלה מכל הדיונים.

כעת אומרים: את המטרה הזו של החוק אנחנו מסכלים.
אנחנו מצמצמים על כל מה שאמרו מבקר המדינה יצחק טוניק
ז"ל, ותיכרל לחיים ארוכים מבקרת המדינה הנוכחית. פשוט
מצמצמים.

לכן, אף שאני יודע שזה חסר תכלית, אני חוזר ומבקש
שתצביעו בעד ההסתייגויות שלנו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת רובינשטיין. הסתייגות לחברת
הכנסת אלוני. בבקשה.

חבר הכנסת רן כהן, נדמה לי שלא החלפת את אישיותך
ואת שמך.

שקל. רוצים כאן לכסות ולמנוע פרסום של מי שעושה מניפולציה לשתי המפלגות ביחד. אתן, שתי המפלגות, במניעת פרסום שמות הנדיבים הגדולים האלה, אתן רוצות לכסות על שחיתות. אתן רוצות למנוע מהציבור לראות איך בעלי ההון הגדול מושכים בחוטים של שתי המפלגות הגדולות. נגד זה אנחנו מתקוממים. נגד זה אנחנו מתריעים כסכנה לחיים הציבוריים הפוליטיים בארץ.

אנחנו גם מתנגדים בחוק לקנוניה המשותפת של שתי המפלגות, הליכוד והמערך, שבאה לגזול מהמפלגות הקטנות את האפשרות היחידה הניתנת להם כימי בחירות להופיע בפני הציבור בטלוויזיה. גם את זה רוצים למנוע מהמפלגות הקטנות. רוצים למנוע מהן את האפשרות להופיע ולהסביר את עמדותיהן ומקצצים משש דקות לשלוש דקות. זה דבר שיש לדחות אותו בכל חוק. ואני לא מדבר כאן על הצעד הלא-חוקי של קבלת החוק בקריאה הראשונה.

אינני מבין מדוע צריך לערב את חוק הבחירות ואת חוק מימון המפלגות. זה דבר פסול בעיני. אנחנו מסתייגים מתוכנו ומצורתו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. הסתייגות נוספת לחבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסתייגותי מתייחסת לחוסר האחידות הקיים בחוק בין אמצעי התעמולה המוזכרים בו, העיתונות והטלוויזיה. יש בסעיפים אלה מגמה חיובית להגביל את התעמולה ועל-ידי כך לחסוך כסף. אם בבחירות הקודמות נהגו המפלגות בכובנות מפורות, הרי אולי בחקיקת האלה יש משהו מרפא מסוים, ונראה פחות מודעות גדולות בעיתונים, נראה דברים מוגבלים יותר, ואני מכרז על כך.

עם זאת, אינני מכין מה ההבדל בין הטלוויזיה לבין העיתונות בהגבלה שיש על המפלגות להתבטא בשני אמצעי התעמולה האלה. בעיתונות יש מכסה, וכל מפלגה או רשימה, גדולה קטנה, יכולה להשתמש במכסה לפי אמצעיה, לפי היכולת שיש לה. בטלוויזיה נהגו, לעומת זאת, להקציב זמן לפי גודל הסיעות היוצאות, שאיננו בהכרח גודל הסיעות הנכנסות. יש כאן מקדמה הניתנת לסיעות גדולות, שבין כך ובין כך במשך ארבע שנים שומעים אותן, שבין כך ובין כך במשך ארבע שנים נתון השופר בידיהן, ואילו מפלגות קטנות או רשימות שאין להן הזדמנויות רבות להביא את דברן בפני הציבור אינן יכולות להתבטא. מוקצב להן זמן קצר.

אני חושב שמן הרין להשוות את הטלוויזיה לעיתונות, וכשם שלגבי התעמולה בעיתונות נתנו מכסת מקסימום לכל הרשימות, כך גם לגבי הטלוויזיה — יש לתת מכסת מקסימום לכל הרשימות, וכל רשימה תנצל את המכסה הזאת לפי יכולתה הכספית.

בועדת הכספים העלה יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת חרש, טיעון שלפיו אין להשוות רשימות קיינויות, הצעות כפטריות לאחר הגשם לפני הבחירות, למפלגות מבוססות, הנוטלות חלק באחריות הממלכתית במדינה זה 40 שנה. את הטענה הזאת אני דוחה מכול וכול, אדוני היושב-ראש. יש תנועות, יש מפלגות, שכאשר התמודדו לראשונה בבחירות נראו קיינויות, אך הן חדרו לבית הזה, וחדרו דרך קבע. מי שמנו לקבוע, לפני בחירות, איזו רשימה תיהפך למפלגה קבועה ככנסת ואיזו רשימה היא תופעה חולפת? היו רשימות ומפלגות שהיו להן חברי כנסת רבים והן התמעטו ואפילו

והיא מותרת רק כאשר קיימים גורמים שאין עליהם שליטה מלכתחילה.

התקציב שניתן לסיעות הכנסת ולסיעות שהתמודדו בבחירות היה ידוע מלכתחילה ולא קרה דבר שמשנה את העניין הזה. מה שכן קורה היום, תסלחו לי אם אומר, הוא על גבול החרפה, אם לא למעלה מזה. הלא אם שמים שומר לשמור על הקופה והוא גונב מתוכה — שמים אותו בכלא. הלא אם שופט הממונה על המשפט ועל הצדק מזייף — מדיחים אותו בחרפה. הלא הכנסת והמפלגות הגדולות ממונות על הקופה הציבורית, והיום הן שולחות יד לתוכה. איך אפשר לקרוא לעניין הזה אם לא חרפה?

אני זוכר נהדר, והייתי זוכר זאת גם לולא הייתי בכנסת, את התקופה שבה הייתה קופה חלולה ועמוקה של חובות בקרן תל-חי. ראש הממשלה לשעבר, מנחם בגין, לא העלה על דעתו להביא חוק מביש, נחות, ירוד, פוגע כל כך כמו זה. עד כמה אבדה הבושה אצלנו. מה עוד? את זה עושים בדיוק יום לאחר שהוחלט לתת 14 שקלים פיצוי למעוטי יכולת, כי אין יותר. את זה עושים בימים שבהם אומרים שצריך לקצץ בכריאות, בחינוך ובביטחון. בימים האלה ממש באים ואומרים: כואו ניתן לקרופות המפלגות.

הדבר האחרון, נכחתי במחזה הזה של הנאום הארוך, שעם רובו הגדול הסכמתי, של חבר הכנסת מיכאל איתן. אני רוצה לומר, עם כל הכבוד ולמרות העובדה שאני מסכים עם רוב הדברים, שעלה התאנה הזה לא מכסה על החרפה, כי החרפה היא כל כך גדולה ועלה התאנה כל כך קטן, שזה מגביר את חשיפת החרפה שבהעברת החוק הזה, בסעיף 2. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. הסתייגות אחת לחבר הכנסת תופיק טובי. חבר הכנסת טובי, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, אנחנו תמכנו בזמננו בחוק מימון המפלגות. ראינו בזה חלק מהמבנה הדמוקרטי של פעילות המפלגות וחובת המדינה לסיע לקיים גופים פלורליסטיים, פוליטיים, ופעילות תקינה של מפלגות.

אבל מה שעושות שתי המפלגות הגדולות, על-פי הנוהג ועל-פי החקיקה שלפנינו, זה כיוזי החיים הדמוקרטיים המפלגתיים. אתם מפירים את החוק, דורסים אותו ומבזים אותו לעיני כול ועושים הוצאות בחירות חריגות וגדולות, בניגוד לחוק. במקום לשלם את הקנס המתבקש בגין החריגות האלה ולנהוג בהתאם לחוק, אתם באתם ומצד אחד מקטינים רטרואקטיבית את הכנסות ומצד שני מגדילים רטרואקטיבית את ההקצבות. אין זה משנה אם אתם מתכסים בטענה שזה ניתן גם ליתר המפלגות.

זה דבר שאין להסכים לו. מי שרוצה בחיים הדמוקרטיים הקיימים כיום בארץ חייב להתקומם נגד הזלזול הגס הזה מצד שתי המפלגות הגדולות בחוק מימון המפלגות. זוהי עזרה גדולה לכוחות האנטי-דמוקרטיים, המציגים את המפלגות כפעילות הפוליטית כמקור האיסור וההתנוונות והבעיות הקשות המתבטאות במדיניות הממשלה. זו סכנה גדולה, המסייעת לאותם כוחות שחור, הדוגלים בשלטון הדיקטטור, בחיסול החיים הדמוקרטיים הבנויים על פעילותן של מפלגות.

התיקון בחוק שלפנינו בא גם למנוע פרסום שמותיהם של תורמים, לא תורמים של 100 שקל ושל 200 שקל, שמבקרת המדינה מקפידה ששמותיהם יימסרו, וגם לא מי שתורם 50

אני מציע לחבר הכנסת מיכאל איתן שיחזור בו מן הדברים שאמר, שהם פגיעה בזכויות הכנסת. אין זה נהוג — ואני אומר זאת לכל חברי הכנסת — לפגוע או להעליב פקיד שאינו יכול לענות. אני מכיר את חבר הכנסת מיכאל איתן. אני מבין שאתה חוזר כך מדברך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש להעביר את הנושא לוועדת הפירושים.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, קודם-כול תחזור כך מן הדברים שאמרת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש שוועדת הפירושים תקבע — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

גמרנו. אני רק ביקשתי ממך לחזור כך מן הדברים שנשמעו.

רבותי, נשמע את תשובת יושב-ראש ועדת הכספים למסתייגים.

מיכאל חריש (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המליאה העבירה את הצעת החוק הזאת בגלל בעיה אקטואלית קונקרטית, בעיה שלא היינו צריכים להגיע אליה, אבל אם לא נפתור אותה באמצעים חוקיים נעמוד בפני נזק ציבורי גדול יותר מזה שייגרם כתוצאה מתיקון החוק.

עם זאת, בהצעה שהועברה לוועדת הכספים יש אמצעים לתיקון החוק הקיים, לתיקון המצב הקיים. יש הצעות קונקרטיות, הבאות לצמצם את ההוצאות של המפלגות בבחירות הבאות. אלה הצעות אפקטיביות, כי יש בהן צמצום של הזמנים המוקצים לתעמולה בטלוויזיה, יש בהן צמצום ההוצאות בעיתונות. יש פה, אם כן, אמצעים המצמצמים את הנזק שנגרם בבחירות האלה.

בוועדת הכספים תוקנו שני דברים שהיו קשורים בהצעה כפי שהועברה מהמליאה. בהתייעצות עם מבקרת המדינה הוצא סעיף שפגע בשיקול דעתה בביקורת על המפלגות והוחזר מלוא שיקול הדעת למבקרת המדינה בביקורתה על המפלגות על-פי החוק. כן הוחזרה סנקציה על קבלת תרומות מתאגידים, סנקציה שנעלמה מהצעת החוק המקורית.

בוועדה הועלתה סדרה של הצעות נוספות לתיקון חוק מימון המפלגות. לגבי חלקן יש תמיכה די רחבה, אבל לא היה די זמן בוועדת הכספים ללמוד אותן, ועל כן רוב חברי הוועדה סברו שצריך להביא את ההצעה כפי שתוקנה על-ידי ועדת הכספים ולהשאיר חלק מהתיקונים האלה לטיפול מאוחר יותר על-ידי המפלגות.

הערה אחת בלבד לגבי ההסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי — כיוון שהוא ציטט את דברי מוועדת הכספים — אני רוצה להבהיר את הנקודה שהעליתי. כל מי שמבקש לתקן את שיטת הבחירות במדינת ישראל, זה הרוכב המכריע בכנסת הזאת, חושב שצריך לתת צמצום מספר המפלגות במדינה לכדי שלוש-ארבע, כי האלטרנטיבה היא התמוטטות הדמוקרטיה הישראלית. הצעת חוק שנועדה להביא לידי כך שפרסומאי, שרוצה לנצל את מערכת הבחירות להשגת אמצעי פרסום, יקבל אותו מימון כמו מפלגה אחראית ומבוססת במדינה, היא הצעה שפוגעת בדמוקרטיה. לכן, חשבתי שלא צריך להביא את הנקודה הזאת.

נעלמו מן המפה, ויש מפלגות חדשות שעלו על המפה והן מיוצגות כבר שתיים, שלוש או ארבע קדנציות.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, לעשות צדק בעניין זה ולהקציב לכל הרשימות המתמודדות בבחירות זמן שווה בטלוויזיה. הצעתי להקציב 25 דקות לכל רשימה; זה דיווהוטר כדי להעביר את כל המסרים שאנחנו רוצים להעביר.

קריאה:

גם ל"נוער, נוער, נוער"?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

גם ל"נוער, נוער, נוער", בעדה אומנם לא הצביעו, אבל גנדי הכניס שני חברים לכנסת אף שהתייחסו אליו בצורה דומה. אינך יכול לדעת לפני הבחירות איזו רשימה תיכנס ואיזו רשימה לא תיכנס. על כן צריך לתת שוויון. להעניק זמן שווה לכולם.

אני מציע לתת 25 דקות לכל רשימה, וכל רשימה, בהתאם לאמצעים שלה, תנצל אותן, או את חלקן, לפי יכולתה. אין צורך ביותר מכך. כל ההתנגחויות בטלוויזיה בין שתי המפלגות הגדולות לא היו לתועלת אף לא לאחת מהן. הן רק גרמו לכיווין בעם. על התעמולה להיות מחומצנת למסרים, למסרים אמיתיים, ולתוכניות.

אני מקווה מאוד שחברי הכנסת ידעו להינתק מהנורמות שהיו מקובלות עד עכשיו ולקבל את הצעתי, הצעה המשווה את דרכי התעמולה ונראית דמוקרטית וצודקת יותר. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אחרון המסתייגים — הסתייגות אחת — חבר הכנסת רפאל איתן.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החקיקה הזו פסולה כולה, כי נולדה כחטא. זאת חקיקת גזל שלאחר שוד, לאור היום, בלי בושה ובלי חרטה. הלא בשיטה הזו, בהרכב מקרי ניתן להפוך על פיהם סדרי חוק, משטר ומינהל תקין.

שמענו כאן את שר האוצר חוזר פעם אחר פעם על המשפט: "צריך הרבה ויש מעט". לעתים במלים שונות. מדוע שר האוצר, כממונה על כספי הציבור, אינו נזעק על העיוות הציני הזה שבחקיקה שלאחר מעשה? איך נראים חברי הכנסת השותפים למעשה? ליסטים בעיני הציבור, וזאת נוסף על התדמית השלילית הנובעת מקביעה עצמית של שכר ומעדכונו. שמענו שבסנט האמריקני הפילו הצעה כזאת לעדכן לעצמם את השכר, הם, העניים.

צומת לא תיגע בכסף הזה וכולו יוקדש ללב", לעזרה לנזקקי חינוך, שהממשלה במחוללה השליכה אותם לשולי החברה.

הצביעו נגד החוק, ואם יעבור — אל תיגעו בכסף הזה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. חברי הכנסת, לפני שאנו ניגשים להצבעה עלי להורות שגם אנוכי וגם מזכיר הכנסת טעניו בספירת ההסתייגויות של חבר הכנסת מיכאל איתן. בחוק יש בסך הכול ארבעה סעיפים, ואנחנו חשבנו שהסתייגת מכל הארבעה. התברר שיש לך רק שלוש הסתייגויות, והזמן שהגיע לך להנמקת ההסתייגויות הוא 15 דקות, לא 20 דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שברוב של 68 קולות נתקבל סעיף 2 לחוק.

אחרי סעיף 2 — הסתייגות לחבר הכנסת מיכאל איתן. מי
בעד? מי נגד?

ה צ כ ע ה

ההצעה של חבר הכנסת מ' איתן אחרי סעיף 2

לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לסעיף 3 — הסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי. מי בעד?
מי נגד?

ה צ כ ע ה

התיקון של חבר הכנסת י' לוי לסעיף 3

לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

לסעיף 3 יש גם הסתייגות לחברי הכנסת חיים אורון
ואמנון רובינשטיין. מי בעד? מי נגד?

ה צ כ ע ה

התיקון של חברי הכנסת ח' אורון וא'

רובינשטיין לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד סעיף 3 כהצעת הוועדה? מי נגד? אבקש למנות.

ה צ כ ע ה

בעד סעיף 3 — 68

נגד —

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

לפני סעיף 4 יש הסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן.
אני מעמיד את ההסתייגות להצבעה.

ה צ כ ע ה

הצעת חבר הכנסת מ' איתן לפני סעיף 4

לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שהסתייגות זו לא נתקבלה.

לסעיף 4 אין הסתייגות. אבקש שוב מהמונים למנות. מי
בעד סעיף 4 — ירים את ידו. מי נגד?

ה צ כ ע ה

בעד סעיף 4 — 68

נגד —

סעיף 4 נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שברוב של 68 קולות התקבל סעיף 4. בזה תמה
הקריאה השנייה.

אנחנו ניגשים לקריאה שלישית. מי בעד חוק מימון
מפלגות (תיקון מס' 8), התשמ"ט — 1988, בקריאה שלישית
— ירים את ידו. אבקש מהמונים למנות פעם אחרונה היום.

אדוני היושב-ראש, אסתפק בדברים אלה. אני מבקש
מחברי הכנסת לדחות את ההסתייגויות ולאשר את הצעת ועדת
הכספים כפי שהובאה על-ידי. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכספים. חברי הכנסת, אנו
ניגשים להצבעה. לפני סעיף 1 יש הסתייגות של חבר הכנסת
מיכאל איתן. מי בעד ההסתייגות — ירים ידו. מי נגד?

ה צ כ ע ה

ההצעה של חבר הכנסת מ' איתן לפני סעיף 1

לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לפני סעיף 1 יש הסתייגות של חברי הכנסת אורון
ורובינשטיין. מי בעד? מי נגד?

ה צ כ ע ה

ההצעה של חברי הכנסת ח' אורון וא'

רובינשטיין לפני סעיף 1 לא נתקבלה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

הצעה לסדר. נדמה לי שצריך לבדוק אם יש 61 קולות בעד
הצעת החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא בהסתייגויות.

עכשיו אני ממנה שני מונים. חבר הכנסת פורז הציע הצעה
טובה מאוד, לכן הוא מתכבד להיות מונה, וחבר הכנסת פנחס
גולדשטיין.

רבותי, נא לא להתווכח, לדחיית הסתייגויות אין צורך
ב-61 קולות. רק לקבלת הסעיפים יש צורך ב-61 קולות.

ובכן, לסעיף 1 אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 1 — ירים
את ידו. אבקש מהמונים לספור. מי נגד?

ה צ כ ע ה

בעד סעיף 1 — 72

נגד —

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שסעיף 1 נתקבל ברוב של 72 קולות.

לסעיף 2 יש הסתייגויות של חברי הכנסת שולמית אלוני,
תופיק טובי, חיים אורון, רפאל איתן ואמנון רובינשטיין. מי
בעד? מי נגד?

ה צ כ ע ה

הצעת חברי הכנסת ש' אלוני, ת' טובי, ח'

אורון, ר' איתן וא' רובינשטיין לסעיף 2 לא

נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד סעיף 2? אבקש למנות.

ה צ כ ע ה

בעד סעיף 2 — 68

נגד —

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

— הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8); הצעות חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון) —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מודה לחבר הכנסת פורז ולחבר הכנסת גולדשטיין על העבודה הטובה שהם עשו. אני מודה לכם. בעד חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8), התשמ"ט — 1989, בקריאה שלישית. הצביעו 68 חברי כנסת. אני מכריז כזה שהחוק נתקבל.

כזה תם הדיון בסעיף זה של החוק.

ה צ ב ע

בעד החוק 68 —

נגד —

חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8).

התשמ"ט — 1989, נתקבל.

1. הצעות חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989* (הצעות חוק של חברי הכנסת)

כל הנזק למשק המדינה הכרוך בכך, גם ליום שבו ייערך הסיכוב השני?

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, תקציב המדינה החדש כולל קיצוצים מכאיבים, מכאיבים מאוד, בתחומים שונים ורבים. לדוגמה אזכיר רק את ביטול המענק לחיילים המשוחררים, ויש סעיפים רבים נוספים שלא נזכר אותם עכשיו. האומנם נוכל להרשות לעצמנו, דווקא בתקופה זו, כבזבז כזה של מיליוני ימי עבודה?

יש בידי מכתב של מר דב לאוטמן, יושב-ראש לשכת התיאום, ובו הוא נוקב במספרים, והדבר התפרסם היום ואחמול בכל העיתונים, איזה נזק של מיליונים — — —

דן תיכון (הליכוד):

האם מותר לי לשאול אותך שאלה?

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת זיסמן, חבר הכנסת תיכון מבקש לשאול אותך שאלה.

דן תיכון (הליכוד):

מה דעתך על ההשכחה ביום ראשון? האם היא תגרום נזק למשק? והאם תצא נגדה בחוק?

עמנואל זיסמן (המערך):

החשובה שלי היא זאת: תנו לציבור הזה, לציבור הבוחרים, צ'אנס. ותאמין לי, חבר הכנסת דן תיכון, הציבור לא יאכזב. ההצבעה בקלפיות תהיה מלאה גם בלא שבתון כללי.

אני מציע לכנסת להעביר את ההצעה לחיקון ולביטול יום השבתון לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת אברהם פורז, ולאחר מכן — את חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני אומנם לא הייתי חבר בכנסת הקודמת, אבל אני זוכר מקריאה בעיתונות את המהומה הגדולה שקמה בעקבות החוק הזה, שנועד להפריד את הבחירות לכנסת מהבחירות לרשויות המקומיות. אני חושב שבצדק הפרידו את הבחירות לכנסת מהבחירות לרשויות המקומיות, משום שמדובר בשתי סוגיות שונות ונפרדות, ולעתים צריך אפילו ליצור את ההפרדה הפיסית הזאת על-מנת שיהיה ברור לציבור שמצביעים בשביל נושאים שונים.

הבחירות לכנסת נפרדות מהבחירות לרשויות המקומיות גם כשל משכי הכהונה השונים. הכנסת מכהנת ארבע שנים,

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו ניגשים לסעיף הבא, הצעות חוק קמ"ג, רט"ז ורי"ז: הצעות חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989.

חברי הכנסת, אחכה רגע עד שההתרגשות תיגמר. אני מבקש מחברי הכנסת מהאגף הימני, מצדי, של האולם להפסיק את ההתייעצות. מי שרוצה להמשיך ולהתייעץ, שיצא. מאחרים אבקש לשבת.

רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה.

עמנואל זיסמן (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כנסת נכבדה, על-פי חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון), התשמ"ח — 1988, יתקיימו הבחירות לרשויות המקומיות ב-28 בפברואר 1989. באותו יום, יום ג', כ"ג באדר א', יהיה שבתון כללי, למעט שירותי התחבורה ושירותים ציבוריים. הניסיון שהצטבר במערכות בחירות שונות הוכיח, כי משך תהליך ההצבעה הוא קצר ונמשך דקות ספורות בלבד. לפיכך, אין הוא מחייב נטילת יום חופש, וקביעתו כשבתון כללי היא פגיעה מיותרת במשק ובכלכלה. יש לקיים יום עבודה רגיל במשק, גם ביום בחירות.

לכל המפקקים בקשר לשיעורי ההצבעה אני אומר: אנו קוראים לעם הזה לצמצם בהוצאות מיותרות ולהנהיג קיצוצים בתחומים רבים ושונים. מדוע לא להחיל קריאה זו גם על הבחירות לרשויות המקומיות?

אני מציע שנהגה כמו מדינות מתקונות אחרות, שבהן אין שבתון ביום הבחירות, ונבטל את השבתון אצלנו.

דן תיכון (הליכוד):

במדינות אחרות עושים זאת ביום ראשון.

עמנואל זיסמן (המערך):

אני משוכנע שציבור הבוחרים יוכיח את בגרותו, יוכיח את גישתו האחראית, וילך בהמוניו לקלפיות.

הניסיון במדינת ישראל מלמד שהליכה לקלפי, בכלל זה העמידה בתור, כרוכות במרבית המקרים כמאמץ מועז, ואין לשער שיהיו מקרים רבים שבהם לא יוכל הבוחר למלא את חובתו אם לא ישחררו אותו מעבודה ביום זה.

יש גם לזכור כי צפוי סיכוב שני של בחירות לראש רשות בכל אותם מקרים שבהם לא צבר מועמד אחד רוב של 40% בסיכוב הראשון. האם נוסף חטא על פשע ונכטיח שבתון, עם

* נספחות.

את כל ההסדרים, בכלל זה מימון על חשבון המדינה למי שרוצה להצביע במקרה שהוא מחוץ למקום מגוריו, הארכת משך הזמן של פתיחת הקלפיות, הטלת איסור על הסעה, וכל מנגנון אחר שימנע את החשש, שיש פה ניצול לרעה של מפלגה זו או אחרת, שהיא זוכה בכיכול ביהרון. אבל, גרימת נזקים למשק, בשיעורים של כ-100 מיליון דולר, היא דבר מיותר בהחלט, ולכן, כמי שרוצה שגם בעתיד יהיו הבחירות לרשויות המקומיות נפרדות מהבחירות לכנסת וכמי שחושש שתמיד ינפנפו בעניין של הנוק הכלכלי, אני מעוניין שהארגומנט הזה, שקיום הבחירות לרשויות המקומיות כנפרד מהבחירות לכנסת גורמם נזק כלכלי, שהארגומנט הזה ייפול. על-מנת שהוא ייפול אנחנו צריכים להביא למצב שיום הבחירות לרשויות המקומיות לא יהיה יום שבתון אלא יום עבודה. במקרה הרע ביותר, אם יגיעו למסקנה שזה בלתי ניתן, אפשר להחליט שזה יום עבודה מקוצר, כמו, נניח, ימי שישי, ולא יעבדו יום שלם אלא עד השעה 14:00. למשל, וגם במקרה זה יקטן הנוק במידה משמעותית.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את הצעת החוק להכנה לקריאה ראשונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת פורז. אני מזמין את חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואני מבין שאתה עושה זאת מהמקום. בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף לשני קודמי בנימוקיהם בעד החוק, כלומר בעד ביטול יום השבתון. אני רוצה להוסיף שני נימוקים בחצי דקה. הנימוק הראשון: אנחנו עוסקים ברשויות המקומיות, שתדמיתן כענייני הבריות איננה גבוהה. אם עוד יעמיסו על הבחירות האלה הרצאות כספיות גדולות מאוד, בשווי, אולי, של 100 מיליון שקלים, יהיה היחס של הציבור אל השלטון המקומי, שהוא איננו טוב כלא הכי, גרוע עוד יותר. והרי אנחנו רוצים לחזק את השלטון המקומי ולבנות אותו.

דבר שני: אני גם חרד לפוליטיקה ולדמוקרטיה בישראל. כאשר יראו שבגלל פוליטיקה ובגלל בחירות מבטלים יום עבודה, מבטלים את מה שבעבר התגאנו בו, את תורת העבודה, הציבור יסיק מכך, בעקבות מה שעושה הכנסת, שהעבודה היא דבר לא חשוב, היא דבר שאפשר לרחות אותו, והמפלגות דואגות לפוליטיקה. לכן גם העבודה תרד בערכה בעיני הבריות, ובמידה רבה גם הפוליטיקה, שהיא כסופה של דבר הכלי של הדמוקרטיה.

לכן, גם משתי סיבות אלה, בנוסף על סיבות חברי, אני מציע לקבל את החוק הזה, ללכת לעבוד ביום הבחירות וגם לבחור. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מבין שאדוני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, אני רוצה לשמוע את עמדת שר הפנים לגבי הוועדה שהוא מציע להעביר את החוק הזה אליה. אני מבין שהוא ייתן תשובה. ודאי שאני רוצה שהוא יעבור לוועדה.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. אני מזמין את שר הפנים. בבקשה.

ואילו הרשויות המקומיות וראשי הרשויות המקומיות מכהנים חמש שנים, וכך בדרך הטבע הבחירות הן במועדים שונים.

אבל, ההפרדה הזאת אין פירושה שאנחנו צריכים לגרום נזקים מיותרים למשק המדינה. כפי שכבר הוזכר פה וכפי שכבר נאמר, עלולים להיגרם נזקים כבדים ביותר, ונכון שהאומדן של 100 מיליון דולר הוא אומדן, כשם שהאומדן של 50 מיליון דולר יצא הוא אומדן. אבל אין ספק שיום שלם של ייצור, אחד חלקי מאתיים ומשהו מהחל"ג, הולך לאיבוד, ואלה בהחלט סכומים אדירים, שחבל שהם יאבדו.

אני רוצה להפנות את תשומת לבם של חברי הכנסת לכך, שממילא כאשר יש סיכוב הצבעה נוסף, הדיינו כאשר אף לא אחד מן המועמדים לא הולכים לגיים 400 מהקולות, או בסיכוב הנוסף, שנערך 14 יום לאחר הסיכוב הראשון, אין שבתון והקלפיות אפילו פתוחות פחות זמן: הן פתוחות רק מהשעה 13:00 עד השעה 22:00, לעומת משך הזמן של פתיחתן, מ-07:00 עד 23:00, בבחירות הכלליות. חלק גדול מאוד מההכרעות החשובות ביותר מתקבלות דווקא בסיכוב השני, כי בחלק גדול של הרשויות המקומיות נערך סיכוב שני, ועובדה היא שכבר פעמיים מאז חוק החוק לבחירה ישירה של ראשי ערים נעשו סיכובים נוספים בלי השבתה, ולא היה בעניין הזה שום אסון.

אני רוצה להתייחס לנימוקים המועלים כאן, משום שנוכחים לעיני שיקולים פוליטיים, שכביכול השבתון פועל לטובת מפלגה אחת או לא פועל לטובת מפלגה אחרת. נכון שכולנו מעוניינים שיהיה הצבעה מקסימלית ומספר רב ככל האפשר של מצביעים יבואו להצביע, אבל, אם רוצים להבטיח זאת, איננו חייבים לעשות זאת על-ידי שבתון. אפשר לעשות זאת גם בדרכים אחרות. למשל, אני חושב בהחלט, שכאשר יגיע העניין לדיון בוועדה אפשר להחליט, שאם לא יהיה שבתון יהיו הקלפיות פתוחות עד השעה 23:00, במקום עד השעה 22:00 — לתת שעה נוספת.

יש פה חשש, ושמעתי אותו מחברים בסיעת הליכוד, שכביכול המערך מסוגל להסיע את הבוחרים לקלפיות. לדעתי, אם אנחנו רוצים, אנחנו יכולים בהחלט לקבוע הוראה מיוחדת, שביום הבחירות לרשויות המקומיות לא יהיו מפלגות רשאיות בשום פנים ואופן להסיע בוחרים. אפשר גם ליצור כל מיני איוונים אחרים, שיאפשרו את ההצבעה. והרי ככלות הכול, מי שרוצה לבוא להצביע יכול למצוא לעצמו את הזמן לאחר יום העבודה, ומי שלא רוצה להצביע יכול מלכתחילה, מהבוקר, לצאת לטיול או ללכת למקום אחר ולא להצביע. עובדה היא שגם בבחירות לכנסת אין שיעור הצבעה של 100%, אף שיש יום שבתון. לכן אינני רואה שצריך להיות פה פחד של מפלגה זו או אחרת.

כאשר אנחנו באים לציבור ואומרים שמצב המשק קשה, אנחנו צריכים בהחלט לשמש דוגמה ומופת מבחינה זו, שיום שלם של חופשה לכלל ישראל, מין פיקניק המוני כזה, הוא צעד שאפילו מן הבחינה המורלית וההפגנתית איננו ממחיש את המצוקה הכלכלית שבה אנחנו נתונים. אנחנו חייבים להמחיש לציבור את המצוקה הכלכלית, ובצדק העיר פה חבר הכנסת דן תיכון: גם השבתה המשק על-ידי ההסתדרות, אם אכן יש כוונה לעשות זאת ביום ראשון, גם היא באמת שלא במקומה, אם כי אני גולש לדבר אחר, אבל גם זאת השבתה שלא במקומה, ואנחנו יודעים שבסופו של דבר במשאל-מתן גם בעניין ההוא תושג הבנה.

לכן, אני בעד העברת העניין לוועדה, ושם עלינו לעשות

צורך להוסיף עליהם. אבל, המעניין הוא, כי לגבי רשויות מקומיות השבתון אינו נקבע בחוק של קבע. הוא נקבע לאחרונה בהוראות שעה, שעניינן מימון בחירות, אולי משום שבהבדל מהבחירות לכנסת, לגבי הרשויות המקומיות לא רצו להדגיש את החגיגות שביום הבחירות.

אם כך ואם אחרת, שוב אין לכך הצדקה היום. גם אם ער אנוכי לרגישויות המחללות לסוגיה זו, אני תומך בביטול השבתון בגלל החיסכון הרב שייגרם בוודאי למשק.

ראשי עיריות ירושלים ותל-אביב וזר לאוטמן יצאו בקריאה ציבורית לביטול השבתון בגלל החיסכון של מאות מיליוני דולרים.

כמאמר מוסגר אני רוצה להוסיף, שלמשרד הפנים ולרשויות המקומיות ייגרם קושי רב בשל סמיכות הביטול ליום הבחירות. הרי רוב הקלפיות ממוקמות בבתי-ספר או בגני-ילדים. לפיכך, יהיה צורך לשנות את שעות ההצבעה ביום הבחירות ולקבוע אותן משעה 12:00 ולהאריך אותן עד שעה 23:00, כדי שאפשר יהיה ללמוד בשעות הבוקר.

בתקווה שהחוק יעבור לפני הבחירות האלה, אני מציע להעביר את ההצעה לדיון ולליכון בוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

לוועדת הכלכלה, אדוני?

שר הפנים א' דרעי:

כן, לוועדת הכלכלה.

יהושע מצא (הליכוד):

למה לא לוועדת הכספים?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, אני מסכים להצעתו של שר הפנים —

—

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פורז, אנא ממך, שב. אשאל אותך בזמן, אתה תשיב בזמן. אולי תחזק בדעתך ותגיע בינתיים למסקנה אחרת.

שרה דורון (הליכוד):

עכשיו הכול יעבור לוועדת הכלכלה. חוק החזיר, חוק —

— הכול.

היו"ר ג' גדות:

גברתי יושב-ראש הקואליציה, בבקשה ממך. רשות הדיבור להצעה אחרת, לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גבירותי ורבותי, אמר לה ינאי המלך לשלומציון המלכה: היוזרי לך לא מן הפרושים ולא מן הצדקים, אלא מן הצבועים, שעושים מעשה זמרי ומבקשים שבר כפנחס.

אני מדבר על צביעות, חברי היקרים. 1 בנובמבר נקבע ליום הבחירות המאוחד לכנסת ולרשויות המקומיות, בין השאר כדי לקבוע יום חג אחד, יום חג לדמוקרטיה. אתם אלה שביקשתם להפריד את הבחירות. האם או לא חשבתם על כך? לא חשבתם איזה נזק עצום עלול להיגרם למשק הישראלי כתוצאה מכך שתהיינה בחירות ב-1 בנובמבר וב-28 בפברואר?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

בוא נחוג את חגי ישראל.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומנם כבר מאוחר, אבל ראשית אני רוצה לברך אותך, אדוני היושב-ראש, שתצליח בתפקידך.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה.

שר הפנים א' דרעי:

חברי הכנסת זיסמן, פורז וירשובסקי מציעים לבטל את השבתון בבחירות הקרובות לרשויות המקומיות. לפני שבועות אחדים החליטה הממשלה פה-אחד לבטל את השבתון במסגרת הצעדים לחיסכון במשק, ולפני יומיים החליטה ועדת השרים לאישור חוקים ברוב דעות כי היא תומכת בהעברת הצעת החוק בקריאה טרומית לוועדה. לפיכך אפשר היה לסיים את הנושא בנקודה זו ולהציע להעביר את הצעת החוק לוועדה.

אם אוסיף כמה מלים, הרי זה רק בשל כך שהוויכוח האם לקיים שבתון ביום הבחירות או לא רווי מתח פוליטי. מאחר שקראתי עיתונים, ידוע לי שלפחות אחת המפלגות הגדולות במדינה מעוניינת מאוד שיום הבחירות יהיה יום שבתון ואף החליטה על כך לפני יום-יומיים.

השאלה מתעוררת בשני מישורים, לגבי הבחירות לכנסת ולגבי הבחירות לרשויות מקומיות. לגבי הבחירות לכנסת, השבתון נקבע בסעיף 10 לחוק-יסוד: הכנסת, במלים האלה: "יום הבחירות יהיה יום שבתון, אך שירותי התחבורה ושאר השירותים הציבוריים יפעלו כסדרם". כידוע, חוק-יסוד הוא חוק חגיגי משהו. הוא אמור להוות פרק בחוקה עתידית, אם תתקבל. ולפיכך, מסתבר שמחוקקי חוק-יסוד: הכנסת ראו חשיבות בקביעת השבתון ביום הבחירות.

אף-על-פי-כן, פעם אחר פעם יש עוררין על קביעה זו בטענה, שאין כל צורך ביום שבתון והוא גורם ל"כבוז משוער". יש המזכירים עשרות ואף מאות מיליוני שקלים חדשים המבזבזים בשל כך.

עד היום כל הניסיונות לבטל את יום השבתון, בין שבאו מהיושבים-ראש של ועדת הבחירות המרכזית בסיכומיהם, ובין שבאו מגורמי משרד הפנים או מחברי כנסת מסיעות שונות, לא עלו יפה, והשבתון ביום הבחירות לכנסת נשאר בעינו.

נדמה כי יש אמונה, כמעט מיתוס, שעד היום אפשר "להוביל בוחרים בסך" ממקומות עבודה גדולים, ולכן אסור לבטל את השבתון, כי ביטולו יגרם ליתרון למפלגה פוליטית כלשהי. היום קשה לקבל טיעון זה, השייך כנראה לדורות עברו.

אשר לבחירות לרשויות המקומיות, אם הן נערכות יחד עם הבחירות לכנסת, אין צורך בהוראה מיוחדת, כי בלאו הכי יש שבתון. הבעיה מתעוררת כאשר הן אינן נערכות באותו יום, כמו הפעם הזאת. מאחר שלפי ההוראות החדשות, הבחירות לרשויות המקומיות ייערכו כמעט תמיד בנפרד, לקביעה האם יהיה או לא יהיה שבתון יש שוב חשיבות.

ייאמר מיד, כי מאז הנהגת הבחירה הישירה לראשי רשויות היו בחירות בסיכוב שני ככמה עשרות רשויות מקומיות, ובסיכוב השני לא היה שבתון. וראה זה פלא, התבררה אחת הטענות המרכזיות של מצדדי השבתון, ולא היו הבדלים משמעותיים באחוז המצביעים בין הסיכוב הראשון, שבו היה השבתון, לבין הסיכוב השני שבו לא היה שבתון.

לאור זאת נדמה לי, כי על הראשונים יש להצטער, ואין

ראובן ריבלין (הליכוד):

אנחנו נחוג גם את חגי ישראל וגם את חג הדמוקרטיה, כי גם הוא חג למדינת ישראל.

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, ברור הוא, שכל מי שיש לו כוחות מאורגנים, מבקש לתמוך בחוק הזה, מטעם פשוט אחד: הוא נותן לו יתרון. אל תדברו בשם הכלכלה.

עמנואל זיסמן (המערך):

מסכן הליכוד, אין לו כוחות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הליכוד הוא תנועה של העם, ואין לו שום כוחות מאורגנים. אין לו מפעלים הסתדרותיים, אין לו ישיבות, אין לו בתי מדרש שמהם אפשר להביא את המצביעים יחד ולחוד.

שר הפנים א' דרעי:

האם תרשה לי הערה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

בבקשה, אדוני שר הפנים.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אושרה קריאת ביניים של שר הפנים ברשות הנואם. אני מבקש שלפחות לא תהייה קריאות ביניים לקריאת הביניים. אנא הסכיתו ושמעו.

שר הפנים א' דרעי:

הממשלה החליטה פה אחד על הדבר הזה, ויושבים בה חברים גם מסיעת הליכוד. ועדת השרים לענייני חוקה העבירה את ההצעה הזאת ברוב קולות.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת ריבלין, אתה אמרת על שרי הליכוד בממשלה שהם צבועים?

מיכאל ברוזהר (המערך):

על אריק שרון אתה אומר שהוא צבוע?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב ראש, אדוני שר הפנים, חברי היקר, חבר הכנסת רמון, אני מדבר קודם כול על המציעים, ואם עבר מה שעבר בוועדת השרים, נדון בכך כאשר תביא ועדת השרים את הנושא לדיון בפני הכנסת. עכשיו תמשיכו לעשות את החשבון של כלכלת המדינה.

אני מבקש לומר, שכל אותם יומים שקבעו את העיקרון, שלפיו יום בחירות בישראל צריך להיות יום שבתון משום הצורך הדמוקרטי, היו צריכים להגיע לאותה מסקנה כאשר באו וביקשו את הפרדת הבחירות, שכבר היו בפחח, בנוכמבר. אתם ביקשתם זאת. ואותם ראשי ערים שחתמו על העצומה המתריעה על הבוזוזים הם אלה שגרמו, בין השאר, בלובי שהיה להם בכנסת, להפרדת הבחירות.

גבירותי ורבותי, שר הפנים הבהיר חדי משמעות, כי הליכי הבחירות ישתבשו מהטעם הפשוט, שרוב הקלפיות בארץ נמצאות בבתי יסוד ובעניינים. הילדים ילמדו, משום שלא יהיה שבתון, והפעוטות ילכו לגני הילדים, רק לאחר שהם יפנו את מוסדות הלימוד תוכלנה ועדות הקלפי לבוא ולהתמקם. הדמוקרטיה עלולה להשתבש, ואנחנו ערים לזאת. היום אנחנו דנים בוועדת הכנסת בערעורים על תוצאות הבחירות, ועלינו להיות ערים לעניין זה על אחת כמה וכמה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אל תשתמש ב — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מבקש לא להפריע לי עוד.

לאור כל האמור לעיל, אדוני היושב ראש, אדוני שר הפנים, ולמרות הצעתו של שר הפנים, ולמרות פנייתו של הממשלה, אני מבקש להסיר את הצעת החוק מעל סדר היום של הכנסת. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת ריבלין, ועתה, להצבעה.

שר הפנים א' דרעי:

אני מסכים להצעתו של חבר הכנסת מצא להעביר את הצעתו לוועדת הכספים.

שרה דורון (הליכוד):

אני מציעה להעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ג' גדות:

ראשית נצביע על ההצעה המרחיקה לכת, והיא להסיר את הצעת החוק מסדר היום.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני שר הפנים, אנחנו נתחיל להעביר חלקים ממשדר הפנים ל — —

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו דנים כאן בשלוש הצעות חוקים: הצעת חוק קמ"ג של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, הצעת חוק רט"ז של חבר הכנסת אברהם פורז והצעת החוק רי"ז של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

חיים רמון (המערך):

מבקשים הצבעה מאוחדת.

היו"ר ג' גדות:

אני שואל, האם ניתן להצביע הצבעה מאוחדת. האם יש מישהו המציע הצבעה נפרדת? אני רואה שיש. אם כן, נצביע על כל הצעת חוק בנפרד. תחילה נצביע על ההצעה המרחיקה לכת יותר, היינו הסרה מסדר היום, ולאחר מכן נצביע על העברה לוועדה.

אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק קמ"ג מאת חבר הכנסת עמנואל זיסמן. מי בעד הסרת הצעת החוק מסדר היום? מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה שתקבע ועדת הכנסת? לכל הצעות החוק יש הצעות שונות לגבי הוועדה שתדון בהן, ולכן ההצעה שתעמוד להצבעה היא להעביר את הצעת החוק לוועדת הכנסת, כדי שזו תקבע איזו ועדה תדון בחוק.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להסיר את הצעת

חוק קמ"ג מסדר היום — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות

המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה)

(תיקון), התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם

בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע, שהצעת החוק עוברת לוועדת הכנסת, כדי שזו תקבע לאיזו מן הוועדות יועבר החוק.

חוברת י"ב, ישיבה ל"ג

— הצעות חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון): הצעת חוק להגנת חייט הבר (תיקון מס' 2); שאלות ותשובות —

חיים קורפו (הליכוד):

אפשר להעביר את הצעת החוק לוועדה שמונתה עלייך הקואליציה לעסוק בענייני בחירות.

היו"ר ג' גדות:

ועדת הכנסת היא שתקבע.

מכאן להצעת החוק רט"ז מאת חבר הכנסת אברהם פורז. מי להסרה מסדר-היום? מי להעברה לוועדה?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להסיר את הצעת

חוק רט"ז מסדר-היום — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות

המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה)

(תיקון). התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם

בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע, כי החוק עובר לוועדת הכנסת כדי שהיא תקבע באיוו מן הוועדות יידון החוק.

ומכאן להצעת החוק השלישית, הצעה רט"ז מאת חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. מי להסרה מסדר-היום? מי להעברה לוועדה?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להסיר את הצעת

חוק רט"ז מסדר-היום — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות

המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה)

(תיקון). התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם

בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע, שהצעת החוק עברה לוועדת הכנסת כדי שהיא תקבע באיוו מן הוועדות היא תידון.

ז. הצעת חוק להגנת חייט הבר (תיקון מס' 2), התשמ"ט — 1989*

(הצעת חברת הכנסת ע' סולודר)

סולודר. אני מבין שברשותך אפשר להצביע על ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים.

עדנה סולודר (המערך):

אני מוכנה, אך נאמר לי שנושאי החקלאות נדונים בוועדת הכלכלה. אישית אין לי התנגדות להעברת ההצעה לוועדת הפנים.

היו"ר ג' גדות:

גם לי אישית אין התנגדות לכך. לכן, בהסכמה כוללת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים. מי בעד הצעה זו?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק להגנת חייט

הבר (תיקון מס' 2), התשמ"ט — 1989, לדיון

מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה

נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

פה אחד הוחלט להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני מודה לך, חברת הכנסת סולודר. ועדת הפנים תחליט אם היא רוצה לשתף בדיון גם קבוצות עבודה מוועדות אחרות. מכל מקום, אני קובע, שהצעת החוק הועברה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

מכאן, רבותי, אנחנו עוברים להצעת חוק ע"ט, הצעת החוק להגנת חייט הבר (תיקון מס' 2), התשמ"ט — 1989, מאת חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

מהמקום.

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת עדנה סולודר, אני מבין שאת מבקשת לדבר ממקומך. בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקשת להעביר להכנה לקריאה ראשונה את הצעת החוק להגנת חייט הבר (תיקון מס' 2), התשמ"ט — 1989. אגב, החוק הזה עבר בקריאה טרומית בכנסת הקודמת. נבצר מהשר להיות כאן, אבל קיבלתי את הסכמתו להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה, העוסקת בנושאי משרד החקלאות.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. ברשותכם, חברי הכנסת, מאחר שאין כאן מי שישב, אנחנו נעביר את הצעת החוק ישירות לוועדה, אם זה מקובל עלייך, חברת הכנסת עדנה

ח. שאלות ותשובות

היו"ר ג' גדות:

המופנות אליו. אני מתכבד להזמין את כבוד שר האנרגיה לדון כדי שישב מכאן גם על השאלות וגם על ההצעה לסדר-היום.

מכאן, חברי הכנסת, נעבור להצעה לסדר-היום שעליה ישיב שר האנרגיה, אלא שלפני כן יש גם כמה שאלות

* נספחות.

137. הפסקות חשמל יזומות

חבר הכנסת פ' גרופר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י"ג בשבט התשמ"ט (19 בינואר 1989):
לאחרונה מפסיקה חברת החשמל, בהפסקות מתכוננות, את אספקת החשמל לאזורים שונים בארץ.

ברצוני לשאול:

1. לפי אילו קריטריונים קובעים היכן להפסיק את החשמל?
2. מדוע מפסיקים באורח קבע את אספקת החשמל לקטעים נרחבים של גבעתיים?
3. האם נכון מה שירוע לי מידעה אישית, שאין מפסיקים את אספקת החשמל בכל אזורי הארץ?
4. מי מחליט היכן להפסיק את החשמל באזור מסוים?
5. האם יש ועדה הקובעת בעניינים אלה?
6. האם צריך לקבל את אישור השר לכך?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להשיב על השאלות של חבר הכנסת גרופר.

1. ההחלטה היכן לבצע הפסקות חשמל יזומות מתקבלת בשלב הראשון על-ידי המפקח התורן בפיקוח הארצי על העומס, הקובע את המרחב שבו יש לבצע את ההפסקה, את היקפה ואת משכה, וזאת בהתאם לצורכי איוון המערכת באותו זמן. החלטת הפיקוח הארצי מועברת לפיקוח המחוזי הנוגע בדבר, והוא מחליט אילו קווים ינותקו, בהתאם למספר המגוון של אספקה שעל המרחב לנתק ובהתאם לתוכנית קבועה מראש.

סיווג הקווים שיש לנתק במקרה שמתעורר צורך בהקטנת העומס נקבע ומתעדכן תקופתית בכל מחוז, בהתחשב באופי הצרכנים, מוכן מאליו, שקווים המזינים מתקנים ביטחוניים ורפואיים, מערכות תשתית ואזורי תעשייה לא ינותקו ככל שהדבר ניתן.

2. בניגוד להנחתו של השואל הנכבד, אין מפסיקים את אספקת החשמל באורח קבע דווקא בגבעתיים. אכן לאחרונה היו תקלות חוזרות באספקת החשמל באזורים מסוימים בגבעתיים ובאזורים אחרים בגוש-דן, אך אלה לא היו תוצאה של הפסקות יזומות, אלא נגרמו על-ידי ביקוש יתר לחשמל בשעות השיא. זה הגיע לידי כך שחלק מהחומים פשוט כרעו תחת העומס בשעת השיא והיה צורך להחליף אותם.

3. התשובה שלילית. ראה נא התשובה על שאלה 1.
4. ראה נא התשובה על שאלה 1.

5-6. התשובה שלילית.

היו"ר ג' גדות:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרופר. חבר הכנסת גרופר, אנא, כדי שעם ישראל כולו יוכל לשמוע אותך גם בבקשה למיקרו־פון.

אברהם רביץ (דגל התורה):

העם היהודי הצטמק כאן מאוד.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני השר, אני מבין שכשיש עומס יתר חייבים ליוזם

הפסקות חשמל, אבל אני חושב שיש לחלק את ההפסקות בין המקומות השונים באותו אזור. אם באזור מסוים חסרים מגוונים בשעה מסוימת, לא מוצדק לספק חשמל באופן סדיר לשכונה אחת או לרחוב אחד ולהפסיק שוב ושוב את אספקת החשמל למקום אחר באותו אזור. אני פשוט מציע לחלק גם את אי-הנעימות הכרוכה בישיבה בחושך בכל האזור, והאזורים הם גדולים. מדוע לא ייעשה כך?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

הדבר אכן מובא בחשבון, משתדלים שלא לחזור על הפסקות החשמל היוזמות באותו מקום. כאמור, במקום שדובר עליו, בגבעתיים, ובגוש-דן ככלל, לא היתה ההפסקה יוממה. הבעיה היתה שצריך היה להחליף קווים כתוצאה מהעומס. יש גידול צריכה שאין לו אח ורע בשום מדינה בעולם — בין 15% ל-17% בשנה. יש עלייה ברמת החיים, רכישות רבות מאוד של כלים חשמליים.

הבעיה איננה של הפסקה יוממה. אנחנו יושבים על המדוכה בנושא הזה. אם תאמר לי מקום ספציפי שבו חזרו ונשנו ההפסקות האלה, אני מוכן לברוק אם היתה זו הפסקה יוממה או שזה אירע בגלל תקלה.

138. זיהום האוויר הנגרם מתחנות-הכוח בחיפה ובאשדוד
חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י"ג בשבט התשמ"ט (19 בינואר 1989):
ממדי הזיהום של תחנות-הכוח בחיפה ובאשדוד הם עדיין ברמה גבוהה מן המותר על-פי התקנים הבין-לאומיים והישראליים.

ברצוני לשאול:

1. האם יש לחברת החשמל תוכניות לשינוי הרכב המזוט שיישרף בדויד התחנות?
2. אם כן — מה הוא שיעור השינוי בגופרית המצויה בדלק?
3. כמה מזוט דלי-גופרית יישרף בתחנות הכוח?
4. מה היא המשמעות הכספית של השינוי?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ההנחה שעליה בנויה השאלתא של חבר הכנסת דדי צוקר מוטעת מיסודה.

איכות האוויר בחיפה ובאשדוד עומדת בתקן הישראלי לפי כל מדידה אובייקטיבית הנעשית באמצעות מכשירים. אשר לתקנים בין-לאומיים, אין דבר כזה, וממילא אין הרמה יכולה להיות גבוהה מתקן שאינו קיים.

1. כן.

2. משרד האנרגיה הוציא הוראה, שהחל ב'1 ביוני 1988 עומד ממוצע הגופרית השנתי בדלק על 2.7%, במקום 3.2% לפני כן. על-פי נהלי המב"ס — מתקן בדיקה לסירוגין — המטאורולוגי, עובדות תחנות-הכוח המזוטיות לשרפת דלק דלי-גופרית, המכיל 1% גופרית, בכל פעם שמוג האוויר דורש זאת. יתירה מזו: חברת החשמל החליטה להגביר את השימוש בדלק דלי-גופרית מעבר לגדרש ממנה בצו האישי, עד לכשליש מכלל הצריכה.

3. בשנה הבאה מתוכנן לשרוף בתחנות-הכוח המזוטיות כ-500,000 טונות דלק דלי-גופרית.

אני רוצה לומר, שהיה ידוע לנו על שתי רעידות האדמה הסמוכות. הדבר הגיע אלי, מסרתי זאת לראש הממשלה ולשר הביטחון. כל עוד זה היה במסגרת הזאת, במשך עשרה ימים, לא יצא העניין החוצה, איש לא ידע עליו. הבאנו את הנושא, על-פי המלצת ראש הממשלה, לוועדת השרים לטיפול בחומרים מסוכנים, שבראשה עומד השר רוני מילוא. לאחר מכן יצא העניין אל התקשורת.

הכנת ההסברה בנושא רעידות אדמה בישראל, על רקע הרעש בארמניה והעובדה שרעידות אדמה פוקדות את ישראל מפעם לפעם, הוטלה על הוועדה לחומרים רעילים שליד משרד ראש הממשלה.

2. ישראל נמצאת באזור שמתרחשות בו רעידות אדמה. עובדה זו מחייבת את כל הגורמים במדינה להיערך להקטנת הסיכונים מרעידת אדמה למקרה שתתרחש. עם זאת, עדיין אין אפשרות לחזות מראש היכן, מתי ובאיזו עוצמה תתרחש רעידת אדמה בישראל, ועל כן יש להיות מוכנים לכך בכל עת.

אגף הסייסמולוגיה של משרד האנרגיה והתשתית בוחן כל אירוע של רעידת אדמה מורגשת, ובמיוחד אם התרחשו שתי רעידות אדמה סמוכות זו לזו מבחינת הזמן, המקום והעוצמה. מקרים אלה נבדקים בקדרנות בשל החשש שהם מרמזים כי תתרחש רעידת אדמה נוספת.

החשש לרעידת אדמה חזקה מאלה שהתרחשו בתחילת ינואר 1989 הועלה בפני הממשלה, ולמרות הסיכוי הנמוך נתבקשו כל הגורמים העשויים לקחת חלק בטיפול בתוצאות רעידת האדמה לבדוק את מידת הכוננות ואת הנהלים שעל-פיהם יש לפעול. ואכן כך עשינו.

3. אין משרד האנרגיה נוהג לפרסם הודעות בדבר רעידות אדמה צפויות, ולו רק מן הסיבה הפשוטה, שאין היום כל דרך לחזות בוודאות מועדים, מקומות ועוצמות של רעידות אדמה. מה שניתן להגיד הוא, שלהערכתנו עלולה להיות רעידת אדמה באזורים מסוימים בארץ-ישראל אחת ל-100 שנה, ועד אותו מועד יש להיות ערוכים ומוכנים תמיד שמא תקרה חלילה רעידה כזאת.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לשר האנרגיה והתשתית.

ט. הצעה לסדר-היום

סיכון סביבתי כתוצאה מקיום חוות מכלי-גז בשכונת בקעה בירושלים

עיריית ירושלים מתריעה ומוזהירה כעשר שנים על המחדל והסכנה, וחברות הגז אינן שועות לפנייתה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש פתרון לבעיה הזאת, יש מקום אלטרנטיבי בתחום שטח השיפוט של ירושלים, כעטרות. יש אישורים כדרוש על-פי החוק, אולם חברות הגז מעדיפות, משום מה, לנקוט מדיניות של שב ואל תעשה. נוח להן המצב הקיים.

אני קורא מעל במת הכנסת לשר האנרגיה והתשתית להפעיל מייד את כל האמצעים העומדים לרשותו על-מנת לחייב את חברות הגז לפנות מייד את חוות המכלים ולהעביר למקום המתאים לה בצפון ירושלים.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת זיסמן. כבוד שר האנרגיה והתשתית ישיב. בבקשה.

4. עלות הורדת רמת הגופרית בדלק ל-2.7%, בהיקף הצריכה של חברת החשמל ובית-החיות בשנת 1988, היתה כ-15 מיליון דולר. עלות השימוש בדלק דליגופרית השנה תהיה כ-6.5 מיליון דולר.

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים לשאילתא מס' 163 של חבר הכנסת יגאל ביבי. הוא איננו באולם.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לקרוא את דברי התשובה. השאילתא מתייחסת לרעידות אדמה, וחשוב להשיב עליה.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה אדוני השר.

163. הפרסומים בדבר רעידת אדמה צפויה

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ' בשבט התשמ"ט (26 בינואר 1989):

לאחרונה פורסמה ידיעה, כי צפויה רעידת אדמה בבית-שאן ובבקעת-הירדן. הידיעה גרמה נזק כללי ומידי לענף התיירות, שכבר סובל בלאו הכי. כמזכרן גרמה הידיעה לפחד בין התושבים, וכל רעש, ולו הקטן ביותר, גורם היום חרדה לתושבי האזור.

ברצוני לשאול:

1. מדוע פורסמה ידיעה זו בלי ליידע מראש לפחות את ראשי הערים באזור ובלי להתכונן בעוד מועד להסברה מתאימה של הנושא?

2. מה היא האמת בכל הידיעות האלה, ואילו אמצעים יש לנקוט?

3. מה בדעת השר לעשות בעניין פרסום ידיעות בנושא זה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

1. משרד האנרגיה והתשתית לא פרסם כל הודעה בדבר רעידת אדמה הצפויה בבית-שאן ובבקעת-הירדן או בכל מקום אחר בארץ.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 370 של חבר הכנסת עמנואל זיסמן: סיכון סביבתי כתוצאה מקיום חוות מכלי-גז בשכונת בקעה בירושלים. בבקשה, חבר הכנסת זיסמן.

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קהילות חושים, בירורקטיה, אטימות לב — לכל אלה תפקיד מרכזי בסיכון המתמיד שמסכנת חוות מכלי-הגז בירושלים את תושבי בירת ישראל.

הסיכון הזה קיים ועומד שנים רבות בשכונת בקעה-גאולים, הקרובה למרכז העיר. אחרי השרפה הגדולה, שסיכנה אלפי תושבים בקריית-אחא, מונחת פצצת זמן מתקתקת זו בלב אזור מאוכלס בירושלים ובצומת עורקי תחבורה מרכזיים, ועולם כמנהגו נוהג.

סמכויותיו על-פי חוק התכנון והבנייה וחוקים אחרים כדי לאלץ את חברות הגז לעבור למקום. אני מקווה שהפנייה מכאן תגיע גם לאזניהן, ואולי זה יביא אותן לאיזו תוויה בנושא הזה. אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה לכבוד השר. רשות הדיבור לחבר הכנסת שטרית.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומר מה אני מציע בסוף דברי. אבל, לפני שאומר מה אני מציע, אני רוצה לחזק את ידי שר האנרגיה והתשתית במאמציו להעביר מלכו של אזור מגורים בירושלים סיכון בטיחותי וכיטחוני למקום מתאים, ולהצטרף לקריאה שלו לעשות כל מה שאפשר, גם במישור המשפטי, במישור של ההוצאה לפועל הנוקשה, וכמובן גם במישור הציבורי, כדי למנוע את המשך קיומם של מתקנים המסכנים את חיי התושבים.

קמתי כדי לחזק את ידי של השר, אבל כדי שתהיה לי הזכות לעשות זאת, לפי התקנון, אין לי ברירה אלא להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שמעון שטרית. אני רק רוצה להעיר לך שנהגת לפי התקנון, אבל לא לפי נוהל מתוקן. התקנון מאפשר לך אומנם לעלות ולבקש זאת, אבל הנוהל המתוקן מחייב אותך להודיע על עמדתך בטרם אמרת את מה שאמרת. בפעם הבאה, אנא אמור שאתה מתכוון לבקש להסיר בטרם אתה מחלק את המחמאות.

האם חבר הכנסת עמנואל זיסמן מסכים להעביר את הצעתו לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

עמנואל זיסמן (המערך):

כן.

היו"ר ג' גדות:

ברשותכם, אני צריך להעמיד להצבעה את ההצעה המרחיקה-לכת, והיא — להסיר את ההצעה מסדר-היום.

שמעון שטרית (המערך):

אני חוזר ב'.

היו"ר ג' גדות:

אני לא יודע אם זה מקובל ונהוג. גם אם זה נהוג, אני חושב שזה נהוג לא-תקין. כי אם אתה מנצל את זכותך, העמדת העניין בצורה מכובדת, לפחות, תעזור לכולנו. על כן אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

חברי הכנסת, מי בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום? מי בעד העברת הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

ה צ ב ה

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים

ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע שהנושא הועבר לוועדה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אלך בעקבותיו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, שהציג נושא חשוב בזמן קצר. עם העובדות אני מסכים. אני מסכים גם עם המסקנה, שנשקפת סכנה חמורה מאוד בירושלים בגלל הימצאות מכלי הגז באזור מגורים.

לאחר פנייתה של עיריית ירושלים ביקשנו דחייה לכיצוע, כדי שנספיק להכין מקום אלטרנטיבי. שלא כמו במקרים דומים, קיבלנו על עצמנו לקחת אתר של עשרה דונם באזור עטרו, ובמקום הזה הושקעו כמיליון דולר. המקום מוכן זה שנה, וחברות הגז ממאנות לעבור לשם מנימוקים שונים, שאין להם עניין עם הנושא עצמו.

את החתימה על החוזים הן אישרו רק לפני שנה. לאחר שנגמרו החוזים והותקנו המתקנים היו להן טענות מטענות שונות. יחד עם ראש העיר פנינו אליהן בהתראה לפני למעלה משבעה חודשים, ואז התחילה תוויה שארכה זמן קצר. עתה עומד העניין בכך שהן טוענות שמסוכן לנסוע לשם. גם טענה זו הופרכה על-ידי המשטרה. אין שום סכנה בנסיעה למקום.

הבעיה היא, שהחוק אינו מאפשר לנו לפעול. פנינו בימים אלה למשטרת ישראל, והמשטרה הגישה תלונה על כיוון —

יהושע מצא (הליכוד):

תעביר את הסמכויות האלה למשרד לאיכות הסביבה ואנחנו נמצא דרך לפעול גם שם.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת מצא, אני מציע להתייחס לעניין הזה ברצינות ולא לדבר על עניין המשרד לאיכות הסביבה וכל מה שנוגע לו. אני גם לא בטוח עד כמה השר הנוגע בדבר רוצה להיכנס למשרדו. נוח לו המצב הנוכחי. אני מדבר על דברים רציניים.

היו"ר ג' גדות:

אני מקווה שהשר לא מבקש להעביר זאת לוועדת הכנסת כדי שהיא תחליט בעניין.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
לא.

לפני יומיים הגישה המשטרה בבית-המשפט בקשה על זילות בית-הדין, מפני שהצווים לא מבוצעים.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את ההצעה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני פונה גם מכאן לכל חברי הכנסת הירושלמים ומבקש מהם שבנושא הזה לא ישקטו אף לא לרגע. הבעיה היא בעיה רצינית מאוד.

יהושע מצא (הליכוד):

סליחה, האם מדובר גם במתקנים שבתחנת הרכבת?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

כן. מדובר על זה. חבר הכנסת מצא, לקחנו עשרה דונם, התקנו מתקנים, הכול חדש ומסודר בצורה הכי יפה. אנחנו רוצים שכירות. השקענו מיליון דולר, לא חיכיתי, כי ידעתי — — —

יהושע מצא (הליכוד):

יש בבקשה תחנות דלק, וסמוך לזה יש תחנת רכבת — — —

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

על תחנת הדלק אינני מתווכח. אני מדבר על מכלי הגז, שהם הסכנה הממשית. לזה מצאנו פתרון. הפתרון קיים. אני גם מציע שתהיה פנייה אל ראש העיר ירושלים, שהוא יפעיל את

י. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחות (מס' 2), התשמ"ח—1988; הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התשמ"ט—1989; והצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 10), התשמ"ט—1989. תורה.

היו"ר ג' גדות:

תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

היו"ר ג' גדות:
מכאן, חברי הכנסת, אתן את רשות ההודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

יא. הצעות לסדר-היום

המשטרה ומעצרים של החשודים בארגון קש"ת

יאריר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אמרת, חברת הכנסת עדנה סולודר, על-פי עדות ראייה ושמיעה שיש בידי. אם יתחוויר אחרת, נתייחס לכך בצורה יותר נוחה ויותר מסודרת. אדרבה, אשמח מאוד אם אנשים המופקדים על החוק יוכיחו שהם התנהגו בצורה אחרת. אני חושב שזה יהיה לעונג לכולם.

קודם כול, שמעתי שהמשטרה נאלצה להשתמש ביחידות מובחרות. חברי הבית, אדוני היושב-ראש, נראה שהיתה פה משימה קשה מאוד. יחידת ימ"ם, יחידה מובחרת; עשרות שוטרים הוזנקו ממרכז הארץ והובאו לירושלים. הם כנראה עולים לרגל. היה פה זכויות משאבים כספיים של המשטרה. המחזה היה מזעזע מאוד, כפי שאמרת.

השכונות שבהן נעצרו האנשים דמו לשכונות נרדפות. עשרות שוטרים סובכו ברחובות ברעש, בהמולה, העירו אנשים שלכולי עלמא לא היתה להם שום מעורבות בנושא המעצרים האלה. דיירי בניינים שלמים, אפשר לומר אפילו חלקים נרחבים מהשכונות, הצטרפו להתעורר כדי לראות על מה ההמולה הגדולה.

ובזאת לא היה די. היו צריכים לפרוץ דירות, אדוני היושב-ראש, ממש לפרוץ דירה כדי ללכוד את החשוד, שמה הוא יקפוץ מהקומה הרביעית ויברח. זה דבר חמור מאוד כשלעצמו. חדרו לחדרי שינה של האברכים, הנשים התעוררו בבהלה, שאי-אפשר לתאר אותה ולהסביר אותה.

חברי הכנסת, ילדים קטנים, תינוקות של בית-רבן היו צריכים להתעורר בחדרה גדולה; פחד על פניהם ורעדו בגופם למראה המחזה שבו עשרות שוטרים חודרים לבתים, עוצרים את ההורים שלהם, ואף מכים אותם בצורה קשה מאוד — היה קשה לי לומר, זה לא לפרוטוקול, בצורה ברוטלית. זו לא מלה לפרוטוקול, אבל זה משהו בסגנון הזה.

חברי הכנסת, אתם יודעים איזו צלקת תישאר לילדים המסכנים האלה במשך דורות שלמים?

עדנה סולודר (המערך):

אז הם כבר לא יהיו ילדים.

יאריר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חברת הכנסת עדנה סולודר, זה דבר מאוד מרגש. אני מבקש לשמוע את זה בנחת.

עדנה סולודר (המערך):

גם לבעלי הקיוסק יש ילדים, וגם לבן-גוריון יש נכדים.

היו"ר ג' גדות:
מכאן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 440 ו-441, של חברי הכנסת אברהם ורדיגר ואריה גמליאל, בנושא: המשטרה ומעצרים של החשודים בארגון קש"ת. חבר הכנסת ורדיגר איננו. אני מבין שחבר הכנסת יאריר לוי ידבר במקומו של חבר הכנסת אריה גמליאל.

חבר הכנסת יאריר לוי, בבקשה.

יאריר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהיעדרו של שר המשטרה אבקש מהשר לענייני דתות, אולי כחבר בממשלה, שיעביר את הדברים לשר המשטרה.

עמיר פרץ (המערך):

הוא מגיע.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יאריר לוי, דבר כאילו השר נמצא כאן, ואחר כך נראה אילו צעדים ננקטו.

יאריר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כדי שהדברים לא יהיו לריק — — —

היו"ר ג' גדות:

הנה, השר נכנס. דברין ממילא אינם לריק, שהרי "דברי הכנסת" הם מסמך חשוב מאוד.

יאריר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשטרה, בראשית דברי אני רוצה לחזור על דברי הגינוי שהשמעתי לפני כמה ימים. אין זו דרכה של תורה להתנהג בדרכי אלימות. אבל, הפעם הוצאת אני בוחר להתעסק יותר באלימות ובדרך הקשה כל כך שנקטו אנשי החוק במדינת ישראל. על כך, חברי הכנסת, אני מצר ביותר. הדבר קשה לי מאוד. מאז נודעו לי הדברים, אין מרגוע ואין מנוחה לנפשי מהדבר הזה.

ברשותכם, בראש ובראשונה לא הוכח שהאנשים שנעצרו בברוטליות כלתי רציונלית חטאו בפשע כלשהו. הם בגדר חשודים לכל דבר. הדבר הזה חייב להיות מובן וכוורו גם לאנשים המופקדים על החוק במדינת ישראל.

יש בידי עדויות שמיעה וראייה, של אנשים שנכחו בעת המעצרים, ואני רוצה לומר במלה אחת: התנהגות המשטרה לא היתה ראויה.

עדנה סולודר (המערך):

אתה כבר חוקר ושופט.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת לוי. אני מפנה את תשומת לבך, חבר הכנסת לוי, לכך שבהצעה לסדרהיום אתה יכול לבקש רק דיון במליאה ולא בוועדה. האם אתה מבקש לקיים דיון במליאה?

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני נעתר לבקשת היושב-ראש ומבקש דיון במליאה.

היו"ר ג' גדות:

אין לך ברירה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת ורדיגר. אני מודיע לחברי הכנסת, שנאחד את ההצעות לסדרהיום שעליהן משיב שר המשטרה, את ההצעה לסדרהיום מס' 440 של חבר הכנסת אברהם ורדיגר וההצעה לסדרהיום מס' 441 באותו נושא מאת חבר הכנסת אריה גמליאל, שנימק אותה חבר הכנסת יאייר לוי, יחד עם ההצעה לסדרהיום מס' 449 מאת חבר הכנסת אליעזר ולדמן. זאת כדי לאפשר תשובה אחת של השר על שתי ההצעות האלה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית רבתי ברצוני להצהיר בצורה ברורה וחד-משמעית: יהדות התורה כולה, על כל גווניה וחוגיה, שוללת תכלית השלילה מעשי בריונות או אלימות שנעשו, אם נעשו, על-ידי צעירים בלתי אחראיים משולי הציבור החרדי, מוקיעה אותם ומתערת מהם. על-פי דין תורה, מי שעושה מעשים מסוג אלה דינו כדין רודה.

אני חושב שמשטרת ישראל גם מודעת לכך. גם המפקח הכללי של המשטרה רב-ניצב קראוס, ציין, כי רבנים, ראשי ישיבות וראשי הציבור החרדי מוקיעים כל פעולה אלימה שנעשית על-ידי צעירים חמומי מוח, כי אין זו דרכה של תורה, אשר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

חברי הכנסת, את הצעתי זו, שהוכרה כרחופה, הנני מעלה כמחאה על ההתנהגות הפרועה, הברוטלית והאלימה של המשטרה בעת מעצר החשודים בארגון כביכול, הנקרא קש"ת, ועל הפרסום המוגזם ותדירות הניצחון של כלי התקשורת: הנה, לכדנו את הכנופיה המסוכנת המאיימת על שלום הציבור.

והנה, אנו קוראים בעיתון "מעריב" המתן את הכותרת הבאה: "120 אנשי משטרה פשטו על ירושלים, עצרו 10 חשודים בחברות בארגון קש"ת, כוחות מג"ב ושוטרי ירושלים הועמדו ככוננות למקרה של מהומות חרדים גדולות" — איזו הגזמה, ריבונות של עולם — "כשלוש דירות נפרצו הדלתות בעזרת גרזינים ומוטות מיוחדים". משטרת ישראל, אשר התנהגה בעת המעצרים באישון לילה בצורה ברוטלית, כי בכל זאת מדובר אך ורק בחשודים בתכנון ולא בביצוע, יצאה במקרה דנן מגדרה ולא הסתפקה בהודעה שגרתית על לכידת החשודים במעשה וכו', אלא כינסה גם מסיבת עיתונאים וכל כלי התקשורת הועמדו על רגליהם וגויסו כדי להאדיר את הרושם של הניצחון הגדול של משטרת ישראל בתפיסת גורמים מסוכנים.

עד כמה שאני מכיר את הודעות המשטרה, רק במקרים נדירים — ורק לאחר שהנושא התברר בצורה מוסמכת — מכנסת המשטרה מסיבת עיתונאים ומביאה לידיעת הציבור את הצלחתה במבצע זה או אחר.

חברי הכנסת, הפיקוד הבכיר במשטרת ישראל, גם השר ברילב וגם המפכ"ל, מכירים אותי היטב ויודעים את גישתי החיובית לרוב פעולות המשטרה, למשמיותה, ואת דאגתי

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

יורשה לי לחזור ולומר, אני מגנה כל דרך אלימות. אין צורך שאחזור על כך. אני חושב שיש בינינו הסכמה מלאה, שאין לנהוג באלימות. אינני חושב שאין צורך לחזור על זה בפעם החמישית והשישית. כל דרך אלימות אינה ראויה, וצריך לגנות אותה. כבר אמרתי, אין זו דרכה של תורה. אבל, אנחנו מדברים כרגע על מקרה שלא ידוע מי אחראי לו.

אני שומע נשים מעובדות שצריכות לחשוש חלילה לגורל הוולד. אני צריך לשמוע את ככי הילדים שרועדים בכל גופם כמשך כמה ימים, וכפי שצינתי, ילדים עברו טראומה ונגרם להם נזק, שקשה מאוד לאמוד אותו, לתקופה ארוכה.

יתירה מזו, נראה שחלק מאנשי המשטרה אינם יודעים מה הם ספרי קודש. כאשר הם חוטטו בארונות וכסמכים, אדוני היושב-ראש, הם חיללו ספרי קודש. על כך צריך לעשות קריעה. אדוני השר, איזו רשות יש לשוטרים לקרוע או לבזוז לספרי קודש? להיכן הגענו בשיטה הזו?

שמעתי לפני ימים מספר את שר המשטרה, שמחתי לשמע דבריו: אנחנו יודעים בכי מדובר. יש לנו מעקבים, יש לנו ידיעות מודיעיניות. אלה אנשים שבטלים מלימודים ועוסקים כל היום בפיוצים. למה לא היה אפשר לעצור אותם בדרך תרבותית? למה צריך היה לחדור לרשות הפרט, לחדור לחדרי השניה כדי לעצור אותם? לא היה אפשר לעצור אותם ברחוב? הרי יש לנו ידיעות מודיעיניות — אמר השר. לשם מה אנחנו מחזיקים משטרה כל כך גדולה? אי-אפשר לעצור אותם בשיטה מקובלת אלא רק בדרך של כיוזי האנשים?

אם יימצא, ואני מקווה בעזרת ה' שלא יימצא, שאנשים אלה אשמים באשמה הזו, נאפשר לכית-המשפט לשפוט אותם. האם נשפוט אותם עוד לפני שהבאנו אותם לדין?

תסלחו לי, אבל אני נרגש. הנושא הזה מאוד מאוד כואב לי, ואני בטוח שהוא כואב גם לכם.

אדוני היושב-ראש, אני פונה לשר בבקשה: אנא, יש לחץ ציבורי, ואני מבין זאת. הלחץ הציבורי מתבטא בכך, שאנשים חושבים שתפסו את הלווייתנים, והנה פתאום כל הפרשה של קש"ת הסתיימה דקה לאחר המעצרים. שמענו שאנשים שעשו פרובוקציות חיללו את קברו של ראש ממשלת ישראל הראשון, וגם את זה אני מגנה. אין שום ראיה שעשו זאת אנשי קש"ת פרט לכתב שנכתב שם. אדוני היושב-ראש, ראיתי צילומים של הכתב שהופיע בפעמים קודמות במקומות אחרים, זה לא אותו כתב. אין שום ראיה.

אדוני השר, אני מבקש למתן את המשטרה. לא צריך בגלל לחץ ציבורי ליצור לחץ על אנשים או על סביבתם. אפשר לנהל את החקירה בשקט. אפשר להגיע למסקנות בנחת. אין צורך ליצור מצב שהמשטרה חייבת בכל מחיר להדליף שהנה אנשים אלה מודים ומואשמים, הנה הם אמרו כך או אחרת. השיטות האלה שלנו אינן טובות. אני מבקש למתן את המשטרה בעניין זה.

אני רוצה לומר דבר נוסף. אינני מכיר את הקבוצה, אינני מכיר את אנשיה. הזמן לי להסתובב ברחובותיה של עיר ולשאל חלק מהאזרחים. אדוני היושב-ראש, אלה הם אזרחים ממיטב האזרחים ביהדות החרדית, אנשים שכל חייהם ממיחים עצמם באהלה של תורה. אני משוכנע ובטוח שחלק ניכר מהם אינו שייך לקבוצה הזאת, אם בכלל.

לכן אני מבקש שהנושא של התנהגות המשטרה יידון בוועדת הפנים של הכנסת. תודה רבה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
נכון.

עמנואל זיסמן (המערך):
חבר הכנסת ורדיגר, אתה צריך להיות קצת יותר מאופק. מדובר ברשות השופטת.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
חסלח לי מאוד. אני לא שייך לקבוצה המתחשבת כל כך — — —

עמנואל זיסמן (המערך):
כך היית מדבר גם על דיין?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
הייתי אומר דברים אלה, בהחלט, אבל זה לא קורה.

עמנואל זיסמן (המערך):
מדובר בשופט בלתי חלוי.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
בלתי חלוי, כן.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת זיסמן, אני רוצה שתדע, שתקנון הכנסת מאפשר ביקורת על שופט בתנאי שהיא נעשית בצורה מכובדת. הוא לא חרג מכך.

עמנואל זיסמן (המערך):
אתה הקובע.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
אני יודע את מסגרת המותר. אני אחראי לדברים שאני אומר.

אמש או הלילה רוסס בצבע אדום קבר בן-גוריון בנגב. צוירו עליו צלבי קרס, ובאותיות גדולות נרשם: חכו לנו, קש"ת.

כולנו מוקיעים מעשה ונדללים זה, שנעשה על-ידי פרשעים שמקומם מאחורי סורג וברית. אבל מה הביטחון הזה כי אומנם נעשה המעשה על-ידי חוגים חרדיים, כפי שכבר קבעו? שמעתי הבוקר את השר נכון: הוא חושב שאלה כנראה החרדים. אני אומר: לא חרדים אלא פרוכוקציה. זו פרוכוקציה של חילונים כדי לשפוך דלק על הכעירה הזאת.

עדנה סולודר (המערך):
זו האשמה חמורה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
גם בנו של דוד בן-גוריון כבר הביע את דעתו הברורה.

עמנואל זיסמן (המערך):
אתה אמרת אותו דבר כאשר שרפו תחנות אוטובוסים בירושלים.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
האם לא עולה על דעתם שזו באמת פרוכוקציה, שנעשתה על-ידי כנופיות או על-ידי בודדים המעוניינים לנצל את ההזדמנות ולהקיע את כל הציבור החרדי? לי אין ספק בכך שזוהי פרוכוקציה. הם בחרו לחלל דווקא את קברו של דוד בן-גוריון, עליו השלום, כדי לחולל או להגביר סערת רוחות בישראל ולחזק את ידי משטרת ישראל, ש"הצליחה" ללכוד את המסוכנים שבחברה הישראלית.

כמובן, כלי התקשורת יודעים להדגיש כל מעצר של יהודי חובש כיפה — נעצר יהודי חובש כיפה, הדבר נעשה על ידי

לרווחת השוטר ולתנאי עבודתו. אינני חשוד בעיניהם כמי שנטפל סתם כך למשטרה ולשוטר בישראל.

לכן, לא אחת העליתי את נושא התנהגות המשטרה כדרכים אלימות, אם בפזיזות הפגנות חרדים המוחים על חילולי שבת מתוך כאב וצער, אם בהתחזקת גז מדמיע לתוך התקהלות של ציבור חרדי ללא הבחנה וללא התחשבות, אם בהתנפלויות גסות וברוטליות בתוך בתי-כנסת וישיבות כדי לחפש חשודים כביכול בהפרות סדר ציבורי. אני מבטיח לך, אדוני השר, שגם בעתיד, בעזרת ה', לא נרפה. מה שיש צורך להוקיעו — אני אוקיע.

כידוע, וגם אתה, אדוני השר, יודע זאת, אינני חשוד בהיטפלות למשטרה סתם כך, ללא אבחנה. על כן מותר לי לבקר את אלה מפעולותיה שאינן מקובלות עלי ועל הציבור שאני מייצג בבית הזה, ואני חושב שהן אינן מקובלות על רוב הציבור בישראל.

אין לי ולו צל של חשד שיש למשטרת ישראל עניין בהכפשת הציבור החרדי, כי מכיר אני היטב את השר, את המפק"ל, את הפיקוד הבכיר. אין אני כופר, חלילה, בזכותה של המשטרה לשמור על החוק והסדר, לעצור חשודים ולחוקרם. אין בכוונתנו לערער על זכות אלמנטרית זו, כבכל מדינה דמוקרטית.

מה שמדאיג ומטריד אותי, מטריד את מנוחתי, היא צורת המעצרים במקרה דנן והפרסומים המוגזמים והמקוממים, שאינם מאפשרים לעבור לסדר-היום ללא תגובה. הפרסום הרעשני והמוגזם בנושא לכידתם של ראשי ארגון קש"ת, כביכול, גרם תוך שעות להתקפה כללית על הציבור החרדי, ללעג, לעקיצות בעיתונות, ברדיו ובטלוויזיה — פשוט לעג ובוז ליהודים לבושי השחורים, כלשונם, וגם אני בתוכם, כאילו כל מעשה שלילי שנעשה על-ידי חרדים בודדים, ואפילו לא הוכחה עדיין אשמתם, יש בו כדי להכניס את כל הציבור הדתי לקטגוריה אחת ולהשמיצו.

צר לנו לקבוע, אדוני היושב-ראש, שגם מערכת המשפט מעדה במקרה דנן. שופט בית-משפט השלום בתל-אביב שדן בפרשת הארכת המעצרים כבר חרץ את משפטם של העצורים בקובעו חרם-משמעותי, כי החומר שהונח לפניו דיו כדי להרשיעם, והוא אמר זאת בטרם נפתח משפטם — אם ייפתח בכלל המשפט הזה, לי יש עדיין ספק בכך.

ההתבטאויות של השופט בעת הדיון היו יוצאות דופן במקרה דנן, ואני אצטט כמה מאמרותיו: "המשטרה עשתה עבודה נהדרת. כל אחד מהם סופרסטר. זה ממש פנטסטי". כך אומר שופט.

כאשר ביקש הסניגור לשחרר אחד מהעצורים, שנלקח בכוח למעצר בלי להתחשב בכך שהוא בתוך שבועת ימי המשתה שלו, אמר השופט המכובד: "איזה מזל נהדר יש לו, כבר הצליח להסתלק מביתו, שיגיד תודה. משהו מפריע לו להתפלל 'שבע ברכות'?" נראה שהשופט איננו יודע כלל מה זה 'שבע ברכות'. "שיתפלל כמה שהוא רוצה", כך אומר השופט. איזה מין דיבורים אלה? האם ייתכנו שפיטה מוקדמת וחלול באמונתו של הנעצר? האם זו דרכו של המשפט החילוני בישראל?

יאר לי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אולי כדאי היה לקרוא גם לשר המשפטים, שיהיה נוכח פה.

מעשי הוונדליזם של השוטרים, שפרצו בגרוזינים ובמוטות לבתי החשודים וגרמו לבהלה בכתיהם לעיני הורים, זקנים וחולים, ילדים רכים — התנהגות זו דורשת חקירה.

אני מאמין שעוד יתברר, ששוב היה זה ברווז שנופח ללא פרופורציה. עוד יתברר אם אומנם פענחה המשטרה את "העבריינות החרדית", כפי שהיא מתוארת בכלי התקשורת, ואם נלכדו אלה שצריכים לתת את הדין על מעשים שלא ייעשו, ובכל החומרה.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, דיון במליאת הכנסת. ה"ו"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

יהודי חובש כיפה, נעצר יהודי חרדי. מעולם לא שמעתי דיווח ש"נעצר יהודי ללא כיפה", או "נעצר יהודי לא חרדי". למה ההדגשה הזאת בכלי התקשורת. בטלוויזיה, ברדיו? רואים מי באמת מושל בכיפה.

עמנואל זיסמן (המערך):
הנאום שלך קשור ל-28 בפברואר.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
חברי הכנסת, נוכח מקרי החריגה וההתנהגות הבלתי הולמת בקרב השוטרים עסקה משטרת ישראל בעבר, ואולי גם כעת, בגיבוש כללי אתיקה משטרתיים, שיהיו חוקי התנהגות לכלל השוטרים.

יב. הצעה לסדר-היום

מסקנות והשלכות לגבי פיגועים של קש"ת

הייעוצג הנכון של ערכי תורה ואמונה וקדושה, כדי שיהיה ברור — כל אחד לפי דעתו — איך התורה צריכה למצוא את ביטוייה בחיים.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אבל איש אינו חולק על כך.

עדנה סולודר (המערך):
ובכל זאת שומעים זאת רק ממנו. לא שמענו זאת ממך.

אברהם רביץ (דגל התורה):
לא, אתם שמעתם זאת גם ממני. ולא רק ממני שמעתם, גם חבר הכנסת לוי דיבר וגם אנוכי דיברתי וגם הרב ורדיגר דיבר.

עדנה סולודר (המערך):
לא שמענו אותך כל השנים.

אברהם רביץ (דגל התורה):
שמעתם.

ה"ו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת רביץ, שמת לב בוודאי, שנחתי לך לגמור קריאת ביניים שנייה ארוכה מאוד. אנא, תן לחבר הכנסת ולדמן למצות את זכות הדיבור שלו כדן. בבקשה, חבר הכנסת ולדמן.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש לשאול את חבר הכנסת ולדמן.

ה"ו"ר ג' גדות:
גם אתה מבקש רשות דיבור בקריאת ביניים?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

ה"ו"ר ג' גדות:
בבקשה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הרב ולדמן, אני רוצה לומר לחברי, חברי הכנסת, ולכל מי ששומע אותי: יהדות התורה, אנחנו, מגנים כל אלימות. אין צורך להיות יפה-נפש ולחזור על זה כמה פעמים — — —

ה"ו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת לוי, תודה רבה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אנחנו, יהדות התורה — — —

ה"ו"ר ג' גדות:
מכאן אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 449, שנושאה: מסקנות והשלכות לגבי פיגועים של קש"ת. אני מזמין את חבר הכנסת אליעזר ולדמן. בבקשה.

אליעזר ולדמן (התחיה):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להצטרף לדברי המחאה של קודמי הנכבדים, חבר הכנסת יאיר לוי וחבר הכנסת אברהם ורדיגר. אני מצטרף לדברי המחאה על ההתנהגות הברוטלית, כפי שאנחנו שומעים, התנהגות מיותרת שאינה במקומה. שמענו את התלונות של המשפחות. הרבנים האלה אכן דורשים בדיקה, חקירה וטיפול כהתאם למה שיתגלה בחקירה.

אני רוצה גם להצטרף למחאה, ולא בפעם הראשונה, על האווירה של התקופה האחרונה, אווירה של קריקטורות, אווירה של האשמה כוללת כלפי ציבור של יהודים שומרי מסורת, שומרי תורה ומצוות כאלה ואחרים, על כל מעשה חריג שנעשה או שלא נעשה, לפני שנשפט, לפני שנקבע, ואפילו אחרי שנשפט ונקבע: אווירה של האשמות כוללות ויחס של לגלוג וכוח כלפי אלה הרבקים בערכי מורשת ישראל.

ובכל זאת, אני רוצה להקדיש את עיקר דברי לאותן תופעות מחירדות, שאינני יודע — ואיננו יודעים — עדיין מי עשה את המעשים, אם אלה שנעצרו עשו את המעשים, אבל אנחנו יודעים על חלק מהמעשים שנעשו בשם התורה, בשם ערכי תורה ואמונה. ואני רק רוצה להזכיר: במאי 1986 — מריחת צבע שחור על דלת חנות מכולת ברחוב זכריה בכני-ברק; ב-26 בפברואר 1987 — פיצוץ בקיוסק של דוד גרין ברחוב רבי עקיבא פינת רבי טרפון — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):
זה היה בעיתון. מה אתה מחדש לנו? למה להגדיל את ההסתה עליי כבוד הרב ולדמן?

ה"ו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת רביץ, אני מעריך את ההתעוררות הזאת, בוא נדחה זאת לימים הנוראים. בואו נקים עכשיו את הדיון בשקט. חבר הכנסת ולדמן, בבקשה.

אליעזר ולדמן (התחיה):
ידידי, חבר הכנסת הרב רביץ, המקום הזה הוא לא רק בשביל חידושים. הוא כדי להביע — כל אחד לפי דעתו — את

היור"ג ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת ולדמן. חברי הכנסת, כפי שנקבע קודם לכן, אנתנו איחדנו את ההצעה לסדר-היום מס' 441 עם ההצעה לסדר-היום מס' 449, ועל שתייהן ישיב שר המשטרה. אני מתכבד למסור את רשות הדיבור לשר המשטרה. בבקשה.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כחודש נדרשה הכנסת לנושא הקרוי קש"ת, ובתשובתי על הצעות לסדר-היום הסברתי אז מה שהיה ידוע למשטרה אז; כלומר, שמדובר בגוף המתקרא קש"ת שהתחיל לפעול ב־1971, ומאז ועד ימינו אלה מדי פעם גוף, או אנשים המתקראים בשם הזה, עושים פעולות חבלה, הצתה, הנחת חומרי-נפץ, כאשר בשנת 1988 היו עשרה מקרים של הנחת חומרי-נפץ בדוכני עיתונים בכני-ברק והיה מקרה אחד של הנחת בקבוקי תבערה על כביש תל-אביב—ירושלים. אחרי כל פעולה כזאת דאג משהו לצלצל למערכת עיתון ולהודיע, שהפעולה בוצעה מטעם קש"ת.

אם כן, מסרתי אז, שעד כמה שידוע למשטרה, לא מדובר כאן בגוף הייררכי עם מערכת פיקוד, אלא מדובר כנראה בהתארגנות אד-הוק של כמה אנשים המכירים זה את זה ומחליטים מטעמים אידיאולוגיים לנקוט פעולה שבאה לפגוע בנושא שלדעתם הוא בלתי-מוסרי או בנושא שלדעתם הוא בלתי-יהודי וכדומה.

בעקבות עשר הפעולות האלה שנערכו ב־1988, הקימה המשטרה צוות חקירה מיוחד, של אנשי היחידה המרכזית בתל-אביב, וזה הפעיל מערכת מודיעין ופתח במה שנקרא במשטרה חקירה שקטה, חקירה סמויה. במהלך חקירה זו נאספו ראיות נגד כמה אנשים. אז החליטה המשטרה לצאת לחקירה גלויה. היא פנתה לבית-המשפט, וקיבלה מבית-המשפט צו מעצר נגד עשרה אנשים וצו חיפוש. עם הצווים האלה — כרת, כדין וכחוק — ביצעה המשטרה את המעצרים.

המעצרים בוצעו כלילה, כמו רוב המעצרים, כי בדרך-כלל נמצאים האנשים כלילה בביתם, וביום קשה יותר לאתרם. המעצרים התבצעו אחרי שהמשטרה וידאה, שהאנשים אכן לנים בבית. הפעולה התנהלה כחוק. הווי אומר, השוטרים הגיעו לדלת הדירה, דפקו על הדלת, הודוה, הראו את תעודות הרשיון של השוטר דרך העינית שבדלת. ואכן, מתוך עשר דירות — כשבוע דירות פתחו את הדלת. בשלוש דירות, מסיבות השמורות עם בעליהן, לא פתחו את הדלת. המשטרה נאלצה לפרוץ את הדלתות, וזאת לפי החוק ולפי צו של בית-משפט. מדוע לא פתחו את הדלת בשלוש הדירות האלה? — בבקשה לא לשאול אותי, אלא לשאול את דיירי הדירות האלה.

מעבר לנזק שנגרם לשלוש הדלתות הללו, לא נגרם כל נזק. אני דוחה את הטענות שהשמינו חברי הכנסת שהעלו כאן את ההצעה, על התנהגות ברוטלית של המשטרה. המשטרה התנהגה לפי החוק. אילולא סיירו לפתוח את הדלת, גם הנזק הקל הזה לשלוש הדלתות לא היה נגרם.

לא שמעתי משום חבר כנסת — — —

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, תרשה לי — — —

שר המשטרה ח' בר-לב:

עוזב אותי. דיברת מספיק. אני לא מרשה לך. עכשיו תקשיב ותשמע.

היור"ג ג' גדות:

לא, חבר הכנסת לוי, זה לא הוגן. קיבלת ברשות, אנא. אפשרו לי לסיים את הישיבה באופן מסודר. זכות הדיבור לחבר הכנסת ולדמן. בבקשה.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני שמח, ידידי חבר הכנסת לוי, שכולם מגנים, ולכן אני רוצה לומר את דברי, והם ישתלבו בתוך דבריך.

המעשים האלה מהווים שיטה על-ידי מי שנוקטים אותם, שיטה של נקיטת אמצעים אלימים מצד יהודים שכביכול מייצגים יראת ה' ומטרתם אומנם להביא לשמירת ערכי תורה ומצוות, מוסר ואמונה, והדבר משפיע על כלל מערכת היחסים שבין יהודים דתיים לשאינם דתיים.

בחור רב בישראל מוצא אני לנכון, מתוך אחריות, להעיר מתוך כאב עמוק לכל אחי ורעי החרדים לדבר ה' וחשים אחריות לדמותן של תורה ואמונה, קדושת עם ישראל וארץ-ישראל ורוצים לקרב את אחינו בני ישראל ליחס של כבוד והכרה, לאורחות אמונה וקיום מצוות: רבותי, לא זו הדרך. כל הרמת יד על אדם ורכוש, כל זריקת אבן או פצצה, שרפת חנות — כל אלו מהוות פגיעה חמורה בערכי תורה, מעוותות את דמותה האמיתית של הקדושה הישראלית, מרחיקות יהודים מאמונה ומלכות שנאה לכל הקדוש והיקר לנו. והדברים האלה חייבים להיאמר. לא יועיל שתגידו: זה "מה יפית", הדברים האלה חייבים להיאמר. ואני מכוון אותם לא כלפי פלוני או אלמוני, אני מכוון אותם כלפי מי שעשה את המעשים האלה. ואיני יודע מי עשה את המעשים האלה, אבל עשו אותם בשם התורה והאמונה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אליעזר ולדמן (התחיה):

שרפת חנות בכני-ברק וכל הכרוך בכך, יודעים שזה נעשה בשם תורה ואמונה.

אני רוצה לצטט משפט מדברי מרן הרב קוק זצ"ל, וכך הוא כותב: "הקדושה העליונה היא מלאות אהבה, חסד וסבלנות. השנאה, הדין והקפדנות הינם תוצאה של שכחת ד' ודעיכת אור הקדוש".

אומנם יש, לצערנו, דברים מכאיבים ומסעירים אפילו כל מי שאמונה, קדושה ומסורת ישראל יקרות לו. ואף מי שאינו אמן בשלמות על תורת ישראל, תופעות מסוימות נגד ערכי מסורת ישראל מכאיבות ומצערות את הנפש. אבל כל הנושא באחריות לערכי תורה ויראת ה' נגעה בלבבו חייב לדעת כיצד לבטא כאב זה. חייבים אנו לכלכל מעשינו בהתאם לרוח של תורה וקדושה. רוח של קדושה מכוונת לקרב ולא להרחיק, להביא לידי יחס של כבוד וחיבה לערכינו הנצחיים ולא ללכות שנאה העלולה להביא למעשים הפוגעים בדברים היקרים ביותר לנו.

לכן צריך גם לבקש מאחי ורעי המכונים חילונים, ובעיקר ממנהיגי הציבור, להיות קשובים ורגישים לערכים מסורתיים ולכאבם של אלה הדבקים בערכים קדושים אלה ולהשפיע כל אחד כמידת יכולתו על כלי התקשורת למנוע אותו כזו, אותן התקפות חסרות רסן על ציבור שלם של חרדים ודתיים מכל הגוונים הנאמנים לתורה, לאמונה, לקדושה, לארץ-ישראל ולמדינת ישראל ומבטאים באורחות חייהם בצורה אמיתית את ערכי התורה עם הגינוי והאחריות לעקירת זכר של מעשים חריגים אלה, שהם מהווים חילול ה'.

לכן אני מבקש שהכנסת תדון בכך.

נעצרו עשרה אנשים, החקירה החלה. כעבור פחות מ-48 שעות הובאו העשרה בפני שופט. השופט שחרר אחד מהם בערבות, ולתשעת האחרים הוא האריך את תקופת המעצר בשישה עד תשעה ימים.

אני מציע לכנסת לחכות עד תום החקירה — ואם יוגש כתב-אישום, לחכות עד הגשת כתב-האישום — לפני שגוזרים אם מדובר פה בהגזמה או לא.

אני יכול לומר לכם, שמשטרת ישראל לא היתה עורכת את המעצרים האלה אילולא היו לה ראיות מספיקות בעיניה, המצדיקות זאת. שופטי ישראל לא היו נותנים צו מעצר וצו חיפוש אילולא השתכנעו שיש סיבה לעשות זאת. שופט בישראל לא היה מאריך את המעצר לצורך חקירה אילולא חשב שהמעצר דרוש.

אני מציע לחברי הכנסת להסתפק בהודעתי ולחכות עד תום ההליכים, עד שתסתיים החקירה. אם יוגשו כתב-אישום — עד אשר יגזור גזר-הדין. בית-משפט בישראל יקבע אם האנשים האלה אשמים או לא.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר. אדוני השר, האם הצעת להסיר את הנושא מסדר-היום?

שר המשטרה ח' ברילב:

הצעתי שחברי הכנסת יסתפקו בהודעתי. לא הצעתי להסיר. אם הם מסתפקים בדברי — הם מסתפקים.

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אתה צריך לשאול קודם את המציעים אם הם מסכימים להצעת השר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת ביטון, אני מודה לך על עזרתך. אבל מה אעשה וחבר הכנסת רביץ, באמצעות סגנית מזכיר הכנסת, ביקש את רשות הדיבור.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא לא יכול לבקש.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, זו טעות שלי.

האם למציעי ההצעות יש הצעות אחרות מזו שהודיע כרגע השר? האם הם מסתפקים בהודעתו של השר, או לא? אשאל אחד אחד. חבר הכנסת יאיר לוי, שהופיע במקומו של חבר הכנסת גמליאל, האם אתה מוכן להסתפק בהודעת השר? כן או לא?

עדנה סולודר (המערך):

חבר הכנסת לוי, תגיד "כן" או "לא".

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת לוי, כן או לא? האם אתה מקבל את הודעת השר ומסתפק בה או שאינך מקבל את הודעת השר?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני רוצה לשאול שאלה קטנה.

היו"ר ג' גדות:

אתה צריך פשוט להודיע "כן" או "לא".

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת לוי, אני לא נותן לך את רשות הדיבור.

שר המשטרה ח' ברילב:

דיברת מספיק. תקפת והאשמת אנשים על מילוי תפקידם לפי החוק.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני רוצה לציין נקודה אחת.

שר המשטרה ח' ברילב:

אתה רוצה לציין, אבל תרשה לי לסיים לציין.

היו"ר ג' גדות:

כבוד השר, אבקש את סליחתך לרגע. חבר הכנסת לוי, אני מבקש ממך שלא לקרוא עוד קריאות ביניים. אני מודה לך.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

בדין כולו?

היו"ר ג' גדות:

לא, בתשובת השר.

שר המשטרה ח' ברילב:

אני דוחה את הטענות על חיפושים ברוטליים והתנהגות ברוטלית. השוטרים, בכל מקום שפתחו את הדלת, שאלו: אדון זה וזה ישנו? — ישנו. עצרו ולקחו אותו. שאר דיירי הבית נבהלו — זה דבר טבעי, אבל מכך אין מנוס.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

האם אפשר לבדוק זאת?

שר המשטרה ח' ברילב:

הכול אפשר לבדוק, אבל לא צריך לבדוק כל דבר, משום שהדברים ברורים. אתה לא ראית כלום, לך סיפרו. מי סיפר? — אנשים הקשורים לעניין. שמעתי את אשתו של אחד העצורים ברדיו. מה מצפים שאשת עצור תגיד? — בעלי עבר על החוק, בעלי הניח חומר חבלה? מה מצפים ממנה?

רבותי, אם רוצים להגיש תלונה קונקרטית, נא להגיש תלונה קונקרטית, והיא חיובך. אבל לדבר בהכללות — התנהגו בצורה ברוטלית, פרצו, הרסו — זה לא הוגן, לא נכון ולא נאה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אבל השר אמר שכן פרצו.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן נוהגים כלפי האוכלוסייה הערבית.

שר המשטרה ח' ברילב:

אם יש תלונה קונקרטית, בבקשה להגיש תלונה קונקרטית והיא חיובך. תלונה קונקרטית אומרת: בשעה זו, במקום זה עשו כך וכך. זאת אני מוכן לבדוק. סיפורי מעשיות בכלי התקשורת — אין לי מה לבדוק.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מודה לשר.

שר המשטרה ח' ברילב:

אם כן, פעלו לפי החוק, פעלו לפי צו בית-משפט. נכון. המשטרה ריכזה כוח גדול, משום שקורה לפעמים, שבעת מעצרים מתעוררת מהומה וכוח משטרי גדול גם מרתיע, גם מרגיע וגם מבטיח את כיצוע המעצרים כמקרה של התנגדות. פה לא היה צריך זאת, פרט לאותם שלושה מקרים, שבהם צריך היה לפרוץ את הדלת.

המכובדת הזאת שבו הם אומרים: לא אנחנו, אנחנו לא פושעים, אנחנו מגנים את הפשע. והאחד גובר על חברו.

אני פונה אל חברי, חברי הכנסת הדתיים במיוחד. אני חושב שאנחנו צריכים להפסיק את ההתכוונו הזאת. אנחנו לא חייבים להוכיח איש שאנו אזרחי ישראל נאמנים ואמונים עלי חוק. גם בדיון שנערך לפני זמן באותו נושא הערנו את ההערה הזאת. ומעתה ועד עולם, ולא משנה מי היה הפושע, אם הוא אזרח במדינת ישראל, מקובלים עלי ידיה ודרכה של המשטרה. ואם היא עשתה הפעם משהו קשה יותר — אני חושב, והודעתו של השר עלי היתה מקובלת, שמה שהיינו צריכים לעשות זה באמת להגיש תלונה למשטרה, וזאת צריך לעשות. אבל, רבותי, חברי הכנסת הדתיים מצד אחד, וחברי הכנסת שעדיין אינם דתיים מצד שני — — —

עדנה סולודר (המערך):
עדיין.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אנא, הפסיקו להכריח אותנו להופיע בפניכם בשירת "מה יפית".

עמיר פרץ (המערך):
אנחנו לא העלינו זאת לסדר-היום.

אברהם רביץ (דגל התורה):
הפסיקו להכריח אותנו להופיע בפניכם בשירת "מה יפית" עם הערות מסוג זה ואחר על-מנת שנצטרך להוכיח את צדקתנו. לכן אני מציע להעביר זאת לוועדה.

עמנואל זיסמן (המערך):
אתה יודע מה היה קורה לו התפוצצו מטעני חומר הנפץ?

אברהם רביץ (דגל התורה):
לא היה מתפוצץ דבר. הם קוני-למלך. עוד ימצאו שלא היה שום דבר.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת רביץ. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):
אני מבינה שיש הצעה אחת — — —

היו"ר ג' גדות:
רבותי, המיקח וממכר הזה אינו נאה, שהרי חבר הכנסת ורדיגר הודיע הודעה, ואלמלא הודעתו זו לא הייתי מזמין חברי כנסת להציע הצעות אחרות. לכן דבריו נרשמו ואגמור את התהליך הזה עד תום ולא אכנס עכשיו למיקח וממכר. תודה. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):
אני מבינה שהשר הציע להעביר את הצעת חבר הכנסת ורדיגר לוועדה.

היו"ר ג' גדות:
לא, השר הציע להסיר זאת מסדר-היום, לאחר ששלושת חברי הכנסת לא התאחדו סביב הצעתו של השר.

עדנה סולודר (המערך):
כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת ורדיגר לוועדה.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אבל הוא הציע זאת. את לא יכולה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
למה אתה גורם לי להתאמץ?

עדנה סולודר (המערך):
כי זה הנוהל.

היו"ר ג' גדות:
זה הנוהל, מה אעשה? זה לא עניין של מיקח וממכר. האם אתה מסתפק בהודעתו של השר?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני רוצה להסתפק בהודעתו של השר.

היו"ר ג' גדות:
תודה. חבר הכנסת ורדיגר, האם אתה מסתפק בהודעתו של השר?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — —

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת לוי, אתה לא יכול להפריע לי לנהל את הישיבה. לא אתן לך רשות דיבור. אנהג לפי התקנון. חבר הכנסת ורדיגר, האם אתה מסתפק בהודעתו של השר?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
אני רוצה להעביר את ההצעה לוועדת הפנים.

שר המשטרה ח' ברי"ב:
לא, אם הוא לא מסכים — אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ג' גדות:
הבנתי. חברי הכנסת, מאחר שלא היתה הסכמה — ודי בכך שאחד לא הסכים — לקבל את הודעת השר להסתפק בדבריו, הרי שיש הצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים. בהקשר זה, האם יש הצעות אחרות? אני מבין שכן.

ראשון הדוברים — חבר הכנסת רביץ, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברי"ב:
אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי להסיר את ההצעה.

היו"ר ג' גדות:
אצטרך להצביע על כך, אדוני השר. אבל קודם לכן יש הצעות אחרות.

עדנה סולודר (המערך):
נדמה לי שאני הצבעתי ראשונה.

היו"ר ג' גדות:
חברת הכנסת עדנה סולודר, תקבלי את רשות הדיבור מייד. כלי לפגוע בך, השם היה מונח אצלי ראשון על השולחן. בטעות או שלא בטעות, ואני נוהג על-פי צדק אלמנטרי. לכן — רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ, בבקשה.

אברהם רביץ (דגל התורה):
כבוד היושב-ראש, אדוני השר, אני דווקא רציתי להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הרב ולרמן מסדר-היום, אבל בגלל הפרוטוקול איאלץ לבקש להעביר את הצעתו של הרב ולרמן לוועדה.

אדוני היושב-ראש, מה שמחירי אותי בכל הפרשה הזאת יותר מכול היא העובדה, שכאשר נתפס חשוד דתי, חשוד בפשע שנקרא אולי דתי, מתחיל מצעד של חברי כנסת לכמה

עדנה סולודר (המערך):

החבר המציע מציע להביא זאת לדיון בכנסת ולא בוועדה, עם כל הכבוד. אני אומנם עדיין לא הפכתי לשומרת מצוות, אבל את תקנון הכנסת אני מכירה.

היו"ר ג' גדות:

אבקש לרגע את סליחתך. חבר הכנסת רביץ, הרי רק לפני שנייה עשית בי שימוש וקראת להגנתי, רק כדי שלא יפריעו לך. לכן, אנא, אני קורא לך שלא להפריע לה. בבקשה, חבר הכנסת סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מעידה על עצמי, חברת כנסת חופשית בדעותיה, לא דתייה, אבל מעריכה מאוד את החברים שומרי המצוות שבכית הזה. אני גם מעידה על עצמי, שבמשך שבע השנים שאני יושבת בכנסת לא שמעתי מחקפה כזאת מהחברים, חברי הכנסת הדתיים, על המשטרה. לא שמעתי מחקפה כזאת על זה שמזכירים את שומרי המצוות כבעלי כיפה, והם שומרי מצוות, ולא מזכירים אותם בשם. שמעתי כאן לא אחת ביקורות כאלה על מגורים אחרים, ואינני חושבת שפה אנחנו מחפשים פרוכקציה. אבל אני מעידה על עצמי שלפני ארבע או חמש שנים, כאשר היו הפעולות הראשונות של קש"ת וחוללו קברים של נשיאי המדינה בהר-הרצל, אני הייתי זו שהעליתי את הנושא מעל כמת הכנסת.

אני מוכרחה לומר, ששמחתי לשמוע את דבריו של הרב ולדמן. אני מתפלאת שבמשך שנים אנשים חרדים מבני-ברק לא מוקיעים את מי שמתחללים כבעלי תנויות ובאנשים אחרים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני לא גר בצפת ולא בבני-ברק.

עדנה סולודר (המערך):

לא דיברתי אליך, דיברתי כללית. אבל יש כנראה איזו ממרה בנושא הזה.

אני לא חושבת שאנחנו יושבים כאן בשביל לעשות פרוכקציה. אני מקווה שהצדק יצא לאור. כל זמן שאדם לא נשפט הוא בבחינת זכאי, אבל הוא בבחינת זכאי גם בעיני וגם בעיני המשטרה. המשטרה פועלת בתוקף צו של בית-משפט. לכן אני חושבת שההתקפה שהיתה כאן על המשטרה איננה מוצדקת, ועל כן מצאתי לנכון לכבר את הנושא בוועדה.

יג. הצעות לסדר-היום*

אי-סדרים בבחינות ובמינוי דינים

היו"ר ג' גדות:

ברשותכם, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 267, 293, 307 ו-325, בנושא: אי-סדרים בבחינות ובמינוי דינים — מאת חברי הכנסת אברהם רביץ, רפאל פנחס, יאיר צבן דוד צוקר. שלושת הראשונים נימקו את הצעתם אתמול. האחרון שבהם, דוד צוקר, ינמק היום את הצעתו לסדר-היום, שמספרה 325. חבר הכנסת צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יודע שאנחנו עוסקים בנושא מינוי דינים, נושא הראוי לזהירות מופלגת, שכן אנחנו דנים במי שסמכותם, תפקידם, שווה, זהה, דומה לתפקידם של שופטים בישראל, וכך אנסה לנהוג, אף שהקורה

* "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 882.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר. רשות הדיבור לחבר הכנסת וירשובסקי, אלא שהיתה בקשה להצעה לסדר, וברשותך אפשר אותה קודם.

חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, מכיוון שמדובר פה בבעיה סבוכה, שמצד אחד יש לה אספקטים ציבוריים ומצד שני היא נמצאת בהליכי משפט, שאלתי את המציעים ונראה לי שהם יסכימו לקבל את הודעת השר, כפי שהיא נמסרה לפני שהציע השר להסיר את ההצעה מסדר-היום, כמובן בידיעה שאם תוך כדי המשפט לא יחבררו תלונותיהם על התנהגות המשטרה, הם יעלו מחדש את הנושא. אני מבקש להציע זאת. אם השר מסכים ואם המציעים מסכימים, נראה לי שאפשר יהיה לסכם את הנושא בהודעה הזאת. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך. אני חושב שלא אחרוג מן התקנון אם אחזור ואשאל את שלושת חברי הכנסת: האם כל אחד מכם לחוד ושלושכם ביחד מסכימים להסתפק בהודעת השר? חבר הכנסת יאיר לוי מסכים?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

מסכים.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת ורדיגר מסכים?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

מסכים.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת ולדמן?

אליעזר ולדמן (התחיה):

מסכים.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, מאחר שהשלושה מסתפקים בהודעתו של כבוד שר המשטרה, הריני קובע שהודעתו נרשמה, וכזאת מסתיים הדיון בהצעות אלה לסדר-היום.

דברים שנאמרו אתמול. אי-אפשר לנסות להידמות למדינה מתוקנת, אבל לקיים סדרי מבחן כאלה, שבהם נכשלים במבחני ההסמכה עזערו ב-1985 ולא קיבלו עד היום תשובה על ערעוריהם. האם זאת מערכת מתוקנת? סליחה, האם זו מערכת מתוקנת שבה עומד להגיע לוועדה דיין שיש לו תעודה של — איך נאמר זאת בלשון פרלמנטרית — של מי שאין דעתו שקולה לגמרי, ומבקשים להעלות אותו בערכאות? אז תחליטו מה רוצים: מדינה מתוקנת, כלי ממלכה, או שטעטל. תחליטו, ותנו לבן-אדם להחליט אם הוא רוצה לבוא ולהישפט אצלכם, או לא. תהפכו זאת להתאגדות וולונטרית, וזה מקובל.

אם אתם רוצים לקיים מערכת מתוקנת, מדוע אינכם נוקטים פומביות, אדוני השר? על זה אתה מופקד. יותר מדי דברים כמוסים, יותר מדי דברים חסויים. יותר מדי פעמים, אדוני השר, לא ענית לחריש על שאלות שהפנה אליך בעניין הזה. אגב, חריש אינו מרכה לשאול שאלות. אפילו על מעט השאלות הללו אי-אפשר לענות?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חריש שואל פחות מדי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
היועץ המשפטי אינו כשר לעסוק בקבלה, בתחום הנסתר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי זאת הסיבה. אינני בטוח שהוא יסכים עם הדיאגנוזה הזאת.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא כל אחד יכול לעסוק בקבלה.

היו"ר ג' גדות:
אני שמח על ההסכמה בין חברי הכנסת, אבל אולי תסכימו גם אתי שהוא צריך לסיים את דבריו?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, אתמול הרגשנו שקצת הוטעינו, לא משום שהערת שהדין לא התקיים, אלא בעניין כינוסה של הוועדה. בכל הכבוד, יש בוועדה הזאת נציגים של הדיינים? אני הבנתי שלא. האם לפני שבועיים, כאשר עמדה להתכנס הוועדה, היתה נציגות של הכנסת? לא היתה. סליחה, מה זה, מחטפים, או שזו מדינה מתוקנת, או שזו מערכת ממלכתית? מותר לעשות מחטפים בהתאגדות וולונטרית, גם זה מאוד מוגבל, אבל אל תכריחו אותי לבוא אל מקום שמצד אחד מתגדר בממלכתיות, אבל מצד שני מנהל את העסק כמו איזה קיוסק מדרגה אחרונה. אדוני השר, אתה מופקד על הממלכה. עמדתך האישית, אמונתך, היא עניין פרטי בלבד במקרה הזה. אתה צריך להקפיד על הפומביות ולדאוג שהעניין יתנהל כסדרו, להשיב לכללים של היועץ המשפטי ולהיענות להם, ולפרסם תקנות בזמן ולדאוג שאולי, יהיה בוועדה נציג של בית-המשפט העליון; וחבר הכנסת יאיר צבן דיבר על כך אתמול. אולי ייכלל בה שר המשפטים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אקס אופיצי.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן, שיהיה חבר בוועדה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
האם בוועדה למינוי שופטים אתה מציע שיהיה דיין? צריכה להיות הקבלה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אין להשוות. זו מערכת כוללת וזו מערכת סקטוריאלית.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הכול טוב והכול יפה — ראש עירייה, ראש עירייה. זו ראייה נוספת לכך שאסור היה לתקן את החוק.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צבן, אתה מפריע כחבר הוועדה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בכל אופן, אני מביע את הפליאה שלי, אולי גם את כעסי, על כך שהנציג השני של הכנסת, שאמור לייצג גם אותי בוועדה, לא נוכח כאן היום ולא היה נוכח אתמול.

הכניסה לעולם הדיינות מקפלת בעבורי כמעט את כל הסתירות שאפשר לראות בערבוב הנורא הזה, המסוכן לכולם, של דת ומדינה. הוא מגלה את כל הסתירות שיש בקיום של דת ומדינה בצוותא, תחת קורת-גג אחת, שכן חלק מן המעורבים בסיפורים הללו, בפרשיות הללו, מבקשים אומנם ליהנות מכל כלי הממלכתיות, אבל מנהלים את העסק כאילו מדובר באיזה שטעטל קטן, ודאי שלא על-פי אמות-מידה ממלכתיות, מתוקנת, פומביות, גלויות, כאילו מדובר באיזה עניין פרטי של איזו קהילה קטנה, שתכתיב לרוב את מעשיה.

אני רוצה להמחיש את העניין הזה, את הסתירה הגדולה הזאת. דיינים, מעמדם — וכך ראוי שיהיה, כל עוד הדת והמדינה לא תחליטו להיפרד — הוא כשל שופטים. בית-המשפט העליון התייחס לזה כמה פעמים. אבל אם מעמדם הוא כשל שופטים, יש יותר מדי מקרים, הדבר נפוץ מדי, שבהם דיינים לקחו לעצמם חירות להתבטא התבטאויות פוליטיות שלא היו עולות על דעתו של שופט בישראל. גם בעניין זה — חבר הכנסת צבן, אתה יודע זאת טוב מכולנו — פסק בנ"ץ דברים ברורים. אי-אפשר להחזיק במקל בשני הקצוות: גם להיות דיין, גם לרצות להיראות שופט, וגם להתבטא כאילו מדובר באיזה נציג של מחנה, של תפיסה פוליטית; אי-אפשר.

אי-אפשר, מצד אחד, לרצות לנהל מערכת מתוקנת, כפי שמדינה דורשת, כפי שהממלכתיות דורשת, אבל, מצד שני, לקיים מערכת שבה יש תופעה מדהימה של נפוטיוס, העדפת קרובי משפחה. תארו לכם, שנושא בית-המשפט העליון היה מבקש מחר בוועדה למנות את אחיו לבית-המשפט העליון.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
או לבית-משפט השלום.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
או היה מציע את שני אחייניו לבית-משפט מחוזיים, את חתנו לבית-משפט שלום ואת גיסו לבית-משפט שלום.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אין לו משפחה כל כך גדולה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ואתם יודעים — למרות ההערות העליונות במקצת הנשמעות פה כאלום — שזה המצב, נושא בית-הדין הרבני העליון, שיש מקרובי משפחתו נמנים עם הדיינים — או או ממלכתיות, או כלים ממלכתיים, או שתנהלו מערכת וולונטרית. ירצה משהו לבוא ולהישפט אצלכם — יבוא; לא ירצה — לא יבוא. אי-אפשר להחזיק במקל בשני הקצוות.

אתם לא יכולים לבוא ולרצות, אדוני השר — ואתה ממנה מבחינה זאת מטעם הממלכה, אתה שליחה של הממלכה לעניין הזה — לקיים מערכת מתוקנת, או להתיימר שזו מערכת מתוקנת, אבל לקיים סדרי מבחנים כל כך חמושים. עמדו על כך חברי אתמול, וחבל שארחיב בעניין. אני יודע, שאדוני השר קרא את הפרוטוקול, לכן אין צורך שאחזור על

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

הי"ר ג' גדות:

אולי אני אסדר לכם איזה חדר נפרד?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לסיים את הצעתי. אם לקיים זאת בדרך מתוקנת, הרי נוסף על הפומביות, נוסף על העובדה שבכלי תעודת לא-שפוי לא יכולים להתמנות לשופטים, נוסף על כך שלנופטים אין מקום במערכת כזאת, יש להכניס למערכת הזאת את שר המשפטים, אם רוצים מערכת מתוקנת, יש להכניס נציגי דיינים, נציגי הכנסת. אולי שופט בית-המשפט העליון ראוי שיהיה נציג במערכת הזאת? הוועדה צריכה להתכנס באופן מסודר, מאורגן, וזאת אהריותך, אדוני השר.

אם יורשה לי לחלק ציונים, הרי עד עכשיו, גם בתקופה שאתה אחראי לה — לא מנהל אותה אבל אחראי לה — התנהלה המערכת הזאת באופן מרושל, לא מסודר ולא מכובד. לשיטתכם, לטעמכם, זה איננו מכובד. תודה.

הי"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת צוקר. אני מזמין את שר הדתות, בבקשה. השר ישיב על כל ארבע ההצעות לסדר-היום.

השר לענייני דתות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול אני מבקש להתנצל לפני הכנסת על שלא השתתפתי אתמול בדיון. זו היתה טעות שלי, שלא באשמת הכנסת או המציעים. להיפך, אני מודה להם על שכאשר ביקשתי בפעם הקודמת לדחות, הם נענו לבקשה. אני הייתי בדרום ונודע לי שההצעות תועלנה רק כשכבר הייתי שם. נדמה היה לי שהצעות לסדר-היום של חברי הכנסת עולות בדרך כלל כימי רביעי בשבוע. הכנסת השתנתה, כנראה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

טוב שנשמע לדרום. הרי נאמר, שכל הרוצה להחכים ידרים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

הוא יכול גם להצפין.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה בדיון על התקציב.

השר לענייני דתות ז' המר:

חבר הכנסת צבן, זו היתה הסיבה לנסיעתי לדרום.

קראתי את הדברים שנאמרו אתמול על-ידי חברי הכנסת, ואני גם מודה לכל מי שהיה שותף לכך שנוכל לסכם את העניין היום. קראתי את הדברים, וכמוכן שמעתי גם את דבריו של חבר הכנסת צוקר.

אני אומר כמה דברים, ואני מבקש מחברי הכנסת לשמוע אותם עד סופם כדי לראות את התמונה כפי שאני רואה אותה.

בשונה מהנימה שעלולה היתה להשתמע בדיון שהתנהל כאן בעיקר אתמול, אבל גם היום, אני טוען שמאז נכנסתי לתפקידי אני פועל בדרכים שונות לשיפור מצב בתי-הדין מבחינת תפקודם, ולא פחות מזה בנושא הנראה לי חשוב, והוא הרגישות של הדיינים ושל בתי-הדין כלפי האזרחים הבאים בשעריהם לדיונים בתקופות קשות בחייהם. למשל, הטענות, הכאב והקשיים של מי שנקראות "מסורכות גט" — אחרים קוראים להן "עגונות" — זה נושא הנמשך שנים רבות. אנחנו משתדלים עכשיו בדרכים שונות להתמודד עם הבעיה הזאת, יחד עם הרבנים הראשיים, יחד עם בתי-הדין ועם גורמים נוספים.

אני אומר את הדברים האלה בעיקר מפני שחלק ממה שנשמע כאן אתמול יצר את הרושם, כאילו עד לפני תקופה קצרה מאוד היה עידן נהדר של דיינות ופתאום קרה משהו. על זה אני רוצה להגיד, שהדבר לא נראה לי נכון. אם יש טענות לגבי עצם הדברים, הרי הם דברים המתמשכים לאורך זמן ודווקא עכשיו אנו פועלים בנדרן. אני, למשל, רואה כמשימה מרכזית בקרנציה הקרובה את הטיפול בנושא של בתי-הדין, מהבחינות שהזכרתי וגם מבחינות שהועלו כאן, ועוד אני אליהן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

סליחה, מי היה שר הדתות הקודם?

השר לענייני דתות ז' המר:

אני.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

והקודם?

השר לענייני דתות ז' המר:

אני כיהנתי שנתיים. אני לא זוכר את כולם. הראשון היה הרב מימון.

אברהם רביץ (דגל התורה):

היתה תקופה שהרב טולידנו היה שר הדתות:

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

והוא בוודאי אשם בכול.

השר לענייני דתות ז' המר:

הנה הרב רביץ מצא מנין נובע הכול.

אבל האמת היא, שוהי מערכת שיפוטית. זה לא שייך בדיוק לזהותו של שר הדתות הקודם, ד"ר בורג, או לאחרים. זו מערכת שיפוטית, על המיוחדות שיש בה, ובכלל זה החביעות כלפיה.

יש בעיות רבות בבתי-הדין הרבניים, ואנחנו שוקדים על תוכנית שלמיטב הכרחי תביא לחיזוק מעמדם ולתיקונם בפעולתם, וזה עיקר הבעיה. את הבעיות האלה לא נפתור, כמוכן, בדיון הזה. כאשר תהיה תוכנית שתתממש ותתגשם אני אביא אותה לכנסת בצורה זו או אחרת.

היום הועלתה כאן בעיקר סוגיה אחת, והיא סוגיית המינויים, לרבות. הבחינות ודרך ההתמנות. זו סוגיה חשובה. אני רוצה לומר לחלק מחברי הכנסת, שאני דוחה כל ניסיון המשתמע מהדברים שהועלו כאן, וכך אני מרגיש בחלק מן הדברים, להכתיב, תחת מסווה של דאגה לנוהל התקין, ולהטיף להעדרה — כפי שאמר כאן אחד מחברי הכנסת שאיננו נמצא באולם כרגע, ואני מתכוון לחבר הכנסת פנחס — של ישיבות קדושות, כפי שהוא קרא להן, על פני ישיבות אחרות, שהן לטעמו אולי פחות קדושות, ואינני רוצה לומר יותר מזה; אולי זה מפני שהן ציוניות, אולי זה מפני שהתלמידים שלהן משרתים בצה"ל. חלק מן המחנות לימד לזלזל בהן וביכולת של תלמידיהן להיות גדולים בתורה עוד מהימים שעשו זאת לרב קוק, אברהם יצחק הכהן קוק וצ"ל.

אני לא מכיר בחלוקה הזאת. כאילו כאן, רק כאן, גדלים גדולי תורה, והבלעדיות לגדלות בתורה היא רק כאן ולא שם. אני חולק על זה לחלוטין.

אני חושש שמה שכואב לחלק מהדוברים אינו כל כך רמתם של בתי-הדין ובעיות הציבור אחם, אלא אולי העובדה שבשנים האחרונות, אולי, בחרה ועדת המינויים גם — אני חוזר ואומר: גם, לא רק — דיינים שהם לא לפי רוחם, מפני שהם גדלו ובגרו בישיבות הסדר או במקומות אחרים. אלה נבחרו על-פי שיקולי ועדת המינויים המורכבת לא על-ידי שר

מתן התשובות, של הציונים. אני אעביר את הרגשתי ואת הרגשתי הכנסת בעניין למי שמנהל זאת, ואבקש גם שהיו סדרים קבועים, כפי שהובטח, כפי שהוזכר כאן בעבר. ברצון אביא זאת לידיעת החברים בכנסת שהעלו את הדברים, ומעבר לכך, את הסדרים שנסכם לגבי לוחות הזמנים. יש סיבות שונות לעיכובים, אבל אחרי כל הסיבות הנושא לא-מוסדר וצריך להסדיר אותו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה יהיה פומבי, אדוני השר?

השר לענייני דתות ז' המר:

כן, זה חייב להיות פומבי, זה חייב להתפרסם בעיתונות: בשנה הזאת זה יהיה בתאריכים האלה והאלה, ונאמר חודשיים — אינני בטוח שאני מדויק במועד הזה — מהיום הזה או שלושה חודשים מאותו יום הציונים יינתנו. בערך כמו בבחינות כאלה באוניברסיטאות. אני מקווה שייקבעו סדרים מהירים יותר למבחנים, ושנושא זה יוסדר בהקדם. אני רואה בזה נקודה לא טובה, לא נכונה, ואפשר להסדיר אותה.

הערה אחת לדבריו של חבר הכנסת צבן שגם הרב — "הרב" אני כבר אומר לך, חבר הכנסת דדי צוקר — שגם חבר הכנסת דדי צוקר — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כינתיים הוא רק דיין שקיבל כושר לדיינות בלי שהוא רב, על-פי הסדר מיוחד.

השר לענייני דתות ז' המר:

אתה רואה, אתה מתעסק בנושאים האלה ואתה מקבל במשך הזמן רבנות.

אגב, אני לא רציתי להעיר זאת, הרב צבן, אבל אתה סיפרת בכנסת על רב אחד שלא היה לו כושר לדיינות והוא מונה, וזה לא נכון. הוא היה דיין ממש בבאר-שבע לפני שהוא מונה למנהל בתי-הדין, הרב אלמליח.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שמת לב ודאי בפרוטוקול שסייגתי זאת ואמרתי: אם אומרים לי נכון.

השר לענייני דתות ז' המר:

אבל אני לא יורה עליך.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עם כדור פלסטיק.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני בסך-הכול אומר לך ואומר לכנסת שזו היתה טעות שלך, זה לא היה כך. היום פגשתי אותו ואמרתי לו: אומרים שכן וכך, והוא אמר: מה פתאום? הייתי דיין. כירתי, זה נכון. זה מראה שלפעמים כשמדובר בדיינים אומרים דברים ביתר קלות.

משה רפאל גפני (דגל התורה):

אם הכול כל כך טוב, מה כל כך רע?

השר לענייני דתות ז' המר:

אגב, זו שאלה רלבנטית להמון נושאים. אני גם לא יודע מה בדיוק ראית כל כך טוב. ראית רע, שמעתי, אבל מה ראית כל כך טוב אינני יודע. שמע, אני יכול להרצות פה הרצאה שלמה על כל מיני דברים שאתם לא העליתם ואתם יודעים אותם.

משה רפאל גפני (דגל התורה):

לא העלינו אותם מפני שלא היה זמן.

הדתות, לא עליידי הרב הראשי, אלא היא מורכבת משני שרי ממשלה, שני חברי הכנסת — בסוף אגע בהצעתו של חבר הכנסת צבן, שגם חבר הכנסת צוקר הזכיר אותה — שני דיינים, שכרע אחד מהם קיים, לא שאין בכלל, שני נציגים של לשכת עורכי-הדין, שממש שומרים שם מבחינת הלשכה המפקחת עליהם בנושא הזה ועוקבת אחרי הדברים, ושני הרבנים הראשיים.

בדרך כלל, ואני רוצה להעיד על התקופה שבה אני משמש יושב-ראש הוועדה, כמעט תמיד, אינני זוכר בדיוק, היו המינויים מתקבלים פה-אחד או כמעט פה-אחד, והשיקולים היו שניים: השיקול האחד היה גדלות בתורה ובמשפט התורה; השיקול השני — מה שאני טענתי כלפי הרבנים הראשיים, שזו אולי זכותם של אלה שאינם רבנים בוועדה, והוא האנושיות והאישיות והמעורבות שלהם בחיים, ההכנה שלהם בעניין הזה של המועמדים. אלה היו שני השיקולים שעמדו לנגד עיני הוועדה, לפי מיטב הכרתי וידיעתי.

חברי הכנסת, בדברים שהוזכרו, בעיקר בדיון אתמול, דובר הרבה על מה שאנחנו עושים לבית-הדין הגדול. אני רוצה לומר לחברי הכנסת, שיש שישה תקנים לרשות בית-הדין הגדול. שניים מהם הם הרבנים הראשיים, אחד דיין, שהוא הרב חזן, וצריך להיות עוד אחד — שניהם דיינים קבוצים בבית-הדין הגדול, שניים — הרב תופיק והרב דיכובסקי שנבחרו להיות חברים בבית-הדין הגדול — אני אחזור לעניין הנשיא: אחד — רציתי כבר כמה פעמים לכנס את הוועדה, אבל אתם עיכבתם אותי מכל מיני סיבות נכונות: פעם אין חברי כנסת, פעם אין שרי ממשלה, פעם אין דיין, פעם נחזיק דיין בכנסת, פעם לא הייתי וצריך היה לדחות למחרת. אבל אז היינו אמורים לבחור את האחד הנוסף, ובזה היינו ממלאים את התקנים של בית-הדין הגדול.

אני מקווה שבישיבה הקרובה, ואינני יודע מתי היא תהיה, תקוותי שבקרב, נוכל לעשות זאת. אגב, כאשר ייבחר הדיין הזה, יתכנסו הדיינים ויבחרו את הנציג שלהם, העשירי למניין חברי ועדת המינויים.

אם כן, כבר היינו יכולים לבחור בו והיינו מגיעים לנשיא. רצינו בעצם להביא לנשיא את שלושתם ביחד, היינו את השניים שנבחרו, הרב דיכובסקי והרב תופיק, ואת הדיין הנוסף שייבחר, יחד עם עוד ארבעה עד שישה דיינים שחסרים בבית-הדין האזורי, וטענת הרב הראשי היתה שכיום חסרים יותר דיינים כתפקוד בתי-הדין האזוריים מאשר בבית-הדין הגדול — נכון, מפני שגם מינינו שם זמניים — ולכן עדיף לגמור את השאלה של הבאה לנשיא ותחילת תפקודם לאחר שנבחר, יחד עם הנוסף, גם ארבעה עד שישה דיינים שאנו אמורים לבחור לבית-הדין האזורי.

לפי מיטב ידיעתי, בית-הדין העליון פועל כסדרו. תמיד יכול להיות יותר טוב. קראתי שחלק מהחברים פה קבעו, שאחרים יותר גדולים, אחרים יותר קטנים, אבל בית-הדין העליון פועל כסדרו. בתי-הדין האזוריים חסרים יותר, ואת הטעם של המבקשים לדחות כבר הסברתי. לכן, אני חושב שכאשר הם ייבחרו הם יוכתרו ברוב עם, שלושה לבית-הדין הגדול, ארבעה עד שישה לבית-הדין האזורי, לאחר הישיבה הקרובה של ועדת המינויים, ובנושא הזה הכול יבוא על מקומו בשלום.

אשר למועדי הבחינות והתשובות, אדוני היושב-ראש, זה כמוכן בידי הרבנים הראשיים. אלה בחינות של הרבנות הראשית. שם נבחנים האנשים. אני שותף לצערם ולטרדתם של הנבחנים, על הזמן שנמשך מדי, גם של מועדי הבחינות וגם של

השר לענייני דתות ז' המר:

לא, אדוני, מפני שאתם בצד האחר כעניין הזה. איש לא העיר הערות על כל מיני דברים. למה לי להוסיף?
דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השר לענייני דתות ז' המר:

אני אגיד גם לכם, דברים הקשורים פוליטית לדיינים, אבל לא אמרתם מלה משום שאתם קשורים לזה, אבל נעזוב את זה. תאמין לי, אם תדרשו ממני יום אחד, אבוא ואעלה זאת. אין זה מי יודע מה, אבל כתוב: אנחנו באים בידיים נקיות. אין זה בידיים נקיות.

לדבריו של חבר הכנסת צבן כעניין הכפפת בתי־הדין למשרד המשפטים. זו גישה בדרך להפרדת דת מהמדינה — בדרך, אינני אומר שזה מאפיין אותה. היה בסיס איתן אשר לקיומן של שתי המערכות הנפרדות, והשיפוט הרבני היה מהנושאים שבתחום הטיפול המובהק בידי משרד הדתות לאורך שנות המדינה, והיו לכך סיבות.

אגב, אני רוצה להעיר סתם הערה שאינני בטוח שאני צורך בה: כפי שאתה אומר, אם אינני טועה. ידועה המצוקה של בתי־המשפט, ותוספת בתי־דין עליהם לא בהכרח היתה מועילה לכל אחת מהמערכות. אולי להיפך, היא היתה מחריפה את הבעיה — אולי, אינני אומר זאת בביטחון מלא.

לגבי השתתפות שר המשפטים, או שופט בית־המשפט העליון, בוועדה למינוי דיינים, אמר פה ידידי חבר הכנסת, הרב יצחק לוי, שאולי אפשר לשפר את ההצעה שבוועדה למינוי שופטים ישב גם שר הדתות ודיין מבית־הדין הרבני העליון, להכטיח כיבוד הדדי והכרה הדדית של שתי המערכות. אינני מתנגד להציע הצעה שבשתי המערכות תהיה יותר הבנה, בכקשה, זה שווה מחשבה, אבל לא שאחת תהיה כפופה לשנייה. אלה שתי מערכות הפועלות במקביל, ולא ייתכן שכאן יהיה פיקוח של בית־המשפט עליהם, ופה לא יהיה פיקוח.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הן פועלות במקביל.

השר לענייני דתות ז' המר:

בוא נאמר שהיא עצמאית. חוק המדינה בנושא ישות —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

השר לענייני דתות ז' המר:

אינני עוסק עכשיו בגנ"ץ. אני עוסק עכשיו במינויים, באוטונומיה.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אבקש מחברי הכנסת שלא להזמין את השר להזמין קריאות ביניים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל זה היה תיקון חשוב.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש לי שאלה.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני יכול להפסיק כרגע.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא, אני רוצה לשמוע את סוף התשובה.

השר לענייני דתות ז' המר:

נשארו לי עוד שתי שורות, שאל.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צבן, זה כעניין מכתבך?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן.

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש שזה יהיה כסדרו, הכול יגיע.

השר לענייני דתות ז' המר:

זה כבר מסתורין, כפי שאמרתם.

אני מציע למציעים להסתפק בתשובה הזאת שמבטיחה — והכנסת, ידה על העליונה בביקורת על כך — טיפול רציני להסדרת הדברים כראוי בתקופה הקרובה. אם הכנסת תרשום לפנייה את הדברים — בסדר; ואם לא — אציע הצעה אחרת.

היו"ר ג' גדות:

אבקש מכבוד השר להמתין ליד הדוכן, ואני אשאל את ארבעת חברי הכנסת: אברהם רביץ, רפאל פנחסי, יאיר צבן ודוד צוקר, או כל מי שנשאר מהם במליאה, האם הם מוכנים להסתפק בהודעתו של השר. אני שואל אותם עכשיו אחד אחד. חבר הכנסת רביץ, אתה מסכים?

אברהם רביץ (דגל התורה):

כן.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צוקר, אתה מסכים?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פנחסי אינני באולם. חבר הכנסת צבן, האם אתה מוכן לקבל עקרונית את הודעת השר?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מקבל בכרכה חלק מהדברים — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, התשובה שלי שלילית.

היו"ר ג' גדות:

הנה לך הסיבה מדוע עשיתי זאת כרגע, ומאחר שהתשובה של חבר הכנסת צוקר שלילית, אני נותן את רשות הדיבור לחבר הכנסת צבן לשאול. בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני השר לענייני דתות, אני שואל אותך בכל הרצינות. לאור הניסיון שלך גם באותה פרשה עם הרב הראשי גורן כעניין שטח ג', כאשר היית שר הדתות, וגם בהתחשב בכך שרוב השרים לענייני דתות, אם לא כולם, כך אני מניח, יהיו שומרי מצוות, והם עומדים בנושא הזה מול הרבנים הראשיים — האם לא נוח לך יותר שבעניין זה יטפל משרד המשפטים? האם אינך חושב שלטובת העניין שאתה חדר לו ולמען יוקרתה של מערכת השיפוט הרבנית כפי שהיא קיימת כיום מוטב לשפר את הוועדה למינוי דיינים בכיוון שאני הצעתי?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך, חבר הכנסת יאיר צבן.

השר לענייני דתות ז' המר:

זאת שאלה מתחום קצת אחר, אבל אני אומר כך: הבעיה אינה מה נוח לי או לכל יהודי דתי לעשות. אגיד לך יותר מזה.

האם כל ארבעת המציעים, או אלה שעדיין נמצאים כאן, מוכנים להצעה להעביר את הנושא לוועדה? חבר הכנסת צוקר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מוכן.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צבן, האם אתה מוכן?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מוכן.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רביץ.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אני מוכן.

היו"ר ג' גדות:

אדוני השר, האם אתה עדיין מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום?

השר לענייני דתות ז' המר:
כן.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, לפנינו שתי הצעות: האחת, להסיר מסדר-היום; השנייה, להעביר לוועדה. אני מעמיד תחילה להצבעה את ההצעה המרחיקה-לכת ביותר. מי בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום — ירים את ידו. מי בעד העברה לוועדה — ירים את ידו.

ה צ ב ע

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, סליחה, מדוע ביקשת לקיים ספירה נוספת? זה לא ברור לי. אין פה המונים הצובאים על הדלתות, שבגללם צריך לקיים ספירה נוספת, אלא אם כן ידעת שעוד משהו נכנס לאולם. אני לא מבין את העניין הזה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך, חבר הכנסת צוקר. לא נעשה שום דבר מתוך רצון רע. היתה כאן תחושה שלא ספרו נכון. לכן, כדי למנוע את הצורך לחזור שוב ושוב על כל התהליך מחדש, ביקשתי לקיים את הספירה פעם נוספת, כדי להיות בטוח שהתוצאות מדויקות. אם ההערה הזו לא מספיקה, אני מוכן בזה הרגע לקיים הצבעה בפעם השלישית והאחרונה.

מי בעד הסרת הנושא מסדר-היום — ירים את ידו. מי בעד העברת הנושא לוועדה — ירים את ידו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — 9

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 7

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע כי ברוב של תשעה נגד שבעה הוחלט להסיר את הנושא מסדר-היום.

היות שהזכרת את תקופתי כשר החינוך והתרבות, אני זוכר שכאשר התמניתי להיות שר החינוך והתרבות, רבים מחבריך בתקשורת — אינני זוכר אם בכנסת, אבל גם חברי כנסת — אמרו שאדם דתי אינו יכול להיות שר החינוך בישראל.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חס וחלילה.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני לא אומר: חס וחלילה. אמרו בריש גלי, מראשי המורים ואחרים, שאני אינני יכול להיות שר החינוך מפני שהרוב בארץ חילוני וזה עניין אידיאולוגי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

השר לענייני דתות ז' המר:

אינני אומר שאתה אמרת. אני כבר לא זוכר מי אמר, אבל היו הרבה שאמרו זאת.

אני אומר, שלא קיבלתי אז את הדעה, שאדם דתי אינו יכול למלא כל תפקיד בישראל. היו אנשים דתיים שאמרו: אל תהיה שר החינוך. יש ספורט בשבת, יש תקשורת. אנחנו אנשים של המדינה, אנחנו מקיימים את המצוות, אנחנו מקיימים את החוקים. לכן איני מוכן להסתלק מדבר כלשהו מפני שאינו נוח לי. אני צריך להתמודד אתו, אני צריך להתמודד עם מכלול החיים במדינה. לכן, אין זו שאלה של נוחות.

אם יש תפיסה אחרת, האומרת שהמערכות קשורות זו בזו במקום כלשהו, בבקשה. אבל לומר שרק מפני שאדם הוא דתי לא נוח לו להתמודד — זה לא מקובל עלי. הוא צריך להתמודד. אני אתמודד.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר. אני חוזר ושואל את חבר הכנסת צוקר, האם אתה מוכן להסתפק בהודעתו של השר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא. אני מבקש — — —

היו"ר ג' גדות:

אינך יכול. אתה יכול להציע לקיים דיון, ובוודאי תשמע הצעה להסיר זאת. האם אתה מסתפק בהודעת השר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני מציע, לצערי, להסיר את ההצעה מסדר-היום.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
גם אני לא מסתפק בהצעת השר.

היו"ר ג' גדות:

לפנינו אפוא שתי הצעות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה, כי אם לא כן יתקיים דיון במליאה, ואני חושב שזה נושא שצריך להיות נדון בוועדה.

היו"ר ג' גדות:

לפנינו שלוש הצעות: האחת, להסיר את הנושא מסדר-היום; השנייה, לקיים דיון במליאה בנושא; השלישית, להעביר את הנושא לוועדה.

ד. הצעה לסדר היום

צווי הריסה בשכונת גבעת-עמל

הקרקע במחיר ש"סולל-כונה" תשלם, ונכונה. אמרו להם: לא, אנחנו רוצים פיתוח ברמה גבוהה, שרק חברה ציבורית יכולה לעשותה — בתים גבוהים וכו' וכו'. וכך נתנו את הקרקע ל"סולל-כונה" במחיר מגוחך.

"סולל-כונה" לא עמדה כמובן בהתחייבויות והעבירה את הקרקע ליום פרטי. היום באים בשם העקרונות של הצורך לתת איזה גיבוי ליום הפרטי, אף שהוא ידע בזמן שהוא רכש את הקרקע שקיימת החובה הזאת. הוא ידע כשהוא רכש את הקרקע מ"סולל-כונה" שצריך לפצות את התושבים כדיור אקוויוולנטי, והתוצאה היא שהיום הוא לא מוכן למלא את ההתחייבות הזאת והוא אומר: אני רכשתי את הקרקע ואני רוצה לפנות היום את התושבים. לצורך הפינוי הוא נוקט נגדם צעדים שונים, חלקם מעוגנים בחוק וחלקם — יש ביטוי: נבל בשרות התורה. אפשר להיות נבלים בשרות התורה כששולחים למשפחות שחיות בתנאים כשהם צווים סטנטיים. דורשים מהם, אף שהוא מחזיק בזכויות פחות משנה או שנה, דמי שימוש כביכול על עשרות שנים. תובעים אותם למשפט, מבהילים אותם בסוללות של עורכי-דין ובמקביל אומרים להם: אם אתם לא רוצים את כל הצרות האלה, קבלו פיצוי שמגיע לשיעור של רבע או פחות מרבע ממה שפסק בית-המשפט העליון, כאשר החברה הקבלנית החדשה או היוזמים החדשים מסתחררים מאחורי טענה, שאולי היא מעוגנת מבחינתם באיזה הסדר, ואומרים: אנחנו לא מכירים אתכם, אנחנו לא יודעים מה הזכויות, לא יודעים שום דבר.

לא ייתכן שלא נברר את הנושא הזה. יושב כאן מי שהיה בזמנו שר החקלאות ובתוקף תפקידו היה ממנהל על מינהל מרקעי ישראל, חבר הכנסת פסח גרופר. הוא ביקר בשכונה הזאת ואמר לחושבים: יש צדק בדבריהם ואתם צריכים לקבל פיצוי הולם. המינהל עצם את העיניים לנוכח ההעברה המוזרה לקבלן הפרטי, ואני יכול להוסיף לכם עוד פרט מעניין: הוא גם זיכה את הקבלן הפרטי ואת חברת "ב.פ. דיור" בעסקה הזאת ושחרר אותם מרמי הסכמה. אבל, אינני רוצה להלאת אתכם. זו פרשה, השעה מאוחרת. אם מישו אי-פעם רוצה לראות מה קורה כשגורמים, גם קפיטליסטיים וגם סוציאליסטיים, משני הצדדים, חוברים יחד לעשוק אזרחים שקשה להם להתמודד, הוא צריך ללכת לגבעת-עמל, ללמוד את כל נפתולי הפרשה ולהייווכח אילו דברים עוד יכולים לקרות בחברה שהיא חברה מוסרית כמו שלנו, או מתיימרת להיות מוסרית.

והנה באים היום החברים, הוועד יושב כאן מולנו ומבקש שהנושא הזה יידון על-ידי הכנסת, שיעשה אתם צדק.

אני רוצה לקצר ולסיים. ועדת הפנים של הכנסת קבעה מסקנות מסוימות המאששות את טענותיהם. הם אומרים: הנה חל שינוי, קחו את הנושא שלנו, תנו לנו אפשרות להשמיע את טענותינו. תקראו לכל הגורמים ותחליטו על הצדק הציבורי. אין לנו מקום אחר לברר את הנושא שלנו.

לנוכח הפנייה שלהם העליתי את הנושא כאן במליאה מתוך תקווה שאחד מחברי הכנסת יציע להעביר את הנושא לוועדה והנושא הזה יידון בוועדת הפנים. זה המינימום שאנחנו יכולים לעשות, לפחות לשמוע אותם ולתת להם אפשרות לטעון את טענותיהם. שם, בנוכחות כל הגורמים, לרבות הקבלן וצדדים אחרים שעלולים לראות את עצמם נפגעים, נוכל לנסות ולחסל את הנושא הזה בצורה שתביא צדק

הי"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 453 בנושא: צווי הריסה בשכונת גבעת-עמל — מאת חבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, המצב הנוכחי בכנסת מזכיר לי את האמרה המפורסמת של אחד הפרלמנטרים הוותיקים בבית, שפתח ואמר: אדוני היושב-ראש, פרוטוקול נכבד.

הי"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת איתן, אני מבקש ממך. נוכחים כאן חברי כנסת אחרים שנשארו לשמוע אותך. אנא, התייחס אליהם בכבוד, כי להם בוודאי לא מגיע לשמוע הערה כזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

לכן אמרתי רק, שזה מזכיר לי. ברשותך, אשמח לדבר אף עם מספר קטן יותר של חברי הכנסת, אם לפחות לא ידברו ביניהם.

הי"ר ג' גדות:

ההלקאה העצמית הזו מיותרת. היא לא מוסיפה לנו כבוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

דברי יהיו קצרים אפילו מן ההסתייגויות שלי.

בימים אלה מתבצעת בשכונת גבעת-עמל פעולת פינוי על-ידי חברה קבלנית, שרכשה זכויות במקרקעין מחברת "ב.פ. דיור". חברת "ב.פ. דיור" קיבלה את הזכויות במקרקעין האלו מרשות הפיתוח בשנת 1961. רשות הפיתוח קיבלה את הקרקע הזאת בעצם בעקבות המצב המשפטי מהאפסטרופוס לנכסי נפקדים, כאשר מדובר בקרקע של שכונה שהיתה בזמנה כפר ערבי בפאתי תל-אביב, שכונה הידועה היום כשכונה של גבעת-עמל ב'.

ובכן, בשכונה הזאת, להבדיל ממקומות אחרים, גרות במשך עשרות שנים משפחות שהן שונות ממשפחות המתגוררות באזורי מצוקה אחרים ובאזורי פינוי אחרים בכך שממשלת ישראל הומנית, מייד לאחר קום המדינה, הוציאה כלפיהם צו שקבע, שהתושבים בשכונת גבעת-עמל ב' לא יפנו מהמקום, עד אשר ימצאו להם השלטונות דיור של קבע במקום אחר.

זה המקום היחיד בארץ שהתושבים שלו קיבלו מהממשלה צו כזה. בעקבות הצו הזה פסק בית-המשפט העליון, שלתושבים האלה בגבעת-עמל ב' יש יותר זכויות מאשר לדייר מוגן, קצת פחות זכויות מאשר לבעלים. בית-המשפט העליון פסק, שכדי לפנות את התושבים האלה הם זכאים לדיור אקוויוולנטי במקום עצמו.

בשנת 1961 העבירה, כפי שאמרתי, רשות הפיתוח את הקרקע לחברה-י"ת של "סולל-כונה" — "ב.פ. דיור". בהסכם של העברת הקרקע תמורת מחיר נמוך התחייבה "סולל-כונה" כלפי רשות הפיתוח שהיא תמשיך לבנות, ותמורת הפינוי של התושבים היא תפצה אותם כדיור אקוויוולנטי במקום.

אני רוצה לומר, שבאותן שנים, בשנת 1961, באו הדיירים לרשות הפיתוח ואמרו: אנחנו מוכנים לבנות כעצמנו במקום. אמרו להם: אתם אינכם מסוגלים. אמרו: אנחנו ניקח את

מדרכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת וירשובסקי, הפתק המונח אצלי, רשומים בו שני שמות. הראשון דיבר, השני קיבל בזה הרגע את רשות הדיבור. חבר הכנסת בן-מנחם, בבקשה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שוחחתי עם שר הפנים וביקשתי ממנו להעביר את ההצעה, צווי הריסה בשכונת גבעת-עמל, לוועדת הפנים. השר הודיע כי כך יפעל. לצערי, עזב השר את האולם.

חברי הכנסת, אסור לנו לתת יד לקבלן הרוצה לנשל אזרחים נאמנים ועיקר כוונתו להרוויח כמה שיותר על גבם של החלשים. גבעת-עמל אינה המקום היחיד. כך עושים בכפר-שלם, כך עושים בשכונות אחרות, כאשר החזקים מתחזקים והחלשים נגמרים.

עלינו, חברי הכנסת, מוטלת החובה לייצג אותם ולדאוג שהצדק ייעשה. על כן אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני פונה אל חבר הכנסת מיכאל איתן, האם אתה מקבל את ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסכים.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה שתי הצעות, האחת — להעביר את הנושא לוועדת הפנים, והשנייה — להסיר את ההצעה מסדר-היום. אני מעמיד להצבעה קודם את ההצעה המרחיקה לכת, להסיר את הנושא מסדר-היום. מי בעד הסרת הנושא מסדר-היום? מי בעד העברת הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים

ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע שהנושא הועבר לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה — כיום שני, ח' באדר א' התשמ"ט, 13 בפברואר 1989, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:00.

לכול. אם לא ייעשה המעשה הזה, אנחנו נכגוד בשליחותנו, נעשה מעשה לא צודק ולא מוסרי, ונחסום את דרכם של אזרחים אל הכנסת כזרוע מפקחת ומסייעת לאזרח במאבקי נגד הרשות המבצעת.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת איתן. אני רק מבקש להזכיר לך שאתה מבקש, על-פי התקנון, לקיים דיון במליאה. זה לא עניין למליאה.

אני נותן את רשות הדיבור לחבר הכנסת פסח גרופר, בבקשה.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אין לי ברירה, אני צריך להציע הצעה נגדית להצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן, ואני רוצה לנמק.

היו"ר ג' גדות:

מה היא הצעתך?

פסח גרופר (הליכוד):

להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא הייתי מבקש את רשות הדיבור בנושא זה, ולפי בסיס דמורטי לא יכולתי לדבר בלי לבקש הצעה נגדית, אילולא הזכר שמי. זו אמת. הייתי בשכונה עוד בחקופה שאדמה זו היתה שייכת ל"סולל-כונה", בדקתי אז את הנושא וחפשתי דרך לפתרון.

"סולל-כונה" החזיקה את הקרקעות האלה 28 שנים. היא קיבלה אותם כמעט בלי כסף, במחיר סמלי, והבסיס היה לתת אפשרות של דיור הולם למשתכנים שם, שלא באו בלא רשות אלא ההיפך הוא הנכון. הם השתכנו בשטח הזה ברשות.

אבל מאז, היות שהשטח נשאר כך בלב תל-אביב, נמכר השטח ליוזמים, הן מחוץ-לארץ והן בארץ, על אותו בסיס. כל העולם יודע שצריך להסתדר עם הדיירים הגרים שם. זה לא דור ראשון: זה כבר דור שני. גרים שם אנשים, לצערנו הרב, בתנאים קשים ביותר, בתנאים לא אנושיים. לכן צריך להגיע להסדר.

אבל צריך גם להבין שאנחנו שומעים פה רק צד אחד. צריך לשמוע גם את הצד השני. יש לי תקווה בלב שאפשר יהיה להסתדר ולא צריך להאשים ולכנות בכינויים כאלה ואחרים, לא את הסוציאליסטים ולא את הקפיטליסטים. אין זה עניין של קפיטליסטים ואין זה עניין של סוציאליסטים. זה עניין של דיני נפשות, וצריך לדאוג להם. אבל צריך גם להגן על הצד השני, אם הוא צודק, ולא שמענו אותו. תודה.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת פסח גרופר. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליהו בן-מנחם.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ל"א — ל"ג

- א. שאלות ותשובות. יא. הצעות לסדר-היום.
- ב. הודעת הממשלה על החלת דין רציפות על הצעות חוק. יב. היערכות יישובי קו העימות בגבול הצפון — הצעת חבר הכנסת י' גולדברג.
- ג. הצעת התקציב לשנת 1989 והצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1989, התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה). יג. הצלת יהודי תימן — הצעות חברי הכנסת א' מורח, ע' עלי וא' גמליאל.
- ד. הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה). יד. המשרד לאיכות הסביבה — הצעת חבר הכנסת ד' צוקר.
- ה. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 79), התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית). טו. דרך קבלת ההחלטות וביצוען בכל הקשור לעליית יהודי מרוקו — הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
- ו. צמצום היקף הסיוע לקליטת עלייה לישראל על-ידי המגבית בארצות-הברית — הצעת חבר הכנסת מ' פרוש. טז. כנס בהשתתפות חברי הכנסת ונציגי אש"ף — הצעות חברי הכנסת יצ' לוי, ח' מירום וצ' הנגבי.
- ז. קליטת העלייה ודרישת המגבית היהודית והפרוציות היהודיות בארצות-הברית לקצץ 50 מיליון דולר מכספי הסוכנות היהודית לטובת קליטת נושרים בארצות-הברית — הצעת חבר הכנסת א' גור. יז. הצעת חוק העבירות המינהליות (תיקון), התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. המצב בחקלאות ובמערכותיה — הצעת חבר הכנסת פ' גרופר. יח. הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8), התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. עוני בעקבות המשבר בחקלאות — הצעת חבר הכנסת מ' גולדמן. יט. שאלות בעל-פה.
- י. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 3), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה). כ. הצעת חוק הבחירות לכנסת השתיס-עשרה (הוראות שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יא. הצעות חוק של חברי הכנסת. כא. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות ל"ב — ל"ג

- 125 — 126. עליית הניאורנאצים בגרמניה — הצעות חברי הכנסת י' שריד וע' עלי.
127. קריאת השמאל בגרמניה להחרים את ישראל ותוצרתה — הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין.
- 128 — 131. אי-סדרים בבחינות ובמינוי דינים — הצעות חברי הכנסת א' רביץ, ר' פנחס, י' צבן וד' צוקר.
- 132 — 135. תוכנית שר הביטחון לקיום בחירות בשטחים — הצעות חברי הכנסת ח' רמון, ג' כהן, ת' טובי וח' פורת.
136. סיכון סביבתי כתוצאה מקיום חוות מכלי גז בירושלים — הצעת חבר הכנסת ע' זיסמן.
- 137 — 138. המשטרה ומעצרים של החשודים בארגון קש"ת — הצעות חברי הכנסת א' ורדיגר וא' גמליאל.
139. מסקנות והשלכות לגבי הפיגועים של קש"ת — הצעת חבר הכנסת א' ולדמן.
140. צווי הניסה בשכונת גבעת-עמל — הצעת חבר הכנסת מ' איתן.

ג. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון — הצהרת אמונים)

(הצעת חבר הכנסת יצ' לוי)

"חבר הכנסת שנכח באולם, נקרא להצהיר ולא עשה כן, לא יוכל להצהיר כאותה ישיבה."

1. תיקון סעיף 14
בחוק-יסוד: הכנסת, בסוף סעיף 14 יבוא:

1 ס"ח התשי"ח, עמ' 69.

דברי הסבר

התקדימים של הצהרה לא תקינה של חברי כנסת, וחזרה בהם כאותה ישיבה, יש בהם משום זלזול בכבודה של הכנסת. למען כבוד הבית, יש להתייחס להצהרה בכבוד ולא כאל אקט שניתן לצלל אותו להפגנות ולמחלוקת.

ד. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון)

(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

הפתיחה, לא יקרא לו זקן חברי הכנסת להצהיר שוב באותה ישיבה.

2. תיקון סעיף 15

בסעיף 15 לחוק-יסוד: הכנסת, במקום "שלא נוכח" יבוא "שלא הצהיר".

1. תיקון סעיף 14

האמור בסעיף 14 לחוק-יסוד: הכנסת¹ יסומן "(א)". ואחריו יבוא:

"(ב) חבר הכנסת שלא הצהיר הצהרת אמונים בישיבת

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 69.

דברי הסבר

הכנסת מ' כהנא להצהיר כלשון החוק, כי "יש מקום לתבוע מחבר הכנסת שידבק בנוסח שנקבע בחוק, ללא כל תוספת". בית-המשפט הגבוה לצדק, שנדרש לסוגיה, אימץ עמדה חד-משמעית זו, והמשינה לנשיא מ' בן-פורת הבהירה את השקפתה, כי יש "לפרש את החוק כאוסר כל תוספת ל'מתחייב אני'", וכמורכן "היתר להוסיף מלים הוא בלתי חוקי". (בג"ץ 400/87).

אין להשלים עם הפרת חוק ביודעין על-ידי חברי הרשות המחוקקת.

התיקון לחוק המוצע בזה הוא אחד מן האמצעים שחובה על הכנסת להנהיג לאתגר במטרה לעקור תופעה פסולה זו מן השורש.

סעיפים 14, 15, ו-16 לחוק-יסוד: הכנסת, מסדירים האופן שבו מצהירים חברי הכנסת הנבחרים אמונים למדינת ישראל וקובעים את הסנקציה המוטלת עליהם אם הם חורגים מן הנוסח המחייב הקבוע בחוק — שלילת זכויותיהם כחברי הכנסת.

ישיבת הפתיחה של הכנסת השתי-עשרה הוכיחה, כי החוק הנוכחי אינו מרתיע את חברי הכנסת מביזוי ההצהרה, מביזוי כבוד נשיא המדינה הנוכח כאולם ומהפיכת הכנסת כולה ללעג ולקלס. הם מנצלים את הליכי ההצהרה להפגנה בוטה — ומייד לאחר מכן הם חוזרים בהם ומשיבים לעצמם את זכויותיהם.

היועץ המשפטי לממשלה קבע ב-19 באוגוסט 1984, בחוות-דעת מיוחדת שנתבקשה בעקבות סירובו של חבר

ה. הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8), התשמ"ט — 1989

2. אשרור

1. תיקון סעיף 10

בסעיף 3 להחלטת מימון מפלגות (יחידות מימון ומועדי תשלום) (תיקון), התשמ"ט — 1988², פסקה (1) מאושרת בזה.

בסעיף 10(ה) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973¹ —

(1) במקום פסקה (2) יבוא:

3. תיקון חוק הבחירות (דרכי תעמולה)

בחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט — 1959³ —

(1) האמור בסעיף 10 יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) לא תהא תעמולת בחירות באמצעות מודעות מודפסות המתפרסמות בעיתונים יומיים, בשבועונים, או ברחובות, אלא בהגבלות אלה:

(1) מודעה לא תהא גדולה מ-40 אינץ';

(2) מודעה תהיה מודפסת בלא יותר משני צבעים;

(3) לא תפורסם יותר מודעה אחת ביום מטעם כל מפלגה בעתון אחד;

(4) לא תפורסם מפלגה יותר מ-10,000 אינץ' בסך הכול במשך שלושת החודשים שלפני יום הבחירות."

(2) על אף האמור בפסקה (1), אם הדין-וחשבון לפי סעיף קטן (ב) או (ד) לא היה חיובי בשל חריגה מהסכומים שנקבעו על-פי סעיף 7(א) או (ב), יחזיר יושב-ראש הכנסת לאוצר המדינה או ישלול, לפי העניין, שליש מסכום החריגה, ובלבד שסכום ההחזרה או השלילה לא יעלה על 15% מהסכום אשר הסיעה זכאית לו לפי סעיף 2(א)1 או מהסכום השנתי אשר הסיעה זכאית לו לפי סעיף 2(א)2. לפי העניין: ההחזרה או השלילה תיעשה מתוך היתרה האמורה בסעיף 4(ב)2 או מתוך התשלומים הקרובים למימון הוצאותיה השוטפות של הסיעה, לפני העניין."

(2) בסוף פסקה (3) יבוא: "והוא הדין בסיעה שקיבלה תרומה 'בניגוד להוראות סעיף 8' ומצא מבקר המדינה נסיבות שבגללן מן הראוי לנהוג לגביה כאמור בפסקה זו."

¹ ס"ח התשל"ג, עמ' 52; התשמ"ח, עמ' 166.

² ק"ח התשמ"ט, עמ' 288.

³ ס"ח התשי"ט, עמ' 138.

(ב) בסעיף קטן (ב), במקום "6 דקות" יבוא "3 דקות".

4. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

(ב) סיעה שהפרה הוראה מהוראות סעיף 8, דינה ודין כל נושא משרה בה, שביודעין התיר או אישר את ההפרה — קנס פי חמישה מסכום התרומה שנתקבלה.

(ג) התורם תרומה, במישרין או בעקיפין, שאסור לסיעה לקבלה לפי סעיף 8, דינו — מאסר שישה חודשים.

(ד) המסרב או נמנע למסור הצהרה שעליו למסרה לפי סעיף 9, דינו — מאסר שנה.

(ב) בסוף סעיף 9 האמור יבוא:

"(ו) הוראות חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951, לא יחולו לגבי עבירות שלפי חוק זה."

והסעיפים הבאים ימוספרו לפי זה.

חברי הכנסת ח' אורון וא' רובינשטיין מציעים:
לפני סעיף 1 יבוא:

1. תיקון סעיף 8

האמור בסעיף 8 לחוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973 (להלן — החוק העיקרי), יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) לא תקבל סיעה, במישרין או בעקיפין, כל תרומה שלא מתאגיד כאמור בסעיף קטן (א) בסכום או בסכומים העולים על 15,000 שקלים חדשים לשנה מאת אדם ובני ביתו הסמוכים על שולחנו.

(ג) לעניין שנה שמתקיימות בה בחירות לכנסת יבוא הסכום 30,000 שקלים חדשים במקום הסכום האמור בסעיף קטן (ב).

(ד) לא תקבל סיעה, במישרין או בעקיפין, תרומה מיחיד שאינו אזרח ישראלי ותושב ישראל.

(ה) ועדת הכספים של הכנסת רשאית, לפני תחילת כל שנה, לשנות את הסכומים האמורים בסעיפים קטנים (ב) ו-(ג) בהתאם לשיעור השינוי במדד המחירים לצרכן.

(ו) מצא מבקר המדינה כי סיעה קיבלה תרומה בניגוד לאמור בסעיף זה, יורה מבקר המדינה לסיעה להעביר לאוצר המדינה, במועד שיקבע, סכום ששוויו פי שניים מסכום התרומה; לא היתה כל יתרת זכות כחשבונויותיה הבנקאיים של הסיעה לצורך העברת הסכום לאוצר המדינה, יודיע מבקר

(2) בסעיף 15 א —

(א) סעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ג) יסומנו (ב), (ג) ו-(ד) כסדרם, ולפניהם יבוא:

"(א) לא יהיו שידורים של תעמולת בחירות בטלוויזיה אלא ב-21 הימים שלפני הבחירות."

לפני סעיף 1

חבר הכנסת מ' איתן מציע:
לפני סעיף 1 יבוא:

1. תיקון סעיף 1

בחוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973 (להלן — החוק העיקרי), בסעיף 1, בהגדרת "גוף הקשור לסיעה", אחרי "בתעמולת הבחירות" יבוא "או בקידום מטרתיה של סיעה".

2. תיקון סעיף 8

האמור בסעיף 8 לחוק העיקרי יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) לא תקבל סיעה, במישרין או בעקיפין, תרומה מיחיד שאינו אזרח ישראלי או תושב ישראל.

(ג) לא תקבל סיעה מתורם אחד, ולא יתן לסיעה תורם אחד, והכול במישרין או בעקיפין —

(1) תרומות למימון מערכת בחירות בסכום כולל העולה על 15% מיחידת מימון;

(2) תרומות למימון הוצאות שוטפות בסכום כולל העולה על 30% מיחידת מימון כמשך תקופת הכונתה של כנסת אחת."

3. ביטול סעיף 8א

סעיף 8א לחוק העיקרי — בטל.

4. החלפת סעיף 8

במקום סעיף 8 לחוק העיקרי יבוא:

"8ב. גוף הקשור לסיעה

כל הגבלה החלה על סיעה לפי חוק זה תחול גם על גוף הקשור לסיעה, ואולם מבקר המדינה רשאי לקבוע כי פעולה פלוגית של גוף כאמור נעשתה לא באשר הוא קשור לסיעה."

5. תיקון סעיף 9א

(א) האמור בסעיף 9א לחוק העיקרי יסומן (ה), ולפניו יבוא:

"(א) סיעה שהפרה הוראה מהוראות סעיף 7, דינה — קנס פי חמישה מסכום ההוצאה האמורה.

(1) בסעיף 9, אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א1) לא ישכור אדם רכב לשם הסעת בוחרים לקלפי ביום הבחירות."

והפסקאות הבאות ימוספרו לפי זה.

2. בפסקה (1), אחרי סעיף 10 (ב) החדש יבוא:

"(ג) לא תהא תעמולת בחירות באמצעות מודעות מודפסות אלא בדרכים האמורות בסעיפים קטנים (א) ו-(ב)."

3. במקום פסקה (2) (ב) יבוא:

"(ב) בסעיף קטן (ב), במקום הסיפא, המתחילה במלים "ינתנו 10 דקות", יבוא "ינתנו 15 דקות, ולכל מפלגה המיוצגת בכנסת היוצאת — 5 דקות נוספות לכל חבר מחמשת חבריה הראשונים בכנסת, 4 דקות נוספות לכל חבר מחמשת חבריה שלאחריהם, ו-3 דקות נוספות לכל חבר מחבריה שלאחריהם."

לפני סעיף 4

חבר הכנסת מ' איתן מציע:

לפני סעיף 4 יבוא:

4. הוספת סעיף 18

אחרי סעיף 18 לחוק העיקרי יבוא:

"18. ערעור

הרואה עצמו נפגע מהחלטת מבקר המדינה לפי חוק זה רשאי לערער עליה לפני בית-המשפט העליון, והחלטתו תהיה סופית."

וסעיף 4 ימוספר 5.

המדינה על כך ליושב-ראש הכנסת, ויושב-ראש הכנסת ישלול מהסיעה סכום הזה לפי שניים מסכום התרומה ויחזיר את הסכום לאוצר המדינה."

2. תיקון סעיף 9א

האמור בסעיף 9א לחוק העיקרי יסומן (א), ואחרי יבוא:

"(ב) מי שנתן, בחקופת השנתיים של שנת בחירות והשנה שלאחריה, תרומה ליותר מסיעה אחת, דינו קנס."

והסעיפים הבאים ימוספרו לפי זה.

לסעיף 2

חברי הכנסת ש' אלוני, ת' טובי, ח' אורון, ר' איתן וא' רובינשטיין מציעים:

הסעיף יימחק והסעיפים שאחרי ימוספרו לפי זה.

אחרי סעיף 2

חבר הכנסת מ' איתן מציע:

אחרי סעיף 2 יבוא:

3. תיקון סעיף 10א

בסעיף 10א לחוק העיקרי, סעיף קטן (ב) — בטל.

והסעיפים הבאים ימוספרו לפי זה.

לסעיף 3

חבר הכנסת יצ' לוי מציע:

במקום פסקה (2) (ב) יבוא:

"(ב) בסעיף קטן (ב), במקום הסיפא, המתחילה במלים "ינתנו 10 דקות", יבוא "ינתנו 25 דקות."

חברי הכנסת ח' אורון וא' רובינשטיין מציעים:

1. לפני פסקה (1) יבוא:

ו. הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת ע' זיסמן)

1. ביטול סעיפים 26 עד 28

בחוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה), התשמ"ח — 1988, סעיפים 26 עד 28 — בטלים.

¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 240.

דברי הסבר

תהליך ההצבעה הוא קצר, הוא איננו מחייב נטילת יום חופש, וקביעתו כשבתון כללי היא פגיעה מיותרת במשק ובכלכלה. מחיקת הסעיפים האמורים תאפשר קיום יום עבודה רגיל במשק גם ביום בחירות.

על-פי החוק האמור קיים ביום הבחירות לרשויות המקומיות, 28 בפברואר 1989, שבתון כללי, למעט "שירותי תחבורה ושירותים ציבוריים". הנסיון שהצטבר במערכות בחירות שונות הוכיח, כי משך

ז. הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת א' פורז)

1. ביטול סעיפים 26 עד 28

בחוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה), התשמ"ח — 1988, סעיפים 26 עד 28 — בטלים.

¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 240.

דברי הסבר

קביעת יום הבחירות לרשויות המקומיות כיום שבתון היא כיום חופש לכול למטרה זו. הנוק שייגרם למשק המדינה בגין השבתון נאמד בכ־100 מיליון ש"ח.
אזרחי המדינה יכולים להצביע במשך היום, ואין צורך במצב הקשה שבו נתון המשק יש לבטל את השבתון לאלתר.

ח. הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי)

1. ביטול סעיף 26

סעיף 26 לחוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה), התשמ"ח — 1988¹ — בטל.

¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 240.

דברי הסבר

התיקון המוצע מבטל את יום השבתון שנקבע בחוק לגבי יום הבחירות לרשויות המקומיות. כשהוחלט על הפרדת הבחירות לרשויות המקומיות מהבחירות לכנסת הומלץ הדבר, אך משום מה לא התבצע. בדיקות נוספות מראות, כי השבתון מיותר ויעלה עשרות מיליוני שקלים למשק המדינה — ולכן מוצע לבטל את יום השבתון.

ט. הצעת חוק להגנת חיית הבר (תיקון מס' 2), התשמ"ט — 1988 (הצעת חברת הכנסת ע' סולודר)

1. החלפת סעיף 1

במקום סעיף 1 לחוק להגנת חיית הבר, התשט"ו — 1955 (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

"1. הגדרות

בחוק זה —

"חיית בר" — יונק, זוחל או דו-ח, או כל חלק ממנו, שמקורו בשטח המדינה או מחוצה לו, שאין טבעו לחיות במחיצתו של אדם;

"ציד" — חיית בר ששר החקלאות הכריז עליה כרשומות שהיא ציד;

"מוזיק" — חיית בר ששר החקלאות הכריז עליה כרשומות שהיא מוזיק;

"חיית בר מוגנת" — חיית בר שלא הוכרז עליה כרשומות שהיא ציד או מוזיק;

"צידה" — לרבות עשיית מעשה-מתוך כוונה לפגוע בחייה, בשלומה או בחירותה של חיית בר, או להדריך את מנוחתה, או לסכן את התפתחותן הטבעית של ביציה;

"סחר" — לרבות קנייה, מכר, ייצוא, ייצוא חוזר, ייבוא והכנסה מן הים וכן הצעה לסחור;

"רשות שמורות הטבע" — הרשות שהוקמה על-פי סעיף 33 לחוק גנים לאומיים, שמורות טבע ואחרי הלאום, התשכ"ג — 1963.

2. החלפת סעיף 2

במקום סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:

"2. איסור צידה

לא יצוד אדם חיית בר מוגנת; אולם רשאי שר החקלאות להתיר בהיתר כללי או מיוחד צידה למטרות מדעיות, לרכייה, לשמירת האיוון בטבע, למניעת נזקים לחקלאות, למניעת סכנה לאדם או לחי ולמניעת מחלות מדבקות בהם."

3. החלפת סעיף 3

במקום סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:

"3. רשיון ציד

לא יצוד אדם אלא ברשיון ציד."

4. תיקון סעיף 6(א)

בסעיף 6 לחוק העיקרי —

(1) במקום כותרת השוליים יבוא "כניסה לרשות הזולת";

(2) סעיף קטן (א) — בטל, והאמור בסעיף קטן (ב) יסומן 6.

(3) במקום "לפי סעיף 2" יבוא "לפי סעיף זה".

5. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק העיקרי, במקום "באישור שר החקלאות" יבוא "באישור מנהל רשות שמורות הטבע", ובמקום "את הציד במקום שבתחום שיפוטת" יבוא "ציד ציד במקום שבתחום שיפוטת".

6. החלפת סעיף 8

במקום סעיף 8 לחוק העיקרי יבוא:

13. נטל הראיה

נמצאה בהחזקתו של אדם, ברשותו, או בכלי הרכב שבבעלותו או בחזקתו ושאינו רכב ציבורי, חייב בר, עליו הראיה שהוא מחזיק בה כדין.

8. מסחר בחיית בר

לא יסחר אדם בחיית בר ולא יחזיקנה אלא בהיתר כללי או מיוחד, ומי שאינו בעל היתר סחר לא יעבירנה אלא לבעל היתר כזה.

11. החלפת סעיף 14

במקום האמור בסעיף 14 לחוק העיקרי יבוא:

7. החלפת סעיף 9

במקום סעיף 9 לחוק העיקרי יבוא:

14. עונשין

(א) העובר עבירה על הוראות חוק זה או העובר על תנאי מתנאי רשיון או היתר שניתן על-פי חוק זה דינו, אם אין הוראה אחרת בחוק זה, מאסר שנה אחת או קנס כספי בסך 6,000 שקלים חדשים.

9. רשיונות והיתרים

רשיון או היתר לפי חוק זה יינתן על-ידי שר החקלאות לפי הכללים שנקבעו בתקנות, והוא רשאי לסרב לתת, לתת אותו בהגבלות או בתנאים, ולבטלו או לשנותו בכל עת.

8. החלפת סעיף 10

במקום סעיף 10 לחוק העיקרי יבוא:

10. מינוי פקחים

שר החקלאות רשאי למנות פקחים לשמירה ולהגנת חייית הבר ולקבוע את תפקידיהם וסמכויותיהם.

9. החלפת סעיף 11

במקום סעיף 11 לחוק העיקרי יבוא:

11. הענקת סמכויות שוטר לפקחים

(א) הסמכויות המסורות לשוטר לפי סעיפים 2, 3, 22, 26 ו-32 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט — 1969, ועל-פי סעיפים 2 ו-3 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) יהיו גם לפקח לגבי עבירות על חוק זה ועל התקנות לפיו, וההוראות והפקודות האמורות יחולו על מעצר, חיפוש, תפיסת חפצים וחקיקה, הנערכים על-ידיו כאילו נערכו על-ידי שוטר.

(ב) העובר עבירה על הוראות חוק עזר או תקנה שהותקנה לפי חוק זה דינו, אם אין הוראה אחרת בחוק זה, מאסר חצי שנה או קנס כספי בסך 3,000 שקלים חדשים.

(ג) היתה העבירה עבירה נמשכת, יהיה העונש בגינה קנס כספי נוסף בסך 3,000 שקלים חדשים או מאסר נוסף של שבעה ימים לכל יום שבו נמשכת העבירה, וזאת מן היום שבו קיבל הנאשם הודעה בכתב מרשות שמורות הטבע על ביצוע אותה עבירה, או מיום הרשעתו בדין, הכול לפי המועד המוקדם יותר.

(ד) העובר עבירה לפי הוראות הסעיפים 2, 3 ו-4 לחוק זה או העובר על תקנה שהותקנה לפי סעיף 16(2), דינו מאסר שנתיים או קנס כספי בסך 15,000 שקלים חדשים.

(ה) שר החקלאות רשאי, בצו שיפורסם ברשומות, להגדיל את הקנסות הקבועים בסעיף זה.

12. החלפת סעיף 15

במקום סעיף 15 לחוק העיקרי יבוא:

15. העברת סמכויות

שר החקלאות רשאי להעביר את סמכויותיו לפי חוק זה למנהל רשות שמורות הטבע, פרט לסמכויותיו לפי סעיפים 1 ו-16, ורשאי הוא להטיל בצו על רשות שמורות הטבע תפקידים לביצוע הוראות חוק זה והתקנות על-פיו.

13. החלפת סעיף 16

במקום סעיף 16 לחוק העיקרי יבוא:

16. ביצוע ותקנות

שר החקלאות ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בדבר הגנתה של חייית הבר, שמירה על קיומה, עידוד רבייתה או מניעת רבייתה, הצלתה משריפה או מפורענות טבע אחרת, ובדבר השיטות והאמצעים לצידת חייית בר, וכן רשאי הוא להתקין תקנות בדבר —

(ב) דין עבירה שעונשה מפורט בסעיף 14(ג) או בסעיף 14(ד) לחוק זה יהיה כדין פשע לעניין סמכויות מעצר וחיפוש על-פי פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט — 1969.

(ג) הוראות הסעיפים 33 עד 42 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט — 1969, יחולו גם על תפיסת חפצים על-ידי פקח, מכוח סמכותו על-פי סעיף 12 לחוק זה, וכל מקום בהוראות אלה שבו נאמר "שוטר", "קצין משטרה בדרגת מפקח משנה או בדרגה גבוהה מזו" ו"משטרה" יקרא כאילו נאמר בו "פקח", "מנהל רשות שמורות הטבע" ו"רשות שמורות הטבע".

(ד) מבלי לגרוע מסמכותו על-פי חוק זה או על פי כל דין, רשאי פקח לתפוס ולהחרים חייית בר שבהחזקת אדם ללא היתר, ולהשמידה, אם חייית הבר אינה בחיים או אין סיכוי להמשך התפתחותה הטבעית.

10. החלפת סעיף 13

במקום סעיף 13 לחוק העיקרי יבוא:

(1) הגשת חסידים על-ידי בעלי רשיונות או בעלי היתרים בקשר לחייית הבר שברשותם.

(7) תנאים לקבלת רשיון ציד, לרכות כדבר בחינות לקבלת רשיון, ביטוח ורשיון ירי".

14. הוספת סעיף 16א

אחרי סעיף 16 לחוק העיקרי יבוא:

"16א. אגרות

(א) שר החקלאות רשאי, לפי המלצת רשות שמורות הטבע, להטיל, בתקנות, אגרות לרשיונות ולהיתרים הניתנים על-פי חוק זה, או תקנה לפיו, ופטור מתשלומן, כולן או מקצתן.

(ב) ההכנסות מהאגרות ישמשו כהכנסות של רשות שמורות הטבע".

(2) איסור או הגבלה על צידתה של חיה בר, או של סוג מסווג, בתקופה מסוימת, בשעות מסוימות, באזור מסוים או בשיטות ובאמצעים מסוימים.

(3) החזקת חיה בר בגני חיות, בחווה לגידול חיות בר או במקום אחר.

(4) תנאים סניטריים לקבורת גוויותיהן של חיות בר שניצודו, להשמדתן או לסילוקן בדרך אחרת.

(5) מלאכת מילוי עור של חיה בר.

(6) חובת ביטוח מפני נזקי צידה.

דברי הסבר

הקפדה על מניעת כל סיכון לנפש ולרכוש העלול לנבוע מפעילות הציד.

למען השג כל זאת ולמען הרחיע עבריינים פוטנציאליים קובע החוק הוראות שמטרתן ייעול דרכי הפיקוח והגדלת הענישה בגין הפרת הוראותיו.

החוק בנוסחו החדש בא לבסס ולהרחיב את ההגנה על חיה הבר והבטחת שלומן, קיומן והתפתחותן של האוכלוסיות השונות ותפוצתן.

החוק נועד להסדיר ולעגן את כל הקשור והכרוך בצידה מסודרת תחת פיקוח שוטף וכפוף לרישוי ממין ומבוקר, תוך